

LIETUVOS NACIONALINIS MUZIEJUS

LIETUVOS
NUMIZMATIKOS
BIBLIOGRAFIJA
1815–1999

Bonistika. Faleristika. Medalininkystė. Numizmatika



BIBLIOGRAPHY
OF LITHUANIAN
NUMISMATICS

•
BIBLIOGRAPHIE
ZUR LITAUISCHEN
NUMISMATIK

•
БИБЛИОГРАФИЯ
ЛИТОВСКОЙ
НУМИЗМАТИКИ

E d u a r d a s R e m e c a s

LIETUVOS NUMIZMATIKOS BIBLIOGRAFIJA

1815–1999

Bonistika. Faleristika. Medalininkystė. Numizmatika

BIBLIOGRAPHY OF LITHUANIAN NUMISMATICS

Bonistics. Phaleristics. Medallism. Numismatics

•

BIBLIOGRAPHIE ZUR LITAUISCHEN NUMISMATIK

Bonistik. Faleristik. Medaillenkunde. Numismatik

•

БИБЛИОГРАФИЯ ЛИТОВСКОЙ НУМИЗМАТИКИ

Бонистика. Фалеристика. Медальерное искусство. Нумизматика

LIETUVOS NACIONALINIS MUZIEJUS, 2001

UDK 013:737(474.5)
Re-145

Redaktorė / Editor

Danguolė Gudienė

Dailininkas / Designer

Arūnas Prelgauskas

Maketavo / Computer layout

Edita Prelgauskienė

Į anglų k. vertė / Translate by

Dalia Augulytė

Į vokiečių k. vertė / Übersetzt von

Nijolė Jankauskienė

Į rusų k. vertė / Перевод на русский

Kira Lavrinec

ISBN 9955-415-17-7

© Lietuvos nacionalinis muziejus, 2001

TURINYS

Contents / Inhalt / Содержание

Ižanga.....	7
Lietuvos numizmatikos raida.....	10
Introduction.....	43
Development of Lithuanian numismatics.....	46
Einführung.....	73
Entwicklung der litauischen Numismatik.....	76
Введение.....	105
История развития литовской нумизматики.....	108
Bonistika.....	137
Bonistics / Bonistik / Бонистика	
Faleristika.....	143
Phaleristics / Faleristik / Фалеристика	
Medalininkystė.....	163
Medallism / Medaillenkunde / Медальерное искусство	
Numizmatika.....	183
Numismatics / Numismatik / Нумизматика	
Papildymai.....	309
Additions / Ergänzung / Дополнения	

Asmenvardžių rodyklė	313
Personal index	
Register des Personennamen	
Именной указатель	
Dalykinė rodyklė	328
Subject index	
Sachregister	
Предметный указатель	
Chronologinė rodyklė	335
Chronological index	
Chronologisches Register	
Хронологический указатель	
Geografinė rodyklė	341
Geographical index	
Geographisches Register	
Географический указатель	
Periodinių leidinių rodyklė.....	349
Index of periodical publications	
Register des periodischen Ausgaben	
Указатель периодических изданий	

I ž a n g a

Numizmatika – pagalbinė istorijos mokslo šaka, tirianti monetas, monetų kaldinimo istoriją ir pinigų apyvartą. Artimi numizmatikos mokslui yra bonistika – mokslas apie popierines atsiskaitymo priemones, faleristika – mokslas apie apdovanojimus – medalius ir ordinus bei ženklelius, medalininkystė – mokslas apie medalių meną.

Lietuvoje iki šiol nebuvo atskiro leidinio, skirto numizmatikos bibliografijai. Numizmatikos bibliografija buvo skelbiama kitų istorijos mokslų bibliografiniuose leidiniuose. Pavyzdžiui, 1970 m. išleistoje Lietuvos TSR archeologijos bibliografijoje, apimančioje laikotarpį nuo 1940 iki 1967 metų, kartu buvo pateikta ir numizmatikos bibliografija, kurioje įrašyta daugiau kaip pusantro šimto pozicijų¹. Dar keletą numizmatikos temai skirtų publikacijų galime rasti Lietuvos TSR istorijos bibliografijose, išleistose 1980 ir 1992 m. Šios bibliografijos apima laikotarpį nuo 1966 iki 1975 metų ir jose yra įrašytos 55 numizmatinės publikacijos². Pats naujausias leidinys – 2000 metais išleista archeologo Adolfo Tautavičiaus sudaryta Lietuvos archeologijos bibliografija nuo 1782 iki 1998 metų³. Šioje per 17 tūkst. pozicijų turinčioje knygoje suregistruota ir labai daug Lietuvos numizmatinės literatūros. Tačiau visose iki šiol išleistose bibliografijose buvo minimi darbai, susiję su archeologine numizmatika, arba darbai, publikuoti prestižiniuose moksliniuose leidiniuose. Be to, A. Tautavičiaus sudarytoje bibliografijoje pozicijos išdėstytos chronologine seka ir tai sunkina informacijos radimą, nors ir yra pridėtos rodyklės. Iki šiol išleistose bibliografijose nerandame informacijos, atspindinčios nepriklausomos Lietuvos pinigų istoriją, taip pat nerasime publikacijų apie užsienio pinigus, straipsnių, skelbtų lietuviškose enciklopedijose, ir darbų, skirtų bonistikai, faleristikai, medalininkystei.

1 Pagirienė L., Numizmatika // Lietuvos TSR archeologija (1940–1967). Bibliografinė rodyklė, – V., 1970, p. 99–100, 213–233, Nr. 2489–2651.

2 Adomonienė O., Numizmatika // Lietuvos TSR istorijos bibliografija 1966–1970, – V., 1980, p. 119–123, Nr. 1053–1087; Adomonienė O., Strazdūnaitė R., Numizmatika // Lietuvos istorijos bibliografija 1971–1975, – V., 1992, p. 113–115, Nr. 934–953.

3 Lietuvos archeologijos bibliografija (1782–1998) / sudarė Tautavičius A., – V., 2000, 768 p.

Numizmatikos mokslas Lietuvoje yra dar ganėtinai jaunas, tad ir knygų bei straipsnių, skirtų nagrinėti šios srities problemoms, nėra daug. Šioje bibliografijoje yra suregistruotos 2466 publikacijos, apimančios laikotarpį nuo 1815 iki 1999 metų. Į bibliografiją stengiasi įtraukti visas su numizmatikos mokslu susijusias knygas, straipsnius ir svarbesnes žinutes iš straipsnių rinkinių ir periodinės spaudos. Knygoje numizmatinė literatūra suskirstyta į keturias grupes. Pirmoji yra skirta bonistikai, antroji – faleristikai. Trečioji grupė apima medalininkystę, ketvirtoji, didžiausioji, skirta numizmatikai. Į šį skyrių įtraukti ir straipsniai apie pinigų lobius, pavienius pinigų radinius, monetų kalyklas ir kalyklų meistrus, šviničius antspaudus – plombas, žetonus, piniginių ženklų pavadinimus, heraldinius ženklus piniguose ir visos kitos su pinigais susijusios pozicijos: straipsniai apie kolekcininkus, kolekcijas ir rinkinius, parodas, konferencijas ir stovyklas. Atskirais numeriais įtrauktos ir recenzijos. Enciklopediniai straipsniai surašyti ne visi, o tik tie, kuriuose informacija pateikta plačiau nei vienu ar dviem sakiniais.

Į bibliografiją surašytos tik tos publikacijos, kurios buvo spausdintos lietuvių arba užsienio kalba išleistuose ir leidžiamuose leidiniuose dabartinės Lietuvos teritorijoje, ir Lietuvos autorių darbai, spausdinti užsienyje lietuvių ir užsienio kalbomis. Atskirais numeriais suregistruoti ir aukščiau minėti darbai, kurie buvo išversti į kitas kalbas.

Neįtrauktos publikacijos, perspausdintos iš įvairių užsienio leidinių. Nepateko į bibliografiją ir įvairių spaudos agentūrų bei vyriausybiniai pranešimai. Taip pat nėra įtrauktos ir publikacijos iš Vilniaus krašte 1919–1939 m. leistų nelietuviškų leidinių.

Visos publikacijos yra pateikiamos pagal abėcėlę prieš tai jas suskirsčius į minėtas keturias grupes. Rusišku šriftu spausdintos publikacijos surašytos po publikacijų lotynišku šriftu.

Knygos pabaigoje pridamos penkios rodyklės: asmenvardžių, dalykinė, chronologinė, geografinė ir periodinių bei tęstinių leidinių.

Asmenvardžių rodyklėje yra išskiriami publikacijų autoriai ir rašiniai apie asmenis. Prie asmens, apie kurį buvo rašyta, pateikiama trumpa nuoroda, kas tai per asmuo. Į šią rodyklę įtraukti ir kriptonimai bei slapyvardžiai.

Dalykinė rodyklė taip pat suskirstyta į keturias grupes. Kiekviena grupė suskirstyta temomis. Temos suskirstytos pagal laikotarpius, pagal geografines sritis ir išskirtos temos, susilaukusios daug publikacijų. Visose grupėse yra išskirtos tokios temos, kaip kolekcijos ir rinkiniai, parodos ir recenzijos. Publikacijos apie muziejus dalykinėje rodyklėje nurodomos ir atskirai.

Chronologinėje rodyklėje yra surašyti metai ir tais metais pasirodžiusių publikacijų numeriai.

Geografinėje rodyklėje yra nurodyti regionai, užsienio valstybės ir miestai, nusakant jų valstybingumą. Lietuvos vietovės yra nurodomos pateikiant rajo-

nų pavadinimus. Prie kai kurių vietovių, nepavykus nustatyti tikslios jų buvimo vietos, yra nurodomos tik apskritys. Vietovės, šiuo metu įeinančios į miestų teritorijas, rodyklėje yra pateikiamos šalia tų miestų.

Periodinių bei tęstinių leidinių rodyklė yra suskirstyta į laikraščių ir žurnalų bei tęstinių leidinių grupes. Šalia leidinių pavadinimų pateikiami jų leidimo metai.

Šia bibliografija stengiasi atskleisti Lietuvos numizmatikos mokslo raidą, skirtingų požiūrių ir svarbiausių akcentų kaitą vienoje ar kitoje šio mokslo srityje beveik per 200 metų laikotarpį. Nors bibliografija dėl minėtų atrankos kriterijų nėra visiškai išsami, bet ji, manau, yra labai reikalinga, nes ne tik leidžia geriau pažinti anksčiau publikuotas ir tirtas temas, bet ir ateityje padės gilinti senas bei tyrinėti naujas.

Už paramą rengiant šį leidinį nuoširdžiai dėkoju archeologui habil. dr. Adolfui Tautavičiui, leidusiam pasinaudoti jo ilgus metus kaupta archeologinės bibliografijos kartoteka, kurioje sukaupta ir didelė dalis numizmatinės bibliografijos, taip pat numizmatui Zenonui Duksai, pateikusiam nemažai straipsnių numizmatikos klausimais, ir visiems kitiems, kurie noriai atsiliepė į mano prašymą nurodyti savo darbus numizmatikos srityje, bei tiems, kurie žinodami apie mano rengiamą darbą informuodavo apie vieną ar kitą jų rastą žinutę ar straipsnį numizmatikos tema.

LIETUVOS NUMIZMATIKOS RAIDA

Istorinė apžvalga

Lietuvos numizmatikos raida glaudžiai siejasi su mūsų valstybės istorijos raida. Joje puikiai atsispindi visi svarbiausi istoriniai įvykiai. Kitaip ir būti negali, nes pinigai, kuriuose vaizduojami valstybės heraldiniai ženklai, yra vienas iš valstybės simbolių. Valstybiniuose ir kituose apdovanojimuose taip pat yra vartojami valstybės atributai. Atsižvelgiant į Lietuvos istorijos raidą Lietuvos numizmatikos kelią galima suskirstyti į keturis pagrindinius etapus: 1815–1917 m.; 1918–1943 m.; 1944–1989 m.; 1990–1999 m. Juos apžvelgsime smulkiau.

1815–1917 m. laikotarpis

1815 metai pasirinkti todėl, kad tais metais pasirodė pirmoji numizmatikai priskirtina publikacija Rusijos carų valdomoje Lietuvoje. Per visą šį šimto metų laikotarpį pasirodė vos 63 publikacijos numizmatikos klausimais (vidutiniškai po 1 kas dveji metai). Pusėje iš jų buvo skelbiama apie monetų lobių radinius. Tuo metu numizmatikai nebuvo skiriama daug dėmesio – buvo vos šio mokslo pradžia, bet keletas to meto darbų yra vertingi ir šiandien.

Pirmieji ir turintys išliekamąją vertę darbai yra susiję su Vilniaus universiteto veikla. 1815 ir 1817 m. Vilniaus universiteto kultūros ir literatūros žurnale „Dziennik Wileński“ (Vilniaus dienraštis) buvo išspausdinti pirmieji straipsniai apie medalius. Viename iš jų buvo nagrinėjamas medalis, skirtas Lenkijos kancleriui Kristoforui Šidloveckiui, antrajame rašoma apie medalį, skirtą publicistui, pedagogui Stanislovui Konarskiui (čia ir toliau žr. Nr. 595 ir 380). Pirmas rašinys, skirtas pinigams, buvo išspausdintas 1822 m. – Vilniaus universiteto profesoriaus Joachimo Lelevelio (1786–1861) Vilniuje išleistoje knygoje apie pagalbines istorijos disciplinas „Nauki dające poznawać źródła historyczne“ buvo skyrius, skirtas numizmatikai. Šešiuose puslapiuose buvo aiškinama, kas tai yra numizmatika, ir pateikta antikinės bei viduramžių numizmatikos istorija (Nr. 1461). 1844 m. Vilniuje buvo išleista Tadeušo Čackio (1765–1813) knyga „Zbiór ciekawy XIV tablic numizmatycznych rytych na miedzi“, kurioje



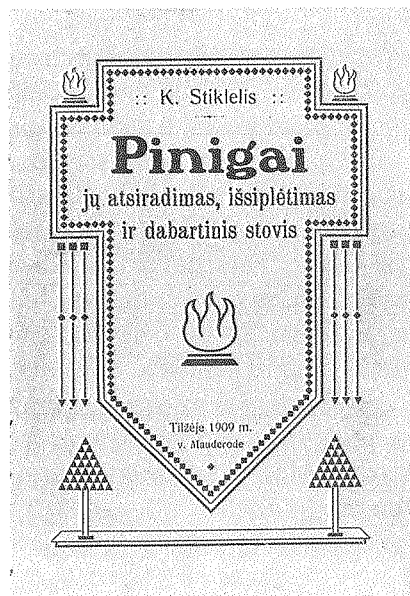
883

aprašytos Lenkijos ir Lietuvos monetos bei Lietuvoje rasti arabų dirhemai (Nr. 883). Visi šie darbai buvo parašyti lenkų kalba, o 1845 m. pirmą kartą pasirodė numizmatikai skirta publikacija lietuvių kalba – Simono Daukanto (1793–1864) Petra-pilyje (Sankt Peterburge) išleistoje knygoje „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ buvo skyrius apie lietuvių pinigus senovėje (Nr. 908). Čia aprašomi seniausi paminėjimai apie pinigus Lietuvoje. Kito darbo lietuvių kalba teko laukti beveik 40 metų.

Tais pačiais – 1845 m. tęstiniame leidinyje „Athenaeum“ buvo išspausdintas Eustachijaus Tiškevičiaus (1814–1873) straipsnis apie XIV–

XV a. lietuviškas monetas (Nr. 2121). Po penkerių metų Vilniuje buvo išleista E. Tiškevičiaus archeologinė knyga „Badania archeologiczne nad zabytkami przedmiotów sztuk i rzemiosł i t. d. w dawnej Litwie i Rusi Litewskiej“, kurioje vienas puslapis buvo skirtas ir numizmatikai – skyrelyje „Dėmesio“ buvo aprašyti lietuviški sidabro lydiniai (Nr. 2122). 1857 m. Vilniuje išleidžiama Edvardo Kotlubajaus (1822/23–1879) knyga apie Nesvyžiaus Radvilas. Joje buvo atskiras skyrius apie medalius, kuriame aprašyti Nesvyžiaus numizmatikos rinkinyje buvę Radvilų medaliai (Nr. 468). Tai paskutinis numizmatikai skirtas darbas, parašytas lenkų kalba Rusijos carų valdomoje Lietuvoje.

Po 1863–1864 m. sukilimo, siekusio atkurti valstybingumą, prasidėjo rusifikacija ir visi darbai buvo spausdinami tik rusų kalba. Iki 1879 m. svarbesnių numizmatikos darbų parašyta nebuvo. Paskelbti tik keturi straipsniai apie rastus monetų lobius. 1879 m. išleidžiamas Flarijono Dobrianskio (1848–?) sudarytas Vilniaus senienų muziejaus (įkurtas 1855 m.) daiktų katalogas, kuriame trumpai aprašytas ir Numizmatikos skyrius (Nr. 2385). 1885 m. išleistame ant-rame papildytame Vilniaus senienų muziejaus daiktų kataloge yra pateikiama numizmatikos istorija ir visas muziejuje saugomų monetų, žetonų ir medalių sąrašas (Nr. 2384). 1892 m. pasirodo dar vienas Senienų muziejaus leidinys – Fiodoro Pokrovskio (1855–1903), Vilniaus senienų muziejaus vedėjo, vadovas po muziejų, kurio vienas skyrius skirtas numizmatikai. Jame aprašomos seniausios lietuviškos monetos ir lydiniai (Nr. 2391). 1898 m. Vilniuje išleidžiamas tre-



2035

me mėnesiniame lietuviškame žurnale lotynišku raidynu „Aušra“ buvo paskelbta žinutė apie arti Radaškavyčių geležinkelio stoties rastą monetų lobį (Nr. 729). Po dvejų metų tame pačiame žurnale pasirodė dar viena žinutė apie Biržų apylinkėse rastą monetų lobį (Nr. 887). Rimtesni numizmatikos tyrinėjimai buvo paskelbti 1891 m. Tilžėje leistame mėnesiniame žurnale „Varpas“. Čia buvo išspausdintas Vinco Pietario (1850–1902) straipsnis „Senovės pinigai ir jų vardai pas rusus ir lietuvius“ (Nr. 1699). 1892 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose buvo pakartotinai išleista S. Daukanto knyga „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“. Joje buvo išspausdintas ne tik paties autoriaus straipsnis apie lietuvių pinigus senovėje, bet kaip priedas įdėtas ir Juozo Adomaičio-Šerno (1859–1922) straipsnis „Senoviški Lietuvos pinigai“ (Nr. 654 ir 908). 1898 m. viename iš JAV leidžiamų laikraščių pasirodė žinutė apie Lenkijos ir Lietuvos valstybės monetas Filadelfijos pinigų kalyklos ekspozicijoje (Nr. 708). Tais pačiais metais tiek Amerikos, tiek ir Mažosios Lietuvos (Rytų Prūsija) lietuviškuose laikraščiuose pasirodė dar keturios žinutės apie monetas ir jų radinius. Kitais metais išspausdintos dar trys žinutės apie rastus monetų lobius. 1904 m. Tilžėje buvo išspausdinta pirmoji lietuviška knyga, skirta pinigams. Ją parengė Kostas Stiklius (1880–1962). Knyga vadinosi „Pinigai, jų atsiradimas, išsiplėtimas ir dabartinis stovis“ (Nr. 2035). Šioje tik trisdešimt vieno puslapio ekonominio pobūdžio knygelėje pateikiami ir istoriniai faktai. 1905 m. Klaipėdoje leidžiamame laikraštyje „Lietuviška ceitunga“ buvo išspausdintas straipsnis apie senoviškus lietuviškus pinigus (Nr. 1955).

čiasis Vilniaus senienų muziejaus katalogas, kurį parengė F. Pokrovskis. Jame yra aprašyti muziejaus naujai gauti eksponatai, tarp jų pinigai ir medaliai, kartu aprašyti ir muziejuje saugomi monetų lobiai (Nr. 2390). Dar vienas straipsnis apie Senienų muziejų pasirodė 1904 m. laikraštyje „Виленский вестник“ (Vilniaus žinynas). Jame buvo rašoma apie muziejuje saugomas Švedijos monetas-plokštes bei jų istoriją (Nr. 2376).

Be rusų kalba publikuotų darbų, XIX a. pabaigoje pasirodė ir publikacijų lietuvių kalba. Visa to meto lietuviška spauda buvo spausdinama ne Rusijos imperijos teritorijoje, kur lotyniškas raidynas buvo uždraustas, o Rytų Prūsijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. 1883 m. pirma-

1904 m. gegužės 7 d. buvo panaikintas lietuviškos spaudos draudimas. Jau 1905 m. lapkričio 18 d. pirmą kartą carinėje Lietuvoje lietuvių kalba buvo išspausdintas rašinys apie numizmatiką – tai laikraštyje „Vilniaus žinios“ pasirodęs I. Šoparos straipsnelis apie Yvijoje, Lydos apskrityje, rastą monetų lobį (Nr. 2066). Tais pačiais metais „Lietuvių laikraštyje“, leistame Peterburge, buvo išspausdinti trys straipsniai numizmatikos tema. Du iš jų buvo parengti Algirdo Vilčinskio (1828–1908). Viename aprašomi lietuviški pinigai, o kitame istoriko Teodoro Narbuto minimos Lietuvos karaliaus Mindaugo monetos (Nr. 2184, 2185). Paskesniais metais daugiausia buvo apsiribojama trumpomis žinutėmis apie monetų radinius. Paskutinė carinėje Lietuvoje numizmatikai skirta publikacija pasirodė 1914 m.

Per visą Rusijos carų valdomos Lietuvos laikotarpį buvo išspausdintos 63 publikacijos (vidutiniškai viena kas dvejus metus). Medalininkystei buvo skirta 3, numizmatikai – 60 publikacijų; 7 išspausdintos lenkų kalba, 23 – rusų ir 33 – lietuvių kalba, pastarųjų net 18 spausdinta užsienyje (po 9 Mažajoje Lietuvoje ir JAV). 4 publikacijos išspausdintos Peterburge ir Seinuose, o dabartinės Lietuvos teritorijoje tik 9. Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius paskelbta 30.

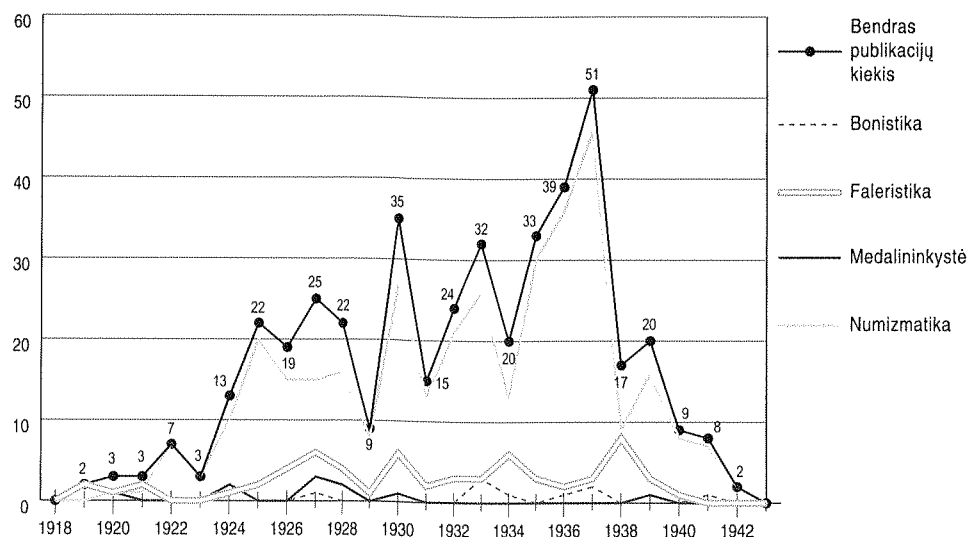
1918–1943 m. laikotarpis

1918–1943 m. – nepriklausomos Lietuvos bei vokiečių okupacijos laikotarpis. Lietuvos valstybės nepriklausomybė buvo paskelbta 1918 m. vasario 16 d., ir 1919 m. pasirodė pirmieji rašiniai numizmatikos tema. 1942 m. jau vokiečių okupuotoje Lietuvoje pasirodė paskutinė publikacija „Lietuviškojoje enciklopedijoje“. Per šį laikotarpį išspausdinta 433 numizmatikai skirtos publikacijos, vidutiniškai po 16 kasmet. Bonistikai buvo skirta 9, faleristikai – 67, medalininkystei – 9, numizmatikai – 348 publikacijos. Tačiau kiekvienais metais jų kiekis buvo nevienodas (žr. 1 pav.).

Per pirmuosius šešerius metus, nuo 1918 iki 1923 m., pasirodė vos 18 publikacijų. Šešios jų buvo skirtos apdovanojimams ir šešiose žinutėse buvo skelbiama apie surastus monetų lobius. 1920 m. JAV leidžiamame numizmatikos žurnale „The Numismatist“ išėivijos lietuvis numizmatas kolekcininkas Aleksandras Marija Račkus (1893–1965) anglų kalba išspausdino straipsnį apie Lietuvos nepriklausomybės medalį (Nr. 535). Po metų tame pačiame žurnale pasirodė dar vienas A. M. Račkaus straipsnis – apie gintaro kaip atsiskaitymo priemonės naudojimą bei kitus daiktinius pinigus (Nr. 1752).

Pirmaisiais nepriklausomos Lietuvos numizmatikos tyrinėjimais galime laikyti 1922-uosius metus, kai žurnale „Karys“ buvo išspausdinti du straipsneliai. Pirmasis skirtas pinigų istorijai, o antrasis – Lietuvos piniginio vieneto pavadi-

1 pav. 1918–1943 m. publikacijų kiekio kitimas



nimui (Nr. 719, 1382). 1923 m. žurnale „Mūsų žinynas“ išspausdinama Vaclovo Biržiškos (1884–1956) recenzija apie lenkų numizmato Marijano Gumovskio knygą „Numizmatyka litewska wieków średnich“ (Nr. 832). Tais pačiais metais Šiauliuose išleistoje Jono Trinkūno knygoje „Mūsų istorijos pradžiamokslis“ skyrelyje „Pinigai“ buvo aprašyti XVIII a. Prancūzijos pinigai (Nr. 2133).

1924–1928 m. laikotarpiu straipsnių padaugėjo beveik 6 kartus – pasirodė 101 publikacija (po 20 kasmet). Išspausdinti pirmieji nepriklausomoje Lietuvoje rašiniai bonistikos ir medalininkystės tema. Bonistikai skirta 1, faleristikai – 17, medalininkystei – 7 ir numizmatikai – 76 publikacijos, iš kurių net 54 buvo nedidelės žinutės apie rastus monetų lobius arba apie pavienių monetų radinius.

Pirmoji bonistikai skirta publikacija pasirodė 1927 m. laikraštyje „Panevėžio balsas“ – Stasio Banelio straipsnyje rašoma apie Panevėžio muziejuje saugomus popierinius pinigus (Nr. 8).

Iš 14 publikacijų, skirtų faleristikai, daugiausia buvo straipsniai-žinutės apie naujai įsteigtus apdovanojimus. Išsiskirtinas Stasio Raštikio (1896–1985) straipsnis apie Vyties kryžiaus ordiną Lietuvoje ir apie panašius apdovanojimus kaimyninėse valstybėse (Nr. 268), išspausdintas 1926 m. žurnale „Kardas“. Pažymėtinas ir Petro Tarasenkos (1892–1962) straipsnis, paskelbtas 1927 m. žurnale „Karys“ – „Vyties Kryžiaus istorijos bruožai“ (Nr. 316).

Pirmosios publikacijos medalininkystės tema pasirodė 1924 m. Laikraščiuose „Rytas“ ir „Lietuva“ buvo išspausdinti straipsniai apie skulptoriaus Petro Rimšos sukurtus medalius ir apskritai apie medalių meną (Nr. 379, 412).

1927 m. irgi publikuota straipsnių apie medalininkystę (Nr. 410, 605). Iš jų pažymėtinas Eduardo Volterio (1856–1941) straipsnis apie Lietuvos medalių dailę ir dailininkus, išspausdintas „Iliustruotoje Lietuvoje“.

Šiuo laikotarpiu daug rašyta numizmatikos tema. 1925 m. Kaune buvo išleista Alfonso Moravskio (1868–1941) knyga, skirta Lietuvos finansams. Joje yra skyrius apie pinigus, kreditą ir bankus Lietuvoje, pateikiama ir trumpa pinigų istorija (Nr. 1593). Tais pačiais metais JAV, Čikagoje, A. M. Račkus išleido savo surinktų Azijos, Afrikos ir Ramiojo vandenyno salų pinigų katalogą (Nr. 1751), parašė straipsnį apie piniginių vieneto – šilingo etimologiją ir gimtinę (Nr. 1762). 1926 m. Dzidas Budrys (1903–1971) žurnale „Kultūra“ rašo apie pinigus (teorija ir istorija) (Nr. 858), Vytautas Petrusis (1890–1940) laikraščiuose „Lietuva“ ir „Rytas“ – apie 1925 m. laidos lietuviškų monetų kaldinimą (Nr. 1694), „Lietuvių tautoje“ išspausdintas A. M. Račkaus straipsnis apie gintarą numizmatikoje (Nr. 1752).

1927 m. E. Volteris parašė straipsnį apie lietuviškas monetas Kauno muziejuje (Nr. 2203). 1928 m. žurnale „Mūsų žinynas“ išspausdintas Jono Ilgūno (1881–1956) straipsnis apie Vyčio kilmę ir jo vaizdavimą monetose (Nr. 1111), P. Tarasenkos knygoje „Lietuvos archeologijos medžiaga“ skyrelyje „Monetos“ rašyta apie arabų monetas ir lietuviškus lydinius (Nr. 2075). Buvo publikuota įdomių straipsnių, kviečiančių rinkti žinias apie romėniškas monetas, žinutės apie Lietuvos bonistų ir numizmatų draugijos pasiryžimą parašyti plačią Lietuvos bonų bei monetų istoriją ir apie išeivijos lietuvių numizmatą A. M. Račkus (Nr. 1110, 1114, 1595, 1708).

1929–1933 m. išspausdinta 115 publikacijų – vidutiniškai po 23 kasmet. Bonistikai skirtos 4 publikacijos, faleristikai – 14, medalininkystei – 1 ir numizmatikai – 96, iš kurių 63 straipsniuose minimi rasti lobiai ir pavieniai monetų radiniai. 1929 m. Jungtinėse Amerikos valstijose A. M. Račkus žurnale „The Numismatist“ paskelbia straipsnį apie JAV vieno cento monetos autorių Viktorą Deividą Brenerį, žydą iš Lietuvos, kurį jis pavadina lietuviu – V. Baranausku. Po metų šis straipsnis buvo išspausdintas Čikagos lietuvių laikraštyje „Draugas“ (Nr. 1763, 1764). Matyt, iš šio straipsnio žinia pateko ir į Lietuvos spaudą (Nr. 709, 2183).

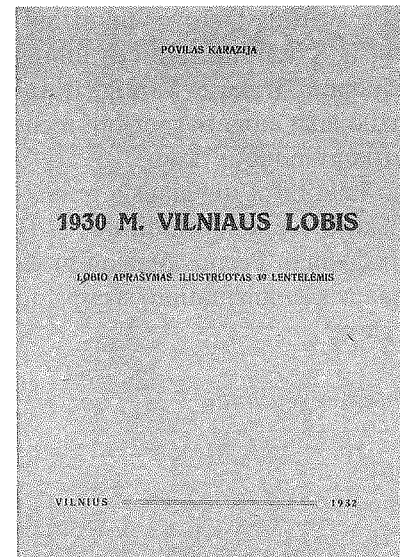
Daugiausia dėmesio susilaukusi tema buvo 1930 m. minėtas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto mirties 500 metų jubiliejus. Lietuvoje ir išeivijoje šiai sukakčiai paminėti buvo skirta gana daug rašinių. 1930 m. buvo išspausdinti Igno Jonyno (1884–1954) straipsniai apie Vytauto ženklą, kur aprašytos ir monetos su Vytauto ženklu – ietigaliu ir kryžiumi (Nr. 1234, 1235). 1932 m. ir 1933 m. apie Vytauto ženklą bei jo atvaizdą monetose rašo ir Mstislavas Dobužinskis (1875–1957) (Nr. 930, 931). Išeivijos lietuvių laikraštyje „Draugas“ buvo išspausdintas didelis A. M. Račkaus straipsnis „Lietuvos pinigai Vytauto

Didžiojo gadynėje“ (Nr. 1756). Apie Lietuvos didžiojo kunigaikščio Vytauto laikų pinigus A. M. Račkus rašė ir K. S. Karpavičiaus knygoje „Vytautas Didysis“, išleistoje JAV 1930 m. (Nr. 1765).

1929–1933 m. pasirodė ir kitų reikšmingų publikacijų. 1930 m. Albino Rimkaus (1886–1944) knygoje „Pirmasis nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis. 1918–1928“ rašoma apie pinigus ir kreditą (Nr. 1880), 1930 m. E. Volteris rašė apie dvi romėniškas monetas, kurias A. M. Račkus skelbė lietuviškomis (Nr. 2201, 2206), 1931 m. – apie Kauno muziejuje saugomus spiralinius lydinius ir Vakarų Europos monetas (Nr. 2202). 1933 m. išleidžiama M. Dobužinskio knyga „Vytis“, kurioje aprašomas ir Vyčio vaizdavimas monetose (Nr. 932). Tais pačiais metais pasirodo ir Petro Šalčiaus (1893–1958) knyga „Ekonomikos pagrindai“, kurioje vienas iš skyrių skirtas pinigams (Nr. 2050). Čia pateikiamas ekonomisto požiūris į pinigus, nušviečiama pinigų istorija. 1933 m. buvo pradėta leisti „Lietuviškoji enciklopedija“. Pirmajame tome spausdinami straipsniai apie Rusijos ir Prancūzijos popierinius pinigus, taip pat apie Rusijos ir Romos imperijos monetas bei svarbus V. Biržiškos straipsnis apie arabų pinigus Lietuvoje. Reikšmingiausias 1932 m. išspausdintas Povilo Karazijos (1887–1955) straipsnis ir tais pačiais metais išleista knyga apie 1930 m. rastą Vilniaus lobį (Nr. 1261, 1262). Tai buvo pati rimčiausia iki tol išleista numizmatinė studija, kuri neprado savo vertės ir šiandien.

Kiti penkeri metai (1934–1938 m.) – patys produktyviausi nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu: išspausdinta 160 publikacijų, vidutiniškai po 32 kasmet. Vaisingiausi buvo 1936 m. (pasirodė 39 publikacijos) ir 1937 m. (51). Per penkerius metus bonistikai skirta 4, faleristikai – 25 ir numizmatikai – 131 publikacija. Informacija apie rastus lobius ir pavienius monetų radinius skelbta 71 straipsnyje ir žinutėse. Rašinių numizmatikos tema pagausėjimą galima sieti su enciklopedijos leidimu. „Lietuviškojoje enciklopedijoje“ 1934–1938 m. pasirodė 36 didesni straipsniai, vidutiniškai apie 7 straipsnius per metus. 1937 m. pasirodžiusių publikacijų rekordinį kiekį (51) sąlygojo žinučių apie rastus lobius ir monetas skaičius – jų tais metais buvo išspausdinta net 30.

Išskirtini 1934 m. „Lietuviškojoje enciklopedijoje“ paskelbti D. Budrio straipsnis apie banknotus (Nr. 23) ir V. Biržiškos straipsnis apie Lenkijos ir Lietuvos valstybės monetą – auksiną (Nr. 830). Tais pačiais metais laikraštyje „Литовский голос“ (Lietuvių balsas) buvo išspausdintas straipsnis apie monetų ir medalių kolekcininką Mykolą Šlepavičių (1863–1948), aprašyti vertingiausi jo kolekcijos eksponatai (Nr. 2299). Straipsnis buvo skirtas kolekcininko veiklos trisdešimtmečiui. Po metų apie M. Šlepavičių ir jo kolekciją buvo parašyti dar du straipsniai (Nr. 918, 2226). 1935 m. rašyta ir apie A. M. Račkaus numizmatikos kolekciją bei apie jo surengtą parodą Kaune per Pasaulio lietuvių kongresą (Nr. 1116, 1614). Šioje parodoje buvo eksponuota apie 80 tūkst. eks-



1262

(Nr. 13, 831). 1937 m. „Naujojoje Romuvoje“ buvo išspausdintas A. M. Račkaus straipsnis „Lietuvos numizmatikos bruožai“, kur aprašoma Lietuvos numizmatikos istorija (Nr. 1755). Svarbūs straipsniai 1937 m. išspausdinti „Lietuviškojoje enciklopedijoje“ – tai D. Budrio straipsnis apie Vokietijos okupacinės valdžios pinigus, leistus Lietuvai ir kitiems okupuotiems kraštams 1916–1918 m., bei Jono Puzino (1905–1978) straipsnis apie Drohičine (Lenkija) rastas švines plombas (Nr. 24, 1743). 1938 m. išleidžiama Vlado Jurgučio (1885–1966) knyga „Pinigai“, kurioje gana plačiai nušviesta pinigų istorija (Nr. 1248). Laikraštyje „Ūkininko patarėjas“ išspausdintas J. K. Kario straipsnis apie Kauno „Spindulio“ monetų kalyklą (Nr. 1267).

Kitą penkmetį (1939–1943 m.) išspausdinti tik 39 rašiniai. Faleristikai skirti 5, medalininkystei – 1 ir 33 – numizmatikai. Daugiau kaip keturis kartus mažiau nei per ankstesnius penkerius metus. Tai susiję su politinėmis aplinkybėmis. 1940 m. liepos 22 d. Lietuva praranda savo nepriklausomybę – patenka į TSRS sudėtį. 1941 m. birželį Lietuvą okupuoja Vokietijos kariuomenė. Dauguma 1939–1943 m. pasirodžiusių numizmatinių straipsnių (jų buvo 19) buvo išspausdinta „Lietuviškojoje enciklopedijoje“, paskutinį kartą – 1942 m. Apie rastus lobius ir pavienius monetų radinius buvo paskelbta tik 10 žinučių arba tris kartus mažiau nei per praėjusius penkerius metus. 1943 m. neišspausdinta nė vieno numizmatinio straipsnio. Publikacijų kiekio mažėjimą matome grafike (žr. 1 pav.).

Iš visų tuo metu parašytų darbų išskirtini tik du. 1940 m. žurnale „Trimitas“ buvo išspausdintas J. K. Kario straipsnis apie Lietuvos pinigus iki Vytauto

Didžiojo mirties (Nr. 1308), o 1941 m. publikuoti svarbūs Lietuvos numizmatikai P. Karazijos darbai apie Aluonos Šklėrių ir Krūminių monetų lobius (Nr. 1263, 1264). Šiuose darbuose plačiai nagrinėjami Trakų ir Varėnos rajonuose rasti XV a. lietuviškų monetų lobiai, analizuojama monetų gamybos technika, nurodoma svoris, skersmuo, praba ir išskiriami monetų tipai.

Per visą nepriklausomos Lietuvos gyvavimo laikotarpį daugiausia numizmatinių publikacijų buvo paskelbta „Lietuviškojoje enciklopedijoje“ – 61 straipsnis, dienraštyje „Lietuvos aidas“ – 56 straipsniai. Perpus mažiau jų išspausdinta savaitraštyje „Karys“. Aštuonis daugiausia numizmatinių straipsnių paskelbusius leidinius matome lentelėje (žr. 2 pav.).

2 pav. 1919–1942 m. daugiausia straipsnių publikavę leidiniai

Lietuviškoji enciklopedija	61
Lietuvos aidas	56
Karys	25
Lietuvos žinios	21
Trimitas	18
Lietuva	16
Rytas	14
Ūkininko patarėjas	14

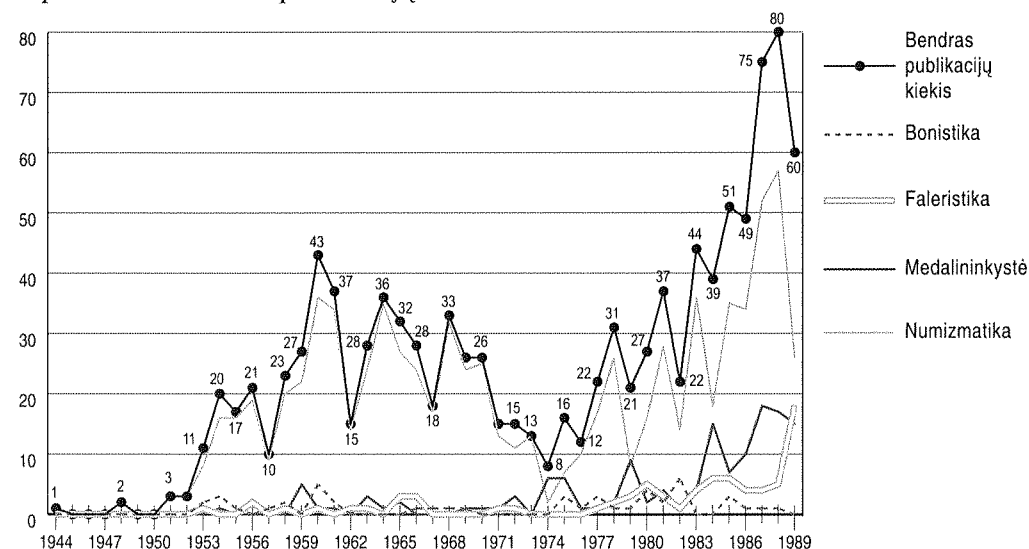
1944–1989 m. laikotarpis

1944–1989 m. okupuotoji Lietuva buvo TSRS sudėtyje kaip viena iš penkiolikos tarybinių respublikų. Per šį laikotarpį Lietuvoje ir užsienyje pasirodė 1097 numizmatikai skirtos publikacijos (knygos, straipsniai, žinutės), vidutiniškai apie 24 kasmet. Bonistikai buvo skirta 47, faleristikai – 77, medalininkystei – 138, numizmatikai – 835 publikacijos. Lyginant su nepriklausomoje Lietuvoje skelbtomis jų padaugėjo 2,5 karto. Vis dėlto jų kiekis kiekvienais metais buvo nevienodas. Kaip šis skaičius kito, parodyta grafike (žr. 3 pav.).

Nepriklausomoje Lietuvoje publikuotą numizmatinę literatūrą apžvelgėme skirstydami penkerių metų laikotarpiais. Taip bus apžvelgiamas ir 1944–1989 m. laikotarpis, išimtį sudarys tik pirmasis dešimtmetis.

Per pirmąjį dešimtmetį numizmatikai skirti straipsniai pasirodydavo ne kasmet ir jų vidurkis nesiekė nė penkių. Iš viso per dešimt metų publikuota 40 straipsnių (bonistikai skirti 5, faleristikai – 1, medalininkystei – 1, numizmatikai – 33). Dauguma jų paskelbta Amerikos lietuvių spaudoje – 33. Apie surastus monetų lobius skelbta 6-juose Lietuvoje publikuotuose straipsniuose.

3 pav. 1944–1989 m. publikacijų kiekio kitimas

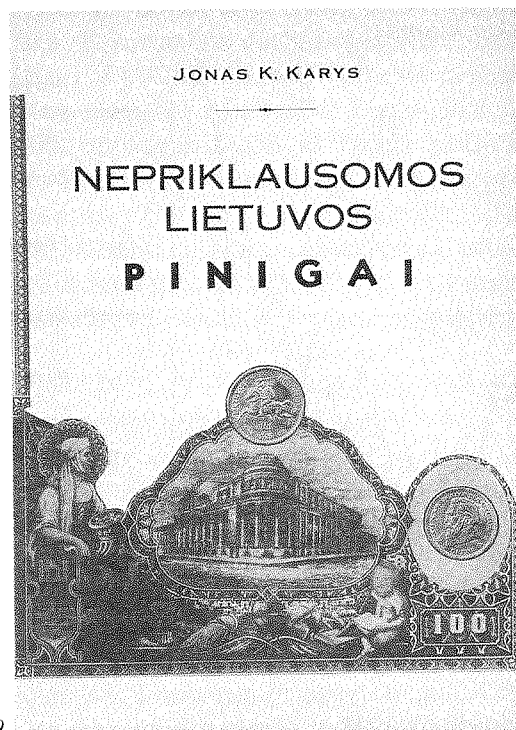


1944 m. išeivijos lietuvių spaudoje („Naujienose“ – Čikaga) išspausdintas straipsnis, skirtas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetoms. Pokarinėje Lietuvoje pirmos dvi publikacijos pasirodė tik 1948 m. – jose rašoma apie rastus monetų lobius. Nuo 1951 m. publikacijų pasirodydavo jau kasmet. Tiesa, jų skaičius svyrudavo nuo 1 iki 4.

Reikšmingiausia šio dešimtmečio publikacija laikomas 1951 m. išspausdintas Georgijaus Fedorovo straipsnis, kuriame apžvelgta lobių su Lietuvos lydiniais ir pirmosiomis lietuviškomis monetomis topografija (Nr. 1053).

Be šio Lietuvoje publikuoto straipsnio, išskirtini ir keli JAV paskelbti mokslo darbai. Pirmiausia minėtini žymaus išeivijos numizmato Jono Kario-Karecko tyrinėjimai. 1951 m. Čikagoje leidžiamame „Draugo“ dienraštyje buvo publikuotas J. K. Kario straipsnis apie Lietuvos pinigų istoriją (Nr. 1294). 1952 m. panašus jo straipsnis buvo išspausdintas Bruklino leidžiamame žurnale „Aidai“ (Nr. 1311). 1953 m. Niujorke pasirodė pirmoji J. K. Kario knyga „Nepriklausomos Lietuvos pinigai“, kurioje pateikiami istoriniai ir numizmatiniai tyrinėjimai apie nepriklausomos Lietuvos pinigus (Nr. 1319). Po metų šis darbas susilaukė dviejų recenzijų (Nr. 825, 1757). 1954 m. paskelbtas dar vienas svarbus J. K. Kario darbas – žurnale „Karys“ išspausdintas straipsnis, skirtas seniesiems lietuviškiems pinigams (Nr. 1318).

Nuo 1953 m. JAV pradėta leisti „Lietuvių enciklopedija“, kurioje per dvejus metus buvo paskelbti 26 įvairios apimtys straipsniai. Iš jų paminėtinas J. K. Kario straipsnis apie Vokietijos skolinamųjų kasų 1916–1919 m. pinigus



1319

M. K. Čiurlionio dailės muziejuje saugomą XIV a. popierinių kinų pinigą (Nr. 68).

Iš medalininkystei skirtų publikacijų paminėtinas Z. Didžgalvio straipsnis apie du XVI–XVII a. Lenkijos ir Lietuvos valstybės medalius, kaldintus Vilniaus monetų kalykloje, išspausdintas 1959 m. laikraštyje „Vakarinės naujienos“ (Nr. 405). Minėtinas ir A. M. Račkaus straipsnis apie medaliukus, skirtus blaiybės sąjūdžiui paminėti, paskelbtas tais pačiais metais JAV išleistame leidinyje „Tautos praeitis“ (Nr. 534).

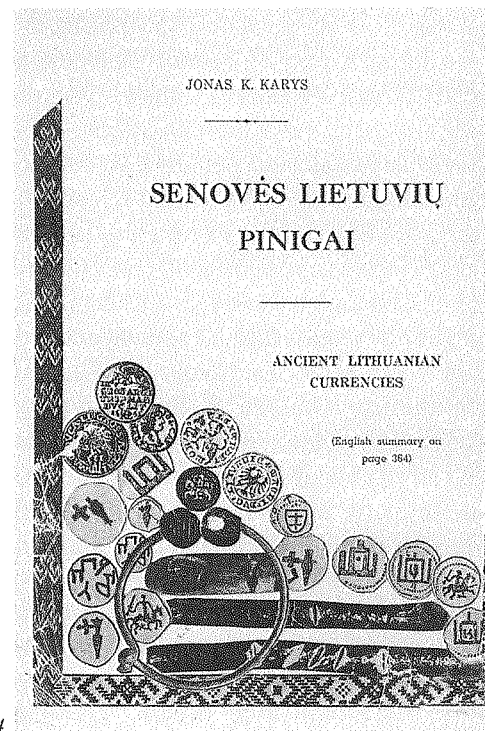
Paminėtini du numizmatiniai straipsniai, skirti 1565–1566 m. Vilniaus kalykloje kaldintoms „satyrinėms“ monetoms – trečiokams (Nr. 1633; 1937). Taip pat pirmieji pokario straipsniai apie monetų kolekcionavimą ir numizmatų rinkinių parodą, 1958 m. surengtą Panevėžio kraštotyros muziejuje (Nr. 798, 799). 1959 m. „Tautos praeityje“ buvo išspausdintas J. K. Kario straipsnis apie seniausius lietuviškus „pinigus“ – gintarą ir kailius (Nr. 1333). Tais pačiais metais Bridžporte J. K. Karys išleido savo antrąją numizmatikos knygą „Senovės lietuvių pinigai. Istorija ir numizmatika“, skirtą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetoms (Nr. 1334).

1960–1964 m. pasirodė 159 numizmatinės publikacijos (JAV – 81 ir Lietuvoje – 78), vidutiniškai apie 30 kasmet. Bonistikai skirtų buvo 7, faleristikai –

Lietuvoje (Nr. 41) ir J. Puzino – apie arabų pinigus Lietuvoje (Nr. 1742).

1955–1959 m. pasirodė 98 publikacijos – vidutiniškai apie 20 kasmet. Bonistikai buvo skirta 4, faleristikai – 3, medalininkystei – 5 ir numizmatikai – 86 publikacijos. Net 51 iš jų išspausdinta Jungtinėse Amerikos Valstijose. Apie monetų lobius ir pavienius radinius buvo rašyta 32 Lietuvoje publikuotuose straipsniuose ir žinutėse.

Iš publikacijų, skirtų bonistikai, vertėtų paminėti 1955 m. JAV pasirodžiusį J. Lingio straipsnį apie 1938 m. laidos į apyvartą nepatekusį 10 litų banknotą (Nr. 63), taip pat 1958 m. žurnale „Mokslas ir gyvenimas“ išspausdintą K. Papečio straipsnį apie Kauno



1334

kus sidabro lydinius (Nr. 1413, 1414). Tais pačiais metais Edmundas Laucevičius (1906–1973) leidinyje „Iš lietuvių kultūros istorijos“ paskelbia straipsnį apie XVII a. vidurio Kauno pinigų kalyklą (Nr. 1452), o Mykolas Michelbertas leidinyje „Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai. A serija“ straipsnį apie Romos monetų radinius Lietuvos teritorijoje (Nr. 1549). 1962 m. J. K. Karys žurnale „Aidai“ rašė apie Žygimanto III Vazos auksines monetas, kurių vertė didesnė nei 10 dukatų (Nr. 1355). Po dvejų metų pasirodė kitas svarbus jo straipsnis „Išskiriamieji ženklai lietuviškoje numizmatikoje“, kur rašoma apie įvairius ženklus lietuviškose monetose nuo seniausių laikų iki nepriklausomos Lietuvos pinigų (Nr. 1291). Tais pačiais 1964 m. laikraštyje „Tėviškės žiburiai“ pasirodė dar vienas J. K. Kario straipsnis – šį kartą apie Lietuvos monetų kaldinimą 1925 m. Anglijoje ir 1936–1939 m. Lietuvos monetų kalykloje Kaune (Nr. 1343).

Paminėtini ir straipsniai apie muziejų rinkinius. Stasys Tomonis rašė apie Kauno dailės muziejaus numizmatikos rinkinį (Nr. 2129), o Adolfas Nezabitauskas apie antikines monetas Šiaulių „Aušros“ muziejuje (Nr. 1626). Rašyta ir apie kolekcininkus – klaipėdietį P. Jonuškevičių (Nr. 2054, 2424) ir prieniškį B. Jušką (Nr. 1459, 2363).

3, medalininkystei – 6, numizmatikai – 143. Apie lobių ir pavienių monetų radinius skelbta 50-yje straipsniuose ir žinučių.

Iš visų to meto publikacijų paminėtinos šios: 1960 m. leidinyje „Tautos praeitis“ išspausdintas A. M. Račkaus straipsnis „Pilies vartų herbo kilmė“, kuriame rašoma apie pirmąsias lietuviškas monetas (Nr. 1758), 1961 m. išėivijos lietuvių žurnale „Lietuvių dienos“ publikuotas J. K. Kario straipsnis apie lietuviškų pinigų istoriją nuo seniausių laikų iki XX a. vidurio (Nr. 1325). 1961 m. Vilniuje išleidiama knyga „Lietuvos archeologijos bruožai“, kurioje Pranas Kuliakauskas rašo apie Lietuvoje rastas Romos monetas, o Regina Kuliakauskienė apie pinigines sistemas atsiradimą Lietuvoje ir apie lietuviš-

ŽINYNAS apie LIETUVOS NUMIZMATIKĄ

PARAŠĖ

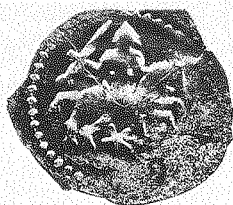
DR. ALEKSANDRAS M. RAČKUS

Redagujo Vytautas D. Misiūnas (Istorijos Švietimo Skyriaus, Kaunas, Lietuva);
Tarybai: American Numismatic Association (1964); American Numismatic Society,
Chicago (1965); Československá Akademie věd, Praha (1966); Numismatic Institute,
Chicago (1967); Polish American Numismatic Association (1968).

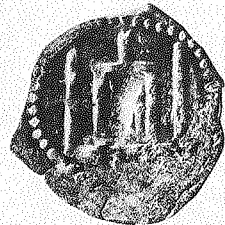
TOMAS I

PIRMYSIAI PINIGAI PIRMIŠTOSIOS GADYNĖS

Leidėjas
BALNEKŲ – LIETUVIŲ KULTŪROS MUZIEJUS
CHICAGO, 1965



SENIEJI LIETUVOS PINIGAI



1766

1009

nus Lietuvos teritorijoje (Nr. 2090). Šis darbas ilgą laiką buvo vienas iš reikšmingiausių lietuviškos numizmatikos tyrinėjimuose. Neprarado jis savo vertės ir šiandien.

1966 m. laikraštyje „Draugas“ buvo išspausdintas J. K. Kario straipsnis apie Kauno monetų kalyklas – XVII a. vidurio ir nepriklausomos Lietuvos laikų „Spindulio“ kalyklą (Nr. 1300). Tais pačiais metais „Mokslų Akademijos darbuose“ publikuotas Onos Navickaitės-Kuncienės straipsnis apie Vakarų Euro-

1965–1969 m. pasirodė 137 publikacijos – vidutiniškai po 27 kasmet. Išėjimoje jų buvo 19. Bonistikai skirtos 4, faleristikai – 6, medalininkystei – 3 ir numizmatikai – 124. Lyginant su ankstesniu penkmečiu, išėjimoje publikacijų sumažėjo daugiau nei keturis kartus (nuo 81 iki 19), vien skelbtų „Lietuvių enciklopedijoje“ – šešis kartus (nuo 67 iki 11). Tai daugiausia sąlygojo 1968 m. JAV baigta lietuvių kalba leisti „Lietuvių enciklopedija“. Tuo tarpu Lietuvoje publikacijų, skirtų numizmatikai, per šį laiką padaugėjo pusantro karto (nuo 78 iki 118) – paskelbti net 69 straipsniai ir žinutės apie lobių ir pavienių monetų radinius (buvo 50).

Iš visų publikacijų pirmiausia minėtini trys straipsniai apie popierinius pinigus. 1967 ir 1969 m. žurnale „Svyturys“ išspausdinti Vytauto Jurkšto straipsniai apie Klai-pėdos ir Panevėžio miestų 1918–1922 m. laikinuosius pinigus (Nr. 35, 36), o 1968 m. Čikagoje leidžiamame laikraštyje „Draugas“ J. Daugailis rašė apie Adomo Varno sukurtus nepriklausomos Lietuvos pašto ženklus ir banknotus (Nr. 28).

Paminėtina 1965 m. Čikagoje išleista A. M. Račkaus knyga „Žinynas apie Lietuvos numizmatiką“, kurioje aprašomas ikimonetinis laikotarpis (Nr. 1766). Tais pačiais metais „Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbuose“ buvo publikuotas Adolfo Tautavičiaus straipsnis apie naujus sidabro lydinių ir pirmųjų lietuviškų monetų radi-

pos importą Lietuvoje IX–XII a., kur aprašomos ir Lietuvoje rastos Vakarų Europos monetos (Nr. 1615).

1967 m. pasirodė trys labai svarbūs numizmatikos darbai: Stanislovo Janušonio (1937–1983) straipsnis, skaitytas Vilniuje vykusioje mokslinėje konferencijoje, apie Prahos grašį Lietuvos pinigų apyvartoje XIV–XVI a. (Nr. 1220), Vytauto Urbanavičiaus straipsnis apie XIV–XVII amžių monetas Lietuvos kapinynuose (Nr. 2136) ir Z. Daunienės straipsnis apie pinigų ir piniginių vienetų pavadinimus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės raštvedybos dokumentuose (Nr. 2314).

1968 m. „Lietuvių enciklopedijos“ penkioliktame tome išspausdintas J. K. Kario straipsnis apie Lietuvos pinigų istoriją nuo seniausių laikų iki XX a. (Nr. 1310).

Paminėtini du straipsniai apie kolekcininkus – A. Furmaną ir J. Rekašių bei 1969 m. Zenono Dukso skelbtas straipsnis apie LTSR istorijos-etnografijos muziejaus (dab. Lietuvos nacionalinis muziejus) numizmatikos fondą (Nr. 2071, 1464, 964).

1970–1974 m. pasirodė 77 publikacijos – vidutiniškai po 15 kasmet. Išėjimoje paskelbta 17. Bonistikai skirtų publikacijų nebuvo, faleristikai skirtos 2, medalininkystei – 11 ir numizmatikai – 64. Lyginant su ankstesniu penkmečiu publikacijų sumažėjo beveik du kartus. Tai daugiausia sąlygojo jų sumažėjimas Lietuvoje, nes išėjimoje publikacijų sumažėjo tik dviem. Net keturis kartus sumažėjo straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius. Jų skelbta tik 17 (buvo 69).

Iš šio meto publikacijų pirmiausia išskirtina 1970 m. JAV išleista trečioji J. K. Kario knyga – „Numizmatika. Žodynas, raštai“. Joje autorius pateikia pagrindinių numizmatikos terminų aiškinimus, o knygos pabaigoje spausdina svarbiausių ir naujausių savo numizmatinių darbų, spausdintų išėjimoje spaudoje, bibliografiją bei keletą savo laiškų (Nr. 1322). Tais pačiais metais JAV pasirodo nauja lietuvių enciklopedija, tik šį kartą anglų kalba „Encyclopedia Lituanica“. Jos pirmajame tome išspausdintas J. K. Kario straipsnis apie Lietuvos pinigų istoriją „Currencies“ (Nr. 1271).

1970 m. Lietuvoje pirmą kartą išleistas parodos „Senieji Lietuvos pinigai“, veikusios Lietuvos TSR istorijos-etnografijos muziejuje, katalogas, sudarytas Z. Dukso (Nr. 1009). Tais pačiais metais žurnale „Kultūros barai“ pasirodo Z. Dukso straipsnis apie senąsias monetas Lietuvos muziejuose (Nr. 1010). R. Volkaitės-Kulikauskienės knygoje „Lietuviai IX–XII amžiais“, išleistoje 1970 m., rašoma apie arabiškų ir Vakarų Europos monetų radinius, sidabro lydinius ir apie pinigų sistemą (Nr. 2200).

1972 m. išleistoje knygoje „Lietuvos gyventojų prekybiniai ryšiai I–XII a.“ spausdinamas M. Michelberto straipsnis „Prekybiniai ryšiai su Romos imperija“, kuriame, be kitų daiktų, aprašomos romėniškos monetos iš kapų, lobių ir

pavienu radinių (Nr. 1540), ir O. Kuncienės straipsnis „Prekybiniai ryšiai IX–XIII amžiais“, kuriame rašoma apie arabiškas ir Vakarų Europos monetas bei sidabro lydinius (Nr. 1421).

1973 m. Varšuvoje leidžiamame lenkiškame leidinyje „Wiadomości numizmatyczne“ išspausdinamas Z. Dukso straipsnis apie 1951–1971 m. Lietuvoje rastą 61 monetų lobį (Nr. 1025). Tais pačiais metais Vilniuje publikuotas S. Janušonio straipsnis apie 1660–1661 m. lietuviškus šilingus (Nr. 1223). Po metų pasirodo dar vienas S. Janušonio straipsnis, skirtas variniams Jono Kazimiero šilingams – „1663–1667 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų kalyklų infliacinių vario šilingų kaldinimo nežinomos ataskaitos“ (Nr. 1224).

1975–1979 m. pasirodė 102 publikacijos – vidutiniškai po 20 kasmet. Išeivijoje jų paskelbta 14. Bonistikai skirta 9, faleristikai – 6, medalininkystei – 19 ir numizmatikai – 68 publikacijos. Lyginant su praėjusiu penkerių metų laikotarpiu publikacijų padaugėjo (nuo 15 iki 20 kasmet), ypač skirtų bonistikai (nebuvo nė vienos) ir medalininkystei (buvo 10). Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius paskelbta 16, tai yra tik 1 mažiau nei praėjusį penkmetį. Publikacijų pagausėjimas susijęs su 1976 m. Vilniuje pradėta leisti „Lietuviškąja tarybine enciklopedija“. Per ketverius metus joje išspausdinti 26 straipsniai numizmatikos tema.

Reikšmingas straipsnis, skirtas medalininkystei, 1979 m. išspausdintas tęsiniame leidinyje „Dailė“ – tai Antano Olbuto „Lietuvių medalininkystės bruožai“ (Nr. 503).

Iš visų publikacijų svarbesnėmis galima būtų laikyti tik keletą. 1975 m. S. Janušonis leidinyje „Wiadomości numizmatyczne“ publikuoja mūsų jau minėtą straipsnį apie 1663–1667 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetų kalyklų vario šilingų nežinomas ataskaitas (Nr. 1219). 1977 m. Vincas Žilėnas aprašo P. Karazijos numizmatikos kolekciją (Nr. 2277). Tais pačiais metais publikuojamas M. Michelberto straipsnis apie Graikijos monetų radinius Lietuvoje (Nr. 2373).

1978 m. M. Michelbertas paskelbia papildomus duomenis apie romėniškų monetų radinius Lietuvos teritorijoje (Nr. 1537). Tais pačiais metais „Lietuvos TSR archeologijos atlaso“ 4 tome išspausdintame M. Michelberto straipsnyje „Romos monetas“ pateiktos 73 romėniškų monetų radimo Lietuvos teritorijoje vietos (Nr. 1545). 1978 m. Vladas Terleckas žurnale „Švyturys“ rašo apie pinigus nepriklausomoje Lietuvoje iki 1922 m., kai buvo įvesta sava valiuta – litas (Nr. 2114).

1979 m. pasirodo Ievos Aleksienės straipsnis apie Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Numizmatikos skyriaus rinkinius (Nr. 695, 2279).

1980–1984 m. pasirodė 169 publikacijos – vidutiniškai po 34 kasmet. Beje, išeivijoje – tik 8. Bonistikai skirtų darbų išspausdinta 12, faleristikai – 19, me-

dalininkystei – 26 ir numizmatikai – 112. Lyginant su ankstesniu laikotarpiu publikacijų padaugėjo daugiau nei pusantro karto (nuo 20 iki 34 kasmet). Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius paskelbta 46.

Publikacijų ši penkmetį padaugėjo paskelbus daugiau straipsnių apie lobius ir pavienius monetų radinius. Jų kiekis padidėjo daugiau nei tris kartus (nuo 14 iki 46). Daugiau paskelbta ir straipsnių „Lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“ (buvo 26, dabar – 40). Pagausėjo ir rašinių, skirtų bonistikai, faleristikai (3 kartus) bei medalininkystei (1,5 karto).

Iš šio penkmečio publikacijų vertėtų paminėti 1980 m. pasirodžiusį išsamų Z. Dukso straipsnį leidinyje „Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus 1855–1980“ apie šio muziejaus Numizmatikos skyrių – jo rinkinius ir rinkinių istoriją (Nr. 993) ir tais pačiais metais žurnale „Mokslas ir gyvenimas“ pasirodžiusį V. Terlecko straipsnį „Nuo kriauklių iki elektroninių pinigų“, kur pateikiama pinigų istorija nuo seniausių laikų iki šių dienų (Nr. 2112). 1981 m. pasirodė knyga „Lietuvių materialinė kultūra IX–XIII amžiuje“. Joje išspausdintas Z. Dukso straipsnis „Pinigai ir jų apyvarta“, kur autorius nagrinėja arabiškų, Bizantijos ir Vakarų Europos viduramžių monetų radinius Lietuvos teritorijoje ir sidabro lydinių radinius Lietuvos bei kaimyninių kraštų teritorijose (Nr. 997). Tais pačiais metais išleidžiama ir Laimos Vaitkunskienės knyga „Sidabras senovės Lietuvoje“, kurioje vienas skyrius skirtas sidabro lydiniams (Nr. 2149). 1984 m. publikuotas S. Janušonio straipsnis apie 1692 m. Kauno pinigų kalyklos inventorių (Nr. 1225).

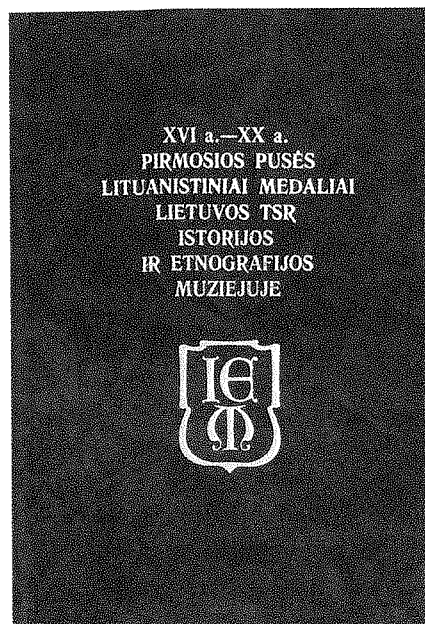
Paminėtini ir 1983 m. pasirodę straipsniai apie kolekcininkus – tai V. Žilėno straipsnis apie P. Karaziją (Nr. 2276) ir V. Butkaus – apie V. Zenkevičių (Nr. 2296).

1985–1989 m. išspausdinta net 314 publikacijų – vidutiniškai po 62 kasmet. Lyginant su ankstesniu penkmečiu publikacijų padaugėjo beveik du kartus (buvo po 34 kasmet). Išeivijoje paskelbtos 22. Bonistikai skirtos 6, faleristikai – 37 (buvo 19), medalininkystei – 66 (buvo 26) ir numizmatikai – 205 (buvo 112). Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius paskelbta 78 (buvo 38). Kuo gi galima būtų paaiškinti tokių staigų publikacijų pagausėjimą?

Pirmiausia tai susiję su 1985 m. pradėta leisti „Tarybų Lietuvos enciklopedija“. Keturiuose jos tomuose, leistuose iki 1988 m., publikuoti 47 straipsniai ir žinutės numizmatikos tema – beveik po dešimt kasmet.

Antra – labai padaugėjo publikacijų, skirtų medalininkystei. Lyginant su ankstesniu penkerių metų laikotarpiu tokių publikacijų padaugėjo pustrėčio karto. Tai susiję su dažniau Lietuvoje pradėtomis rengti medalininkų parodomis. Pasirodė ne tik straipsnių ir žinučių apie parodas, bet išleista ir parodų katalogų.

Trečia – nuo 1988 m. ima keistis politinė situacija. Lietuvoje prasideda Atgimimo sąjūdis. Atsigręžta į praeitį. Be dėmesio neliko ir numizmatika. Prisi-



571

portretinius medalius ir jų kūrėjus (Nr. 378). 1988 m. išleidžiamas Vinco Ruzo sudarytas katalogas „XVI a.–XX a. pirmosios pusės lituanistiniai medaliai Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejuje“ (Nr. 571). 1989 m. buvo išleista Vilniuje įvykusios antrosios Pabaltijo medalio trienalės konferencijos „Istorinė medalio raida“ medžiaga (Nr. 626). Čia Janina Abdulskytė aptarė Lietuvos istorinius įvykius ir žmones XIX a. medaliuose (Nr. 612), Giedrė Jankevičiūtė – Lietuvos Respublikos (1919–1940) medalių meną, V. Ruzas – medalius, atspindinčius Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją (Nr. 639).

Iš numizmatikos publikacijų išskirtinas 1985 m. lenkiškame leidinyje „Biuletyn numizmatyczny“ pasirodęs Vytauto Aleksiejūno straipsnis apie pirmąsias lietuviškas monetas (Nr. 675). Apie šias monetas rašo ir Z. Duksa straipsnyje „Lietuviški pinigėliai“, išspausdintame 1986 m. žurnale „Mokslas ir gyvenimas“ (Nr. 967).

1987 m. leidinyje „Biržulio baseino kompleksinių tyrinėjimų dešimtmetis“ išspausdintos Varnių konferencijos pranešimų tezės, tarp kurių yra ir trys straipsniai numizmatikos tema: V. Aleksiejūnas rašo apie Virvytės aukštupio numizmatinę medžiagą (Nr. 688), Mikas Balčius remdamasis lobiu aptaria XVI a. II pusės pinigų apyvartą Šiaurės Žemaitijoje (Nr. 761), o Eugenijus Ivanauskas apibendrina savo tyrimus apie auksinių monetų apyvartą Lietuvoje (Nr. 1133). Tais pačiais metais E. Ivanauskas paskelbė dar vieną svarbų straipsnį apie XV a. II pusės pinigų reformas (Nr. 1198).

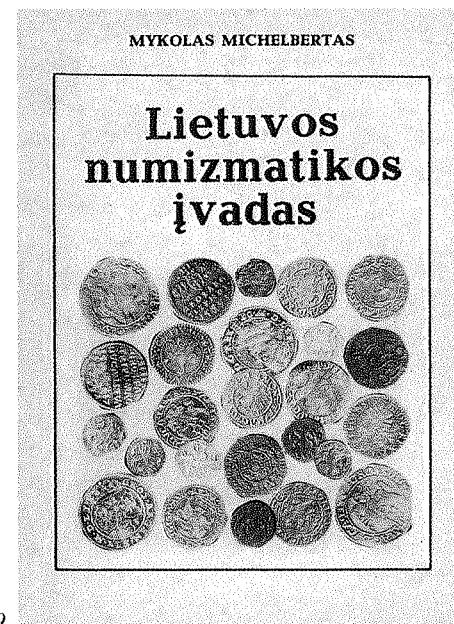
minti nepriklausomos Lietuvos apdovanojimai ir pinigai. 1988 m. pasirodė net 80 publikacijų, daugiausia nei bet kuriais kitais tarybų valdžios metais.

Ketvirta – beveik du kartus padaugėjo publikacijų, skirtų faleristikai. Ypač tai juntama nuo 1989 m., kai pasirodė nemažai straipsnių apie ikikarinės nepriklausomos Lietuvos apdovanojimus.

Penkta – per šį penkerių metų laikotarpį į numizmatikos klausimais rašančiųjų būrį įsitraukia nauji autoriai, to meto spaudoje paskelbė ne vieną darbą.

Šie veiksniai ir sąlygojo tokį staigų publikacijų kiekio augimą.

1987 m. išleistos Tado Adomonio ir Klemenso Čerbulėno knygos „Lietuvos TSR dailės ir architektūros istorija“ skyrelyje „Medaliai“ rašoma apie renesanso



1529

gaikštystėje (Nr. 2292), o baltarusis Ivanas Sinčiukas – apie Škotijos karalystės ternarus Lenkijos ir Lietuvos valstybės pinigų apyvartoje (Nr. 2410). 1988 m. pasirodė ir keletas straipsnių, skirtų nepriklausomos Lietuvos laikotarpio pinigams. Vienas iš svarbesnių buvo V. Terlecko straipsnis „Pinigų cirkuliacija buržuazinėje Lietuvoje iki 1922 m.“ (Nr. 2115). Svarbi tais pačiais metais išleista Rūtos Kuncienės sudaryta parodos „Pinigai Lietuvoje 1915–1941 m.“ atmintinė (Nr. 1424).

1989 m. publikuotas E. Ivanausko straipsnis apie lietuviškus talerius (Nr. 1158, 2336), taip pat E. Ivanausko ir A. Kuncevičiaus straipsnis apie Livonijos monetų spaudus, rastus Vilniaus žemutinėje pilyje (Nr. 1208).

Reikšmingiausias 1989 m. leidinys – M. Michelberto knyga „Lietuvos numizmatikos įvadas“ (Nr. 1529). Ji parengta kaip mokymo priemonė studentams, tačiau aktuali visiems besidomintiems numizmatika. Tai buvo pirma ir vienintelė numizmatikos knyga, apimanti laikotarpį nuo antikos iki XX a. II pusės, išleista Lietuvoje per 1944–1989 m. laikotarpį.

Per visą 1944–1989 m. laikotarpį daugiausia numizmatikos straipsnių buvo išspausdinta „Lietuvių enciklopedijoje“, leistoje 1953–1985 m. Bostone – 170. Lietuvoje daugiausia jų publikuota dienraštyje „Tiesa“ – 73 straipsniai, „Lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“ – 66 ir „Vakariniuose naujienose“ – 60. Daugiausia numizmatinių publikacijų paskelbusių leidinių sąrašą matome lentelėje (žr. 4 pav.).

4 pav. 1944–1989 m. daugiausia straipsnių publikavę leidiniai

Lietuvių enciklopedija	170
Tiesa	73
Lietuviškoji tarybinė enciklopedija	66
Vakarinės naujienos	60
Tarybų Lietuvos enciklopedija	47
Mokslas ir gyvenimas	37
Komjaunimo tiesa	31
Kultūros barai	28
Советская Литва	28
Švyturys	27
Encyclopedia Lituanica	21
Kauno tiesa	21

1990–1999 m. laikotarpis

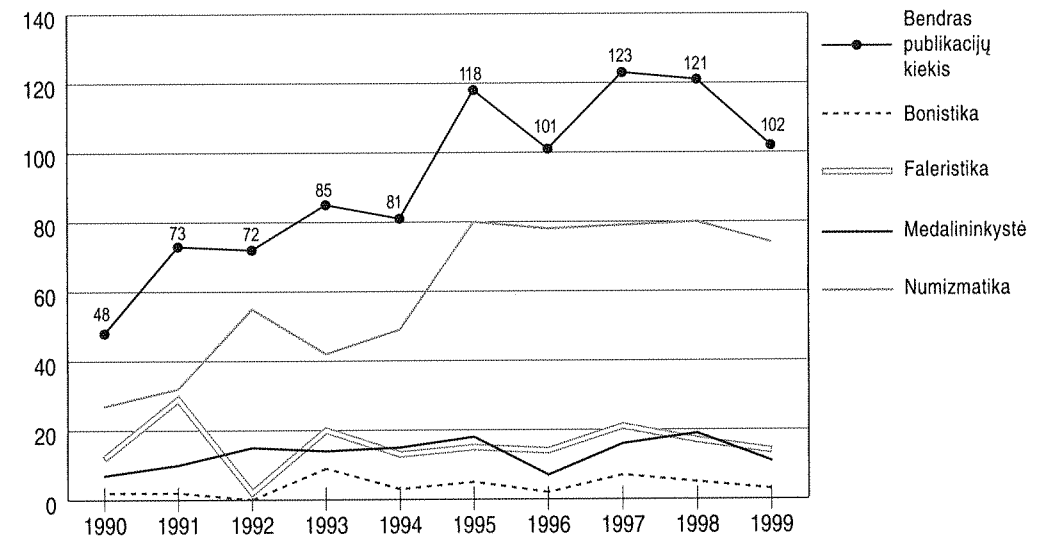
1990 m. kovo 11 d. Lietuva vėl tampa nepriklausoma valstybe. Nuo 1990 iki 1999 m. Lietuvoje ir už jos ribų pasirodė 924 publikacijos numizmatikos tema – vidutiniškai po 92 kasmet. Bonistikai skirtų buvo 39, faleristikai – 158, medalininkystei – 132, numizmatikai – 595. Publikacijų išspausdinta penkis kartus daugiau nei ikikarinėje nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje ir per tris kartus daugiau nei sovietų okupuotoje Lietuvoje. Tačiau publikacijų kiekis kiekvienais metais buvo nevienodas. Kaip šis skaičius kito, parodyta grafike (žr. 5 pav.).

Per pirmąjį penkerių metų laikotarpį (1990–1994) pasirodė 359 publikacijos – vidutiniškai po 71 kasmet. Bonistikai skirta 16, faleristikai – 76, medalininkystei – 61 ir numizmatikai – 206. Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius išspausdinta 35.

Lyginant su ankstesniu penkerių metų laikotarpiu numizmatinių publikacijų padaugėjo nežymiai, vos 46-iomis. Savo kiekiu išsiskiria tik publikacijos, skirtos bonistikai (padaugėjo 2,6 karto) ir faleristikai (padaugėjo 2 kartus). Publikacijų, skirtų medalininkystei, nežymiai sumažėjo, o numizmatikai – padaugėjo. Daugiau nei per pusę sumažėjo publikacijų apie rastus lobius ir pavienes monetas, bet padaugėjo rašinių, skirtų 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos pinigų istorijai, jų paskelbta 27.

Iš šio penkmečio publikacijų paminėtini straipsniai, skirti bonistikai. 1993 m. laikraštyje „Voruta“ išspausdinti keli R. Kuncienės straipsniai apie lietuviškų banknotų projektus bei laikinuosius Lietuvos banko banknotus, išleistus 1922 m. (Nr. 58–60).

5 pav. 1990–1999 m. publikacijų kiekio kitimas



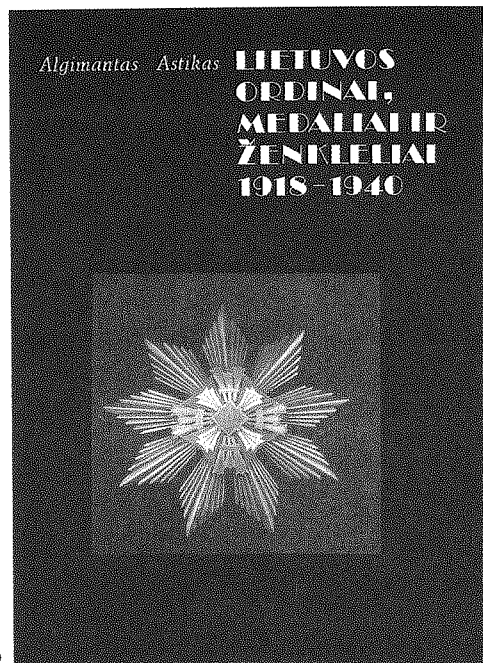
Iš svarbesnių publikacijų faleristikos tema pirmiausia minėtini straipsniai, skirti Lenkijos ir Lietuvos valstybės apdovanojimams. 1991 ir 1994 m. šia tema straipsnius parašė Raimondas Klimavičius (Nr. 213–215) ir baltarusis D. Karpjevičius (Nr. 187–190).

Kita faleristikos tema, susilaukusi labai didelio dėmesio – nepriklausomos Lietuvos apdovanojimai. Paminėtini Algimanto Astiko (1929–1990) straipsniai, 1990 m. paskelbti „Valstybės žiniuose“ (Nr. 121, 122, 124, 125). 1991 m. apie Lietuvos apdovanojimus rašė J. Abdulskytė žurnale „Mūsų žodis“ (Nr. 93–105). Tais pačiais metais žurnale „Karys“ išspausdinta keletas Viliaus Kavaliausko straipsnių apie Lietuvos apdovanojimus (Nr. 203, 204, 208, 209). 1993 m. apie Lietuvos apdovanojimus „Vakarinėse naujienose“ rašė ir Rolanda Gaidukaitė (Nr. 163–168, 354–359). Visus faleristikos darbus vainikavo 1993 m. išleista A. Astiko knyga „Lietuvos ordinais, medaliai ir ženkleliai. 1918–1940“ (Nr. 119). Ši knyga-katalogas yra pirmas išsamus darbas, skirtas tiek valstybiniais, tiek ir nevalstybiniais lietuviškiems apdovanojimams bei ženkleliams.

Keletas straipsnių skirta kolekcijoms. Violeta Rutkauskienė rašė apie Lietuvos Respublikos apdovanojimų kolekciją Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje (Nr. 369), V. Ruzas – apie faleristikos rinkinius, saugomus Lietuvos nacionaliniame muziejuje (Nr. 281), ir atskirai apie Lietuvos Respublikos apdovanojimus, saugomus šiame muziejuje (Nr. 286).

Iš publikacijų, skirtų medalininkystei, minėtinas Aleksandro Kubilo straipsnis apie portretinius baroko medalius (Nr. 470) ir G. Jankevičiūtės straipsniai

219



apie žymaus lietuvių skulptoriaus Petro Rimšos (Nr. 438) bei dailininko Petro Repšio sukurtus medalius (Nr. 442). Reikšmingas ir „Lietuvos ryte“ publikuotas Elenos Spudytės straipsnis, kuriame pateikta medalininkystės istorijos Lietuvoje apžvalga (Nr. 583). Išleisti ir keturi parodų katalogai (Nr. 386, 394, 396, 540). Šio penkerių metų laikotarpio svarbiausias leidinys medalininkystės tema pasirodė 1993 m. – tai V. Ruzo parengta knyga-katalogas „Radvilų medaliai“ (Nr. 559), kurioje pateikti ir aprašyti su garsia Lietuvos didikų Radvilų gimine susiję medaliai.

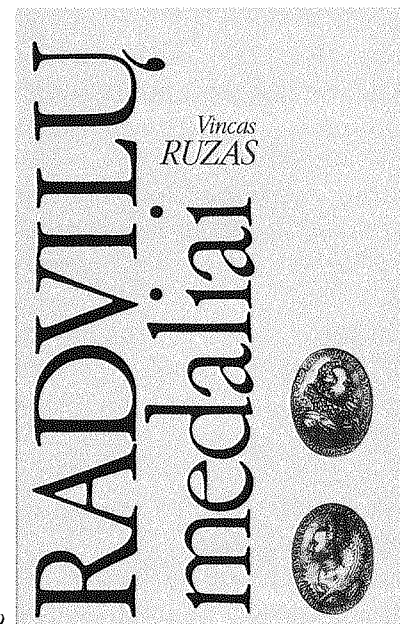
Paminėtinas 1990 m. paskelbtas V. Aleksiejūno straipsnis apie labai retas pirmąsias lietuviškas monetas (Nr. 667). Tais pačiais metais pasirodė

ir keletas publikacijų apie Lietuvos valstybinių ženklų vaizdavimą monetose – tai M. Balčiaus ir E. Ivanausko straipsnis, išspausdintas „Vorutoje“ (Nr. 775), A. Gedvilo, L. Klimkos – „Moksle ir gyvenime“ (Nr. 1069), E. Ivanausko – „Galvėje“ (Nr. 1160), Stanislovo Sajausko – „Kultūros baruose“ (Nr. 1928), Vido Žigo – „Moksle ir gyvenime“ (Nr. 2247, 2267, 2269). V. Terleckas rašė apie pinigų istoriją (Nr. 2463).

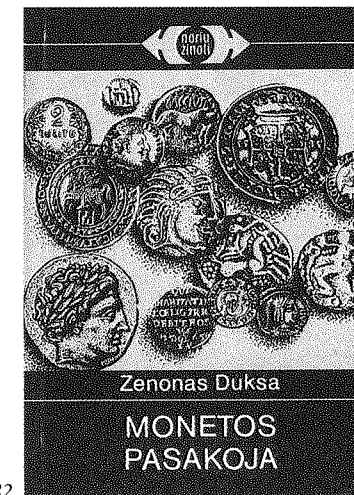
Paminėtini ir du katalogai – tai parodos katalogas, skirtas Estijos, Latvijos ir Lietuvos 1915–1940 m. pinigams (Nr. 1460), bei V. Ruzo sudarytas katalogas „Eustachijus Tiškevičius ir numizmatika“ (Nr. 1897).

1991 m. publikuotas M. Balčiaus ir E. Ivanausko straipsnis apie švedišku monetų radinius Lietuvoje, jis išspausdintas Švedijos spaudoje, o trumpesnis variantas „Vorutoje“ (Nr. 772, 780). Tais pačiais metais išleistoje Edvardo Gudavičiaus knygoje „Miestų atsiradimas Lietuvoje“ yra skyrius apie pinigų emisiją, kur aptariami lietuviški sidabro lydiniai (Nr. 1099). Apie lietuviškus lydinius rašė ir E. Ivanauskas (Nr. 1137). Be to, išspausdinamas šio autoriaus straipsnis apie skaičiavimo žetonus bei jų radinius Lietuvoje (Nr. 1170). E. Ivanauskas kartu su A. Kuncevičiumi danų spaudoje rašo ir apie Livonijos monetų spaudus, rastus Vilniaus žemutinėje pilyje (Nr. 1207). Lietuvoje šį labai retą radinį aprašė A. Kuncevičius „Kultūros baruose“ (Nr. 1418). Vytautas Kučinskas diplominio darbo pagrindu „Moksle ir gyvenime“ rašė apie XVI–XVIII a.

559



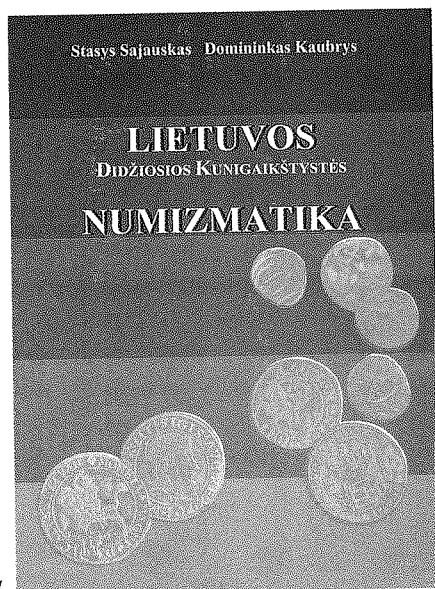
982



Vakarų Europos talerius Lietuvoje (Nr. 1410). Taip pat paminėtini R. Kuncienės straipsniai apie skulptoriaus Juozo Zikaro sukurtus nepriklausomos Lietuvos monetų modelius bei apie Kauno „Spindulio“ pinigų kalyklą (Nr. 1422, 1426).

Svarbiausias 1991 m. leidinys – Z. Dukšos knyga „Monetos pasakoja“ (Nr. 982). Ši knyga iš serijos „Noriu žinoti“ skirta vyresniojo mokyklinio amžiaus skaitytojams, tačiau joje pateikta informacija yra aktuali ir vertinga daugeliui besidominčiųjų numizmatikos mokslu. Šioje knygoje pirmą kartą spausdinamas lietuviškų monetų katalogas, įdėtas trumpas numizmatikos žodynas, yra ir kitos iki šiol Lietuvoje nepublikuotos informacijos apie numizmatiką.

Iš 1992 m. publikacijų paminėtinos šios: V. Aleksiejūno straipsniai apie arabiškų ir Vakarų Europos monetų bei kaltinių lydinių apyvartą Lietuvoje (Nr. 671) ir apie pirmųjų lietuviškų monetų tipologiją (Nr. 2280), M. Balčiaus ir E. Ivanausko straipsniai apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų ūkį 1495–1569 m. (Nr. 774) bei Polocko ir Smolensko monetų kalyklas (Nr. 778), E. Ivanausko straipsnis apie Saksonijos kunigaikštysčių XVIII a. monetų radinius Lietuvoje, publikuotas Lietuvos ir Vokietijos spaudoje (Nr. 1138, Nr. 1183), to paties autoriaus straipsnis apie Latvijos teritorijoje falsifikuotus Jono Kazimiero XVII a. varinius šilingus (Nr. 1141), taip pat kiti jo straipsniai apie Vilniaus monetų kalyklos meistrus – Joną Trilnerį ir Petrą Platiną (Nr. 1149, 1197), apie Prancūzijos monetų radinius Lietuvoje (Nr. 1179) bei apie Tikocino monetų kalyklą, veikusią 1565–1568 m. (Nr. 1190). E. Ivanauskas parengė spaudai



1931

ir S. Janušonio straipsnį apie Lietuvos pinigų kalyklas (Nr. 1217). A. Kuncevičius ir V. Aleksiejūnas rašė apie pirmąsias lietuviškas monetas ir plombas, rastas Vilniaus žemutinėje pilyje (Nr. 1419), Jonas Putrius – apie švediškas monetas plokštes (Nr. 1740–1741). S. Sajauskas apžvelgė XII–XV a. lietuviškus pinigus (Nr. 1918, 1920).

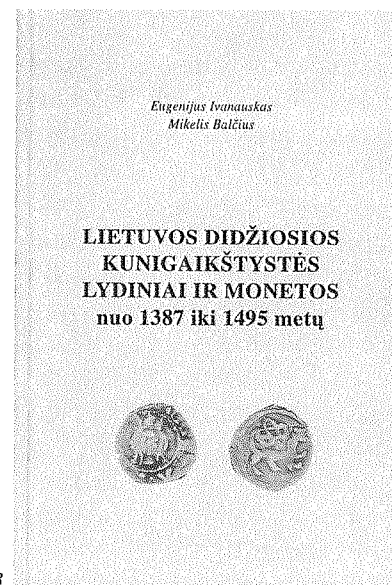
1992 m. buvo išleista ir viena numizmatinė ekonominės pakraipos knyga – tai V. Terlecko „Pinigai Lietuvoje. 1915–1944“ (Nr. 2113). Joje rašoma apie pinigų cirkuliaciją Lietuvoje iki savos valiutos – lito įvedimo ir apie Lietuvos piniginių vienetų istorinę raidą.

1993 m. buvo produktyviausi per šį penkmetį – pasirodė 85 publikacijos.

Svarbesnės iš jų – tai V. Aleksiejūno straipsnis apie Vytauto Didžiojo laikų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų sistemą (Nr. 689), E. Ivanausko straipsniai apie nepaprastųjų aplinkybių Kuršo ir Livonijos monetų kalybą 1578–1579 m. (Nr. 1168) ir apie Vilniaus monetų kalyklos prabuotoją Georgą Helvecijų (Nr. 1196), E. Ivanausko ir M. Balčiaus straipsniai apie Nyderlandų monetų cirkuliaciją Lietuvoje (Nr. 1200) ir apie Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kazimiero lietuviškas monetas (Nr. 1202) bei Vytauto Didžiojo monetas (Nr. 1204, 1205). E. Ivanauskas parengė ir paskelbė dar vieną S. Janušonio straipsnį, šįkart apie 1663–1666 m. lietuviškuose variniuose šilinguose pavaizduotus inicialus G.F.H. (Nr. 1221). V. Ruzas parašė straipsnį apie numizmatikos mokslą Vilniaus universitete XIX a. pradžioje (Nr. 1902).

Svarbiausias 1993 m. leidinys – S. Sajausko ir D. Kaubrio knyga „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės numizmatika“ (Nr. 1931). Ši knyga – tai lietuviškų monetų katalogas, apimantis laikotarpį nuo XIV iki XVIII a. Joje išsamiau apžvelgiama ir pirmųjų lietuviškų monetų problematika, trumpai aprašomos skirtingų valdovų monetų sistemos bei pinigų reformos. Tai pirma tokio pobūdžio numizmatikos knyga, išleista Lietuvoje.

Iš 1994 m. svarbesnių publikacijų paminėtini V. Aleksiejūno straipsnis apie Vilniaus žemutinėje pilyje rastą lietuviškos monetos spaudą (Nr. 678), M. Balčiaus ir E. Ivanausko straipsnis apie Danijos monetų radinius Lietuvoje (Nr. 769, 1201), Z. Dukso straipsnis apie retas lietuviškas monetas užsienio aukcionuose (Nr. 1004), E. Ivanausko straipsnis apie švediškus monetų radinius



1203

Lietuvoje (Nr. 1146), Lino Kvizikevičiaus straipsnis apie XIV–XVI a. švininius antspaudus, rastus Vilniaus žemutinėje pilyje (Nr. 1443) ir Vytauto Smilgevičiaus – apie Povilo Karazijos numizmatikos kolekciją (Nr. 2009).

Svarbiausias 1994 m. leidinys – E. Ivanausko ir M. Balčiaus knyga „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lydiniai ir monetos nuo 1387 iki 1495 metų“ (Nr. 1203). Į šią knygą įdėta dalis anksčiau skelbtų šių autorių straipsnių. Leidinys sukėlė daug diskusijų, nes knygos autoriai pateikė naują pirmųjų lietuviškų monetų priklausomybę vienam ar kitam valdovui, jų datavimą ir nominalinę vertę.

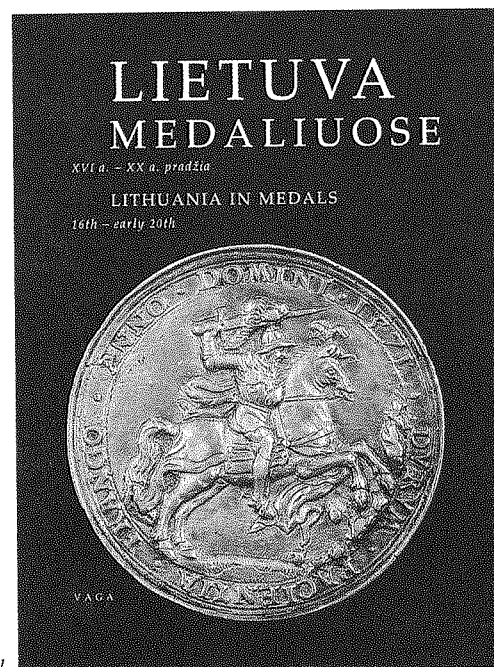
Per 1995–1999 m. laikotarpį paskelbta 565 publikacijos – vidutiniškai po 113 kas-

met. Bonistikai skirtos 23, faleristikai – 82, medalininkystei – 71 ir numizmatikai – 389. Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius buvo 72.

Lyginant su ankstesniu penkerių metų laikotarpiu publikacijų padaugėjo pusantro karto. Bonistikai, faleristikai ir medalininkystei skirtų publikacijų padaugėjo neįžymiai, o numizmatikos tema jų padaugėjo beveik du kartus. Perpus daugiau išspausdinta rašinių apie rastus lobius bei pavienes monetas. Daugiausia publikacijų pasirodė 1997 m. – net 122.

Iš bonistikai skirtų publikacijų vertėtų paminėti A. Kubilo straipsnius Lietuvos kolekcininkų asociacijos žurnale „Kolekcija“ apie įvairiuose Lietuvos miestuose 1917–1921 m. leistus laikinuosius pinigus. Autorius rašė apie Klaipėdos, Rusnės, Sedos, Šilutės, Telšių ir Vilniaus popierinius pinigus (Nr. 50–52, 54–57).

Iš faleristikai skirtų publikacijų paminėtinas 1997 m. išleistas V. Kavaliausko sudarytas Estijos, Latvijos ir Lietuvos 1918–1940 m. ordinų ir medalių parodos katalogas, išleistas Lietuvoje, Danijoje bei Čekijoje (Nr. 205–207), to paties autoriaus straipsnis apie neįgyvendintus pulkų ženklų projektus (Nr. 202), V. Rutkauskienės straipsniai, 1998 m. publikuoti išeivijos dienraštyje „Draugas“, apie Lietuvos valstybinius apdovanojimus nuo seniausių laikų iki šiandien (Nr. 272) ir apie Slibino ordiną, kuriuo buvo apdovanotas Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas (Nr. 278), S. Sajausko straipsnis apie Lietuvos partizanų žymenis 1945–1954 m. (Nr. 295), Rūtos Verkeliienės straipsnis apie Nacionaliniame M. K. Čiurlionio muziejuje saugomus 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos apdovanojimus (Nr. 327, 329).



551

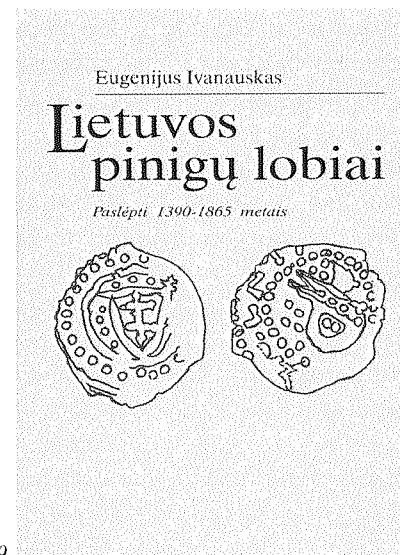
medaliuose. XVI a. – XX a. pradžia“ (Nr. 551). Šiame albume surinkta gausybė su Lietuvos istorija susijusių medalių, medalionų, medaliukų, plakečių ir žetonų.

Iš svarbesnių šio laikotarpio numizmatikos publikacijų paminėtinas 1995 m. pasirodęs V. Aleksiejūno straipsnis apie devyniuose tyrinčiuose kapinyuose rastas monetas (Nr. 681). Tais pačiais metais E. Ivanauskas rašė apie Vilniaus monetų kalyklos meistrus – Danielį Kostę, Georgą Helvecijų, Petrą Platiną ir Johaną Dila (Nr. 1135, 1142, 1145, 1148), taip pat apie Šveicarijos monetų radinius Lietuvoje (Nr. 1140), apie XVII a. pabaigos – XVIII a. pirmos pusės monetų kursą pagal Biržų dvaro teismo knygas (Nr. 1199). E. Ivanauskas parengė ir S. Janušonio straipsnį apie lietuviškus pinigus pirmaisiais Abiejų Tautų Respublikos gyvavimo metais (Nr. 1216). M. Michelbertas publikavo straipsnį apie romėniškų monetų radinius Lietuvos kapinyuose (Nr. 1544), V. Smilgevičius rašė apie numizmatą P. Karaziją (Nr. 2002) ir keliuose straipsniuose, skelbtuose „Dienoje“, remdamasis lobiais nušvietė pinigų raidą Lietuvoje nuo seniausių laikų iki XIX a. pradžios. „Lietuvos archeologijoje“ buvo publikuotas Eugenijaus Svetiko straipsnis apie monetas XIV–XVII a. Lietuvos kapinyuose (Nr. 2047). Šis darbas kol kas yra pats išsamiausias apie Lietuvos teritorijoje tyrinčiuose kapinyuose rastas monetas.

1995 m. buvo išleistos dvi numizmatikos knygos. E. Ivanauskas sudarė monetų lobių sąvadą – „Lietuvos pinigų lobiai. Paslėpti 1390–1865 metais“

Iš medalininkystei skirtų publikacijų paminėtinos šios: G. Jankevičiūtės straipsnis apie 1975–1990 m. medalius, paskelbtas leidinyje „Skulptūra 1975–1990“ (Nr. 440), E. Remeco straipsnis apie religinius medaliukus, rastus Vilniaus žemutinėje pilyje (Nr. 537), keletas V. Ruzo straipsnių apie Lenkijos ir Lietuvos valstybės valdovų Augusto II, Augusto III, Stanislovo Augusto medalius, išspausdintų „Dienoje“ (Nr. 547, 549, 562, 563), taip pat jo straipsnis apie Lenkijos ir Lietuvos valstybės valdovo Vladislovo Vazos medalius (Nr. 570).

1998 m. pasirodė reikšmingiausias iš visų iki šiol Lietuvoje išleistų medalininkystei skirtų leidinių – tai V. Ruzo sudarytas albumas „Lietuva



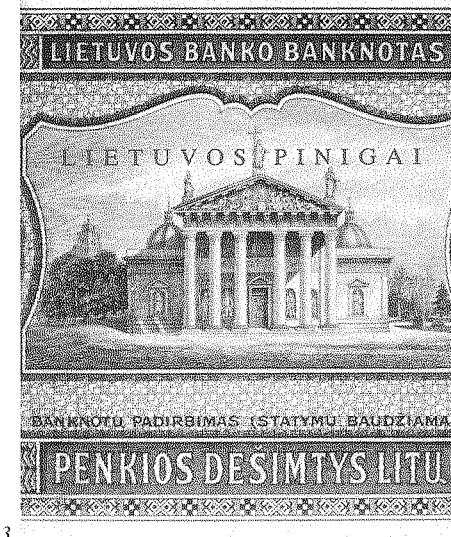
1159

(Nr. 1159). Iki šiol numizmatams reikėdavo tenkintis tik atskiromis publikacijomis apie monetų lobių radinius. Labai svarbu, kad į šį lobių sąvadą įėjo ir iki 1940 m. Lietuvoje rasti monetų lobiai, žinių apie kuriuos dažniausiai galima buvo rasti tik to meto periodinėje spaudoje.

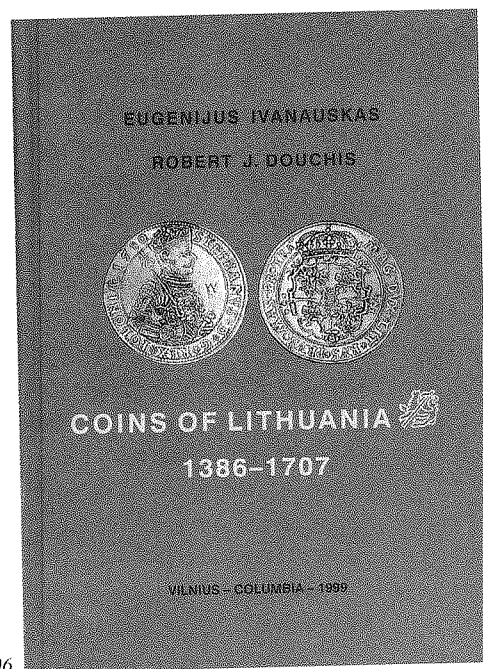
Kita svarbi knyga – R. Kuncienės sudarytas katalogas „Lietuvos pinigai (1915–1941)“ (Nr. 1423). Tai taip pat pirmas leidinys, kuriame atsispindėta Lietuvos Respublikos pinigų raida. Kataloge yra ir iki lito cirkuliuavę laikinieji pinigai, taip pat lietuviškų pinigų projektai, monetų modeliai.

1996 m. trijuose „Vorutos“ numeriuose išspausdinti Dalios Grimalauskaitės straipsniai apie Lietuvos nacionalinio muziejaus Numizmatikos skyriaus rinkinius (Nr. 1083). E. Ivanauskas rašė apie grašio ir pusantruko vertę Lietuvoje XVIII a. antrajame ketvirtyje (Nr. 1143), apie Žygimanto Senojo lietuviškų grašių atsiradimą (Nr. 1151), lydinius, sidabro papuošalus ir monetų nuolaužas Lietuvos pinigų apyvartoje (Nr. 1157), vagystes Vilniaus kalykloje XVI–XVII a. (Nr. 1192). E. Remecas rašė apie Prūsijos, Rusijos ir Švedijos pinigų sistemas bei šių šalių monetas, rastas Vilniaus žemutinėje pilyje (Nr. 1856, 1859, 1863), S. Sajauskas ir D. Kaubrys – apie Lenkijos okupacinių karinių dalinių pinigų 1925–1939 m. (Nr. 1929).

1996 m. išleisti ir trys su numizmatika susiję leidiniai. S. Sajauskas ir D. Kaubrys parengė kainininką „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetos“ (Nr. 1930), papildydami jų išleistą katalogą „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės numizmatika“. Lietuvos nacionaliniame muziejuje buvo surengta paroda „Lietuva 1990–1995: numizmatika, faleristika, filatelija“ ir šiai parodai iš-



1423



1206

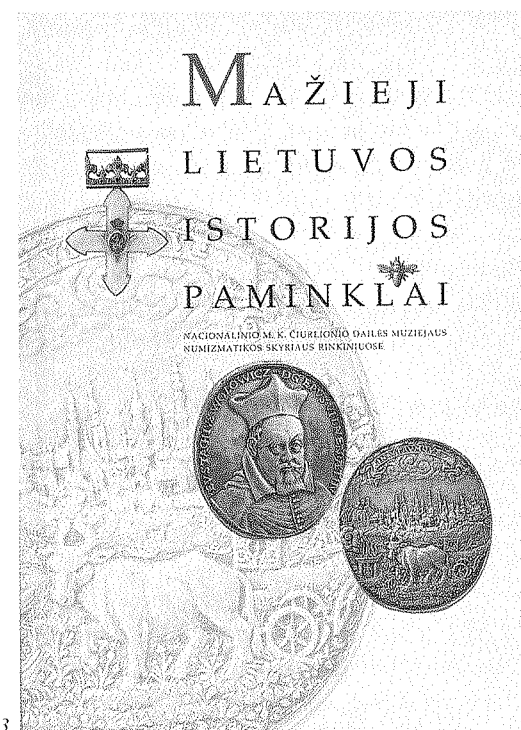
mo vietą (Nr. 1132) bei apie Tikocino monetų kalyklą (Nr. 1139, 1180). 1997 m. L. Kvizikevičius rašė apie Vilniaus kalyklos meistrus brolius Vilkovičius (Nr. 1431), Egidija Laumenskaitė – apie pinigus ir požiūrį į pinigus Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje (Nr. 1456), Aleksiejus Luchtanas – apie pirmųjų lietuviškų monetų datavimą archeologijos duomenimis (Nr. 1498). Varšuvoje buvo publikuotas M. Michelberto straipsnis apie bizantiškų monetų radinius Lietuvoje (Nr. 2372) ir V. Smilgevičiaus straipsnis apie P. Karazijos numizmatinę kolekciją, saugomą Vilniaus universiteto mokslo muziejuje (Nr. 2023).

1997 m. išėjo du leidiniai – E. Ivanausko „Kulautuvos lobiai“, apie Kauno rajone rastus XIV a. sidabro lydinių, papuošalų ir jų nuolaužų lobius (Nr. 1155), ir Lietuvos banko leidinys „Lietuvos Respublikos proginės monetos“ (Nr. 1479).

1998 m. buvo išspausdintas Lino Bubnelio straipsnis apie Vilniaus monetų kalyklos monetas Lietuvos dailės muziejaus numizmatikos rinkinyje (Nr. 853), D. Grimalauskaitės straipsnis apie Vilniaus monetų kalyklą 1565–1571 m. (Nr. 1082). E. Ivanauskas parašė straipsnį „Iškirtos lietuviškuose pusapvaliuose lydinuose“, kuriame nagrinėjo iškirtų pavadinimą ir paskirtį (Nr. 1144), taip pat rašė apie Vilniaus kalyklos monetų meistrą Simoną Ludemaną (Nr. 1174) bei apie Kuršo monetas Lietuvos pinigų apyvartoje (Nr. 2337). Buvo publikuoti L. Kvizikevičiaus straipsniai apie švininius audeklų antspaudus (Nr. 1438, 2452) bei apie Torūnės ir Rusijos monetų apyvartą Lietuvoje (Nr. 2344, 2346), Zeno-

leistas leidinys (Nr. 1467). Lietuvos monetų kalykla savo veiklos penkerių metų jubiliejui išleido leidinį „Lietuvos monetų kalykla. 1990–1995“, kuriame trumpai aprašė lietuviškų monetų kaldinimo istoriją ir šiądieninę Lietuvos monetų kalyklos veiklą (Nr. 1476).

Iš svarbesnių 1997 m. publikacijų vertėtų paminėti J. Abduskytės straipsnį apie A. M. Račkaus numizmatinę kolekciją, saugomą Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje (Nr. 649), V. Aleksiejūno straipsnį apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetų kaldinimo raidą iki Liublino unijos (Nr. 670), E. Ivanausko straipsnius apie 1578–1579 m. Kuršo ir Livonijos monetas (Nr. 1131), Augusto II lietuviškų monetų kaldini-



1513

mo Pažarausko straipsniai apie lietuviškus portugalus ir kolekcininkų kontrasignatus monetose (Nr. 1671, 1672). S. Sajauskas rašė apie Lenkijos karaliaus Jogailos vedybines lietuviškas monetas (Nr. 1912), apie naujai surastus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetų tipus (Nr. 1921) bei apie monetų kaldinimą Kauno monetų kalykloje (Nr. 2408).

1999 m. buvo publikuotas A. Balčiaus straipsnis apie JAV skulptorių V. D. Brenerį (Nr. 758), D. Grimalauskaitės straipsnis apie Karaimų muziejaus numizmatikos kolekciją Lietuvos nacionaliniame muziejuje (Nr. 2311). L. Kvizikevičius rašė apie Vilniaus žemutinėje pilyje surastus švininius antspaudus (Nr. 1437), apie XVI–XVII a. švininių antspaudų radinius Vilniaus mieste (Nr. 1439), taip pat apie naujus sidabro lydinių radinius Lietuvoje ir Kaliningrado srityje (Nr. 2345). E. Remecas paskelbė tyrimų duomenis apie Vilniaus žemutinėje pilyje 1994–1995 m. rastas monetas (Nr. 1861) ir apie skaičiavimo žetonus, rastus Vilniuje (Nr. 1864). S. Sajauskas rašė apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetų legendas (Nr. 1917), baltarusis Š. Bektinejevas – apie Polocko–Vitebsko pinigų-svorių sistemą XIII–XIV a. (Nr. 2291).

1999 m. pasirodė daug numizmatinių leidinių. Tai Antano Buračo parengtas „Pasaulio valiutų ir monetų žinynas“ (Nr. 862), E. Ivanausko ir J. R. Douchio parengtas naujas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetų katalogas anglų kalba „Coins of Lithuania. 1386–1707“ (Nr. 1206), Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Numizmatikos skyriaus darbuotojų J. Abduskytės, S. Sajausko ir R. Verkelienės parengtas albumas „Mažieji Lietuvos istorijos paminklai Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Numizmatikos skyriaus rinkiniuose“ (Nr. 1513). Išėjo V. Laurinavičiaus parengtas leidinys „Lietuvos banko muziejus“, skirtas 1999 m. birželio 25 d. Vilniuje atidarytam Lietuvos banko muziejui (Nr. 1473). Leidinyje trumpai aprašyta Lietuvos pinigų istorija. Trakų istorijos muziejus išleido IV tarptautinės ekslibrisų trienalės-

konkurso katalogą „Numismaticis“ (Nr. 1638), kuriame publikuojami numizmatiniai ekslibrisai.

Per visą 1990–1999 m. atkurtos nepriklausomos Lietuvos Respublikos laikotarpį daugiausia publikacijų numizmatikos tema buvo paskelbta savaitraštyje „Voruta“ – net 66. Kiek mažiau straipsnių išspausdinta Lietuvos kolekcininkų asociacijos žurnale „Kolekcija“, pradėtame leisti nuo 1994 m. Septyniuose numeriuose išspausdinti 58 straipsniai. Dienraštyje „Diena“ buvo išspausdintos 43 publikacijos. Nemažai straipsnių numizmatikos tema publikuojama „Lietuvos aide“ ir „Lietuvos ryte“. Daugiausia numizmatinių publikacijų paskelbusių leidinių sąrašą matome lentelėje (žr. 6 pav.).

6 pav. 1990–1999 m. daugiausia straipsnių publikavę leidiniai

Voruta	66
Kolekcija	58
Diena	43
Lietuvos aidas	33
Lietuvos rytas	31
Archeologiniai tyrinėjimai Lietuvoje	23
Vakarinės naujienos	23
Mokslas ir gyvenimas	22

Apibendrinimai

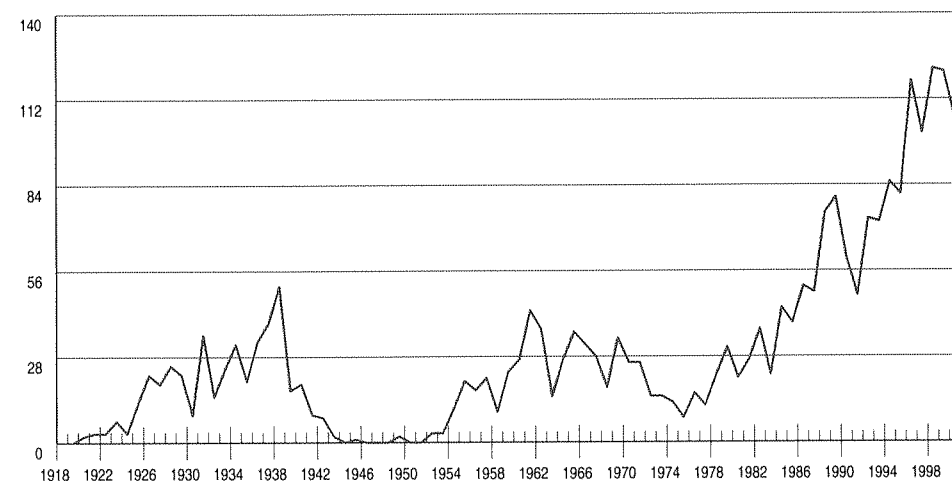
Per visą 1815–1999 m. laikotarpį buvo paskelbtos 2 466 publikacijos (kartu su perspausdintomis – 2 516), iš kurių bonistikai skirtos 95 (97), faleristikai – 291 (298), medalininkystei – 280 (282), numizmatikai – 1800 (1839).

1815–1917 m. paskelbtos 63 publikacijos (vidutiniškai po 1 kas dveji metai). Medalininkystei skirtų buvo 3, numizmatikai – 60. Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius buvo 32. Už Lietuvos ribų paskelbtos 23 publikacijos.

1918–1943 m. paskelbtos 434 publikacijos (vidutiniškai po 16 kasmet). Bonistikai skirta 10, faleristikai – 63, medalininkystei – 10, numizmatikai – 351. Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius buvo 204. Už Lietuvos ribų paskelbta 17 publikacijų.

1944–1989 m. paskelbtos 1095 publikacijos (vidutiniškai apie 24 kasmet). Bonistikai skirtų buvo 47, faleristikai – 77, medalininkystei – 137, numizmatikai – 834. Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius buvo 314. Už Lietuvos ribų išspausdinta 267 publikacijos.

7 pav. 1918–1999 m. bendro publikacijų kiekio kitimas

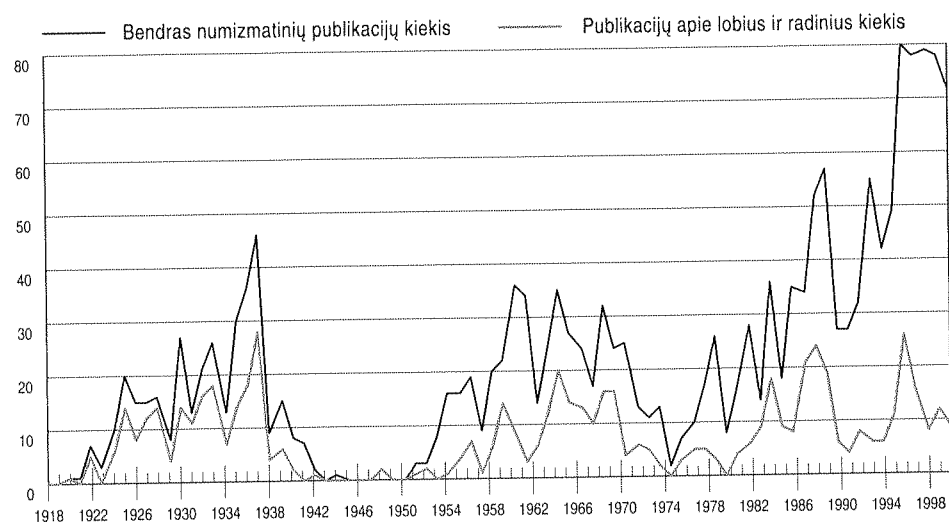


1990–1999 m. paskelbtos 924 publikacijos (vidutiniškai po 91 kasmet). Bonistikai skirta 40, faleristikai – 158, medalininkystei – 132, numizmatikai – 594. Straipsnių ir žinučių apie lobių ir pavienių monetų radinius buvo 106. Už Lietuvos ribų išspausdintos 35 publikacijos.

Kaip matome iš grafiko, publikacijų kiekio kreivė pastaruoju metu yra pasiekusi vieną iš aukščiausių taškų (žr. 7 pav.). Publikacijų numizmatikos tema šiuo metu paskelbiama apie 100 kasmet. Mažiausiai kol kas dėmesio skiriama bonistikai, tačiau daug bonistikos publikacijų priskiriama prie numizmatikos srities, apimančios visų pinigų – metalinių ir popierinių – tyrinėjimą. Medalininkystė ir faleristika susilaukė vienodo dėmesio, tačiau kaip matome iš jų raidos, medalininkystei didesnis dėmesys buvo skirtas tik po Antrojo pasaulinio karo, o faleristika ypač didelio susidomėjimo susilaukė po 1990 m. Daugiausia dėmesio per visą beveik 200 metų laikotarpį buvo skiriama numizmatikai. 1815–1917 m. iš visų publikacijų numizmatinės sudarė 95%, 1918–1943 m. – 81%, 1944–1989 m. – 76%, 1990–1999 m. – 64,6%. Kaip matome, numizmatinių publikacijų skaičius, lyginant su bonistika, faleristika ir medalininkyste, vis mažėja, tačiau jų kiekis apskritai nuolat auga. Daugiausia numizmatinių darbų paskelbta 1995 m. – 80.

Reikia pasakyti, kad pastaraisiais dešimtmečiais labai sumažėjo publikacijų apie lobių ir pavienių monetų radinius (žr. 8 pav.). 1815–1917 m. tokios publikacijos sudarė 51% visų skelbtų numizmatinių rašinių, 1918–1943 m. – 58%, 1944–1989 m. – 37%, o 1990–1999 m. – tik 17,9%. Beje, 1918–1943 m. laiko-

8 pav. 1918–1999 m. numizmatinių publikacijų ir publikacijų apie lobius bei pavienius monetų radinius kiekių kitimas



tarpiai 14% publikacijų buvo paskelbta enciklopedijoje, o 1944–1989 m. laikotarpiu tokios publikacijos sudarė 23%. Per pastarąjį dešimtmetį enciklopedijose numizmatinių publikacijų nebuvo. Mažėja ir skelbimų bei žinučių apie radinius ir vis didesnis dėmesys skiriamas moksliniams tyrinėjimams.

1815–1917 m. laikotarpiu numizmatinės publikacijos labai dažnai buvo skelbiamos už Lietuvos ribų, jos sudarė 36% visų publikacijų. Tačiau sukūrus savo nepriklausomą valstybę, 1918–1943 m. užsienyje buvo paskelbta vos 4% visų publikacijų. Lietuvai praradus nepriklausomybę, 1944–1989 m. užsienyje spausdintų publikacijų kiekis iškart išaugo ir pasiekė 24%, iš jų net 22,5% skelbta lietuvių išėivijos spaudoje. Atkūrus nepriklausomybę, 1990–1999 m. publikacijų užsienyje sumažėjo iki 3,6%, o publikacijos lietuvių išėivijos spaudoje sudaro vos 1,3% visų darbų.

Per visą 1815–1999 m. laikotarpį daugiausia publikacijų išspausdinta laikraščiuose ir žurnaluose. Tai itin būdinga 1918–1943 m. laikotarpiui, kai buvo skelbiama daug žinučių apie lobių radimą. 1944–1989 m. laikotarpiu, ypač jo antroje pusėje, padaugėja mokslinių publikacijų. Daugiausia jų paskelbta per pastarąjį dešimtmetį. Tiek mokslinių, tiek ir populiarių publikacijų per visą beveik 200 metų laikotarpį daugiausia yra paskelbę E. Ivanauskas, J. K. Karys ir Z. Dukša. Produktiviausių autorių sąrašą pateikiame lentelėje, kartu nurodami publikacijų kieki ir laikotarpį, per kurį jos buvo paskelbtos.

Daugiausia numizmatinių darbų paskelbę autoriai

Pavardė, vardas	Laikotarpis	Publikacijų kiekis
1. Ivanauskas Eugenijus (g. 1959)	1983–1999	103
2. Jonas Karys-Kareckas (1903–1984)	1936–1993	102
3. Dukša Zenonas (g. 1941)	1958–1999	100
4. Ruzas Vincas (g. 1955)	1987–1999	62
5. Smilgevičius Vytautas (g. 1971)	1994–1999	52
6. Michelbertas Mykolas (g. 1939)	1961–1999	48
7. Aleksiejūnas Vytautas (g. 1955)	1983–1999	42
8. Sajauskas Stanislovas (g. 1946)	1972–1999	35
9. Žigas Vidas (g. 1950)	1989–1999	34
10. Balčius Mikas (g. 1948)	1986–1999	31
11. Tautavičius Adolfas (g. 1925)	1965–1999	30
12. Abdulskytė Janina (g. 1950)	1987–1999	23
13. Olbutas Antanas (g. 1943)	1979–1999	21
14. Račkus Aleksandras M. (1893–1965)	1920–1965	21
15. Kvizikevičius Linas (g. 1967)	1994–1999	18

Per beveik 200 metų laikotarpį (nuo 1815 iki 1999 m.) paskelbtos 2466 publikacijos, jų skaičius XX a. pabaigoje itin smarkiai išaugo. Tai rodo, kad numizmatika tapo svarbi istorijos mokslo dalis. Tikėtina, kad ir naujajame šimtmetyje publikacijų apie ordinus, medalius ir pinigus nemažės ir dar daugiau dėmesio bus skirta moksliniams tyrinėjimams.

Introduction

Numismatics is an ancillary branch of the historical science investigating coins, the history of coin minting, and money circulation. Close to the numismatic science are bonistics – science about paper means of settlement, phaleristics – science about decorations: medals, orders and badges, and medallism – science about the art of medal making.

There was no publication specifically for numismatic bibliography in Lithuania up till now. Numismatic bibliography was printed in bibliographical publications of other historical sciences. For example, the archaeological bibliography of the Lithuanian SSR issued in 1970, covering the period from 1940 to 1967, comprised a numismatic bibliography with over one hundred and fifty positions¹. Another few publications on numismatics can be found in the bibliographies of the history of the Lithuanian SSR issued in 1980 and 1992. These bibliographies cover the period from 1966 to 1975 and include 55 numismatic publications² registered. The most recent publication issued in 2000 is the archaeological bibliography of Lithuania from 1782 to 1998³ drawn up by the archaeologist Adolfas Tautavičius. This book, offering over 17 thousand positions, has also registered a large portion of Lithuanian numismatic literature. All bibliographies issued by now, however, named works relating to archaeological numismatics or those published in prestigious scholarly publications. Moreover, positions in the bibliography drawn up by Tautavičius are listed in chronological order, which complicates information finding despite the attached indexes. In the bibliographies issued by now, we do not find information highlighting the history of the money of independent Lithuania; in them, we also miss publications on foreign money, articles pub-

1 **Pagiriėnė L.**, Numizmatika // Lietuvos TSR archeologija (1940–1967). Bibliografinė rodyklė, – V., 1970, p. 99–100, 213–233, Nr. 2489–2651.

2 **Adomonienė O.**, Numizmatika // Lietuvos TSR istorijos bibliografija 1966–1970, – V., 1980, p. 119–123, Nr. 1053–1087; **Adomonienė O., Strazdūnaitė R.**, Numizmatika // Lietuvos istorijos bibliografija 1971–1975, – V., 1992, p. 113–115, Nr. 934–953.

3 Lietuvos archeologijos bibliografija (1782–1998) / Drawn up by Tautavičius A., – V., 2000, 768 p.

lished in Lithuanian encyclopedias, and works with a focus on bonistics, phaleristics and medallism.

The numismatic science is still fairly new in Lithuania; therefore, books and articles aimed at investigating problems in this area are scarce. The present bibliography has registered 2466 publications covering the period 1815–1999. The aim of the bibliography was to include all books, articles and items of any major importance from collections of articles and periodical press relating to numismatics. The numismatic literature is divided into four groups in the book. The first group deals with bonistics, the second one – phaleristics. The third group centres on medallism and the fourth, the largest one, concentrates on numismatics. The latter section also includes articles on money hoards, single stray finds, mints and masters of mints, lead seals – seals, jetons, names of currency units, heraldic insignia in money as well as all other citations having relation to money: articles on collectors, collections and sets, exhibitions, conferences and camps. Under separate numbers, reviews are also included. Encyclopedic articles are registered not in their entirety but those only, in which information is presented in greater detail than in a sentence or two.

This bibliography includes only those pieces of writing that were printed in publications issued or being issued in the Lithuanian or foreign languages in the territory of the present Lithuania and works by Lithuanian authors issued abroad in the Lithuanian and foreign languages. The above mentioned works that have been translated into other languages are also registered under separate numbers.

The bibliography does not cover any writings republished from different foreign publications. Releases of different press agencies and governmental communications, also pieces from non-Lithuanian publications issued in Vilnius region between 1919 and 1939 are not included in the bibliography either.

All publications are listed in alphabetical order having divided them into the said four groups before. Publications in the Russian script are listed at the end of the Latin alphabet. Five indexes: personal, subject, chronological, geographical and that of periodical and serial publications are attached at the end of the book.

The personal index singles out authors of publications and writings about persons. A short description of the person who was referred to in a writing is given to explain who that person actually was. This index also includes cryptonyms and pseudonyms.

The subject index is also divided into four groups. Each group is broken down by subjects. The subjects are subdivided according to the period and geographic area; those subjects that gave rise to plentiful publications are singled out. The subjects like collections and sets, exhibitions and reviews are singled

out in all groups. Publications on museums are also cited separately in the subject index.

The chronological index provides years and the numbers of publications that were issued in a specific year.

The geographical index provides references to regions, foreign countries and cities specifying, which country they belong to. Lithuanian locations are indicated specifying the name of the region. Certain locations, having failed to identify their exact place, have references only to their counties. Locations that currently are within city boundaries are given beside the names of those cities in the index.

The index of periodical and serial publications is split into the newspaper and magazine group, and the serial publications group. The year of issue is indicated beside the title of the publication.

The aim of this bibliography was to highlight the evolution of the numismatic science in Lithuania, development of different approaches, and major accents in one or another field of this science during a period of nearly 200 years. While the bibliography is not fully exhaustive due to the aforementioned selection criteria, I do think it is really needed because not only it ensures a better knowledge of the subjects published and investigated before but will also be helpful in getting deeper into the old subjects, and investigating new ones in the future.

DEVELOPMENT OF LITHUANIAN NUMISMATICS

Historical review

The development of Lithuanian numismatics is closely linked to the historical development of our state. It reflects perfectly well every major historical event. Otherwise would be impossible, as money, bearing the heraldic insignia of the state, is a symbol of a state. Attributes of state are also used in state and other decorations. In view of Lithuania's historical development, the evolution of Lithuanian numismatics can be divided into four major stages: 1815–1917; 1918–1943; 1944–1989 and 1990–1999. We will enlarge on these below.

The period 1815–1917

The reason for choosing the year 1815 was the appearance, in that year, of the first publication attributable to numismatics in Lithuania under the rule of Russian tsars. Throughout this period of one hundred years, as few as 63 publications on numismatic issues appeared (an average of one every two years). Half of them reported on hoard findings. Numismatics was not devoted much attention at that time: it was just the dawn of this science; however, several works of that time are still valuable nowadays.

The first works of retained value relate to the activity of Vilnius University. The first articles on medals were published in the cultural and literary magazine of Vilnius University *Dziennik Wileński* (Vilnius daily) in 1815 and 1817. One of them analysed the medal dedicated to the Polish chancellor Krzysztof Szydłowiecki, the other one reported about the medal dedicated to the publicist and educator Stanisław Konarski (here and below, see No. 595, 380). The first writing with a focus on money was published in 1822 – the book on ancillary historical disciplines *Nauki dające poznawą źródeł historyczne* by the professor of Vilnius University Joachim Lelevel (1786–1861), issued in Vilnius, comprised a section on numismatics. All over six pages it was explained, what numismatics was and the history of antique and medieval numismatics was presented (No. 1461). The book *Zbiór ciekawy XIV tablic numizmatycznych*

rytych na miedzi by Tadeusz Czacki (1765–1813) was issued in Vilnius in 1844, in which Polish and Lithuanian coins and Arab dirhams found in Lithuania were described (No. 883). All these works were written in the Polish language whereas in 1845 the first publication on numismatics came out in the Lithuanian language. The book *Būdas senovės lietuvių, kalėnų ir žemaičių* (The Character of Lithuanians, Higher and Samogitian, of Old Times) by Simonas Daukantas (1793–1864) issued in Petrapilis (now – St. Petersburg) had a section on the Lithuanian money in old times (No. 908). The book described the oldest mentions of money in Lithuania. It took nearly 40 years for another work to appear in the Lithuanian language.

An article about the Lithuanian coins of the 14th and 15th centuries by Eustachy Tyszkiewicz (1814–1873) was published in the periodical publication *Athenaeum* in the same year 1845 (No. 2121). Five years later, a book on archaeology by Eustache Tyszkiewicz, *Badania archeologiczne nad zabytkami przedmiotów sztuk i rzemiosł i t.d. w dawniej Litwie i Rusi Litewskiej* was issued in Vilnius, one page of which concentrated on numismatics: its section „Attention!“ contained descriptions of Lithuanian silver bars (No. 2122). A book about the family of the Radvilas of Nesvyžius by Edward Kotlubaj (1822/23–1879) was issued in Vilnius in 1857. It contained a separate section on medals, in which the medals of the Radvilas from Nesvyžius numismatic set were described (No. 468). The book represents the last work on numismatics in Lithuania under the rule of Russian tsars written in the Polish language.

After the revolt of 1863–1864, which aimed at restoration of statehood, russification began and all works were published in the Russian language only. No works of any higher importance were written until 1879. Only four articles about coin hoards found were published. A catalogue of the exhibits of Vilnius Museum of Antiques (founded in 1855) compiled by Flarijon Dobriansky (1848–?) was issued in 1879, in which the Numismatics section was briefly described (No. 2385). The second, amplified catalogue of the exhibits of Vilnius Museum of Antiques, issued in 1885, presented the history of numismatics and a complete list of coins, counters and medals stored in the museum (No. 2384). Another publication of the Museum of Antiques came out in 1892 – a Guide to the Museum by Fiodor Pokrovski (1855–1903), administrator of Vilnius Museum of Antiques, with one section dealing with numismatics. It described the oldest Lithuanian coins and bars (No. 2391). The third catalogue of Vilnius Museum of Antiques, compiled by Fiodor Pokrovski, was issued in Vilnius in 1898. It contained the descriptions of the Museum's newly acquired exhibits, including money and medals; at the same time the coin hoards stored in the Museum were described (No. 2390). Another article about the Museum of Antiques appeared in the *Виленский вестник* paper (Vilnius News Paper) in

1904. It referred to the Swedish plate coins stored in the Museum, and their history (No. 2376).

Apart from publications in the Russian language, those in the Lithuanian language appeared in the late 19th century. All Lithuanian press of that time was printed not inside the territory of the Russian Empire, where there was a ban on the Latin alphabet, but in Eastern Prussia and the United States of America. An item on the coin hoard found close to Radaškavyčiai railway station was published in the first Lithuanian monthly magazine in the Latin alphabet *Aušra* (The Dawn) in 1883 (No. 729). Another item about a coin hoard found in the environs of Biržai appeared in the same magazine two years later (No. 887). More serious numismatic research was published in the monthly magazine *Varpas* (The Bell), issued in Tilsit, in 1891. The magazine contained the article *Senovės pinigai ir jų vardai pas rusus ir lietuvius* (Ancient money and its names as used by the Russians and the Lithuanians) by Vincas Pietaris (1850–1902) (No. 1699). The book *Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių* by Simonas Daukantas was reissued in the United States of America in 1892. It contained not only an article by the author himself about Lithuanian money in old times, but also the article *Senoviški Lietuvos pinigai* (Ancient Lithuanian money) by Juozas Adomaitis-Šernas (1859–1922) annexed to the book (No. 654 and 908). An item on the coins of the State of Poland and Lithuania in the exposition of the Mint of Philadelphia appeared in a newspaper issued in the USA in 1898 (No. 708). Another four items on coins and their findings appeared in Lithuanian newspapers both in the USA and in Lithuania Minor (Eastern Prussia) in the same year. Three more items about coin hoards found were published next year. In 1904, the first Lithuanian book dealing with money was published in Tilsit. The author of the book was Kostas Stiklius (1880–1962). The book came out under the title *Pinigai, jų atsiradimas, išsiplėtimas ir dabartinis stovis* (Money, Its Origination, Expansion and the Present State) (No. 2035). This small just 31-page book of economic character presented historic facts among other things. In 1905, the newspaper *Lietuviška ceitunga* (The Lithuanian Newspaper) printed in Klaipėda carried an article on ancient Lithuanian money (No. 1955).

On 7 May 1904, the ban on the Lithuanian press was lifted. Shortly afterwards, on 18 November 1905, a writing on numismatics was published in the Lithuanian language for the first time in tsarist Russia. It was an article by I. Šopara about a coin hoard found in Yvija, county of Lyda, published in the *Vilniaus žinios* (Vilnius News) newspaper (No. 2066). In the same year, three articles on the subject of numismatics were published in the *Lietuvių laikraštis* (The Lithuanian Newspaper) issued in St. Petersburg. Two of them were prepared by Algirdas Vilčinskas (1828–1908). One of them described Lithuanian money, the other one – the coins of Mindaugas, King of Lithuania, mentioned

by the historian Teodoras Narbutas (No. 2184, 2185). In later years, information was mostly limited to brief items on coin findings. The last publication on numismatics in tsarist Russia appeared in 1914.

Throughout the period of the rule of Russian tsars, 63 publications were issued in Lithuania, an average of one every two years. 3 publications related to medallism, 60 – to numismatics; 7 were published in the Polish, 23 – in the Russian, and 33 – in the Lithuanian language, of which as many as 18 were published abroad (9 in Lithuania Minor and 9 in the USA). 4 publications were issued in St. Petersburg and Seinai and only 9 in the territory of the present Lithuania. Articles and items on hoards and single coin findings published equaled 30.

The period 1918–1943

1918–1943 represents the period of independent Lithuania and German occupation. On February 16th, 1918, the independence of the State of Lithuania was declared and in 1919 the first writings on the subject of numismatics saw daylight. The last publication in the *Lietuviškoji enciklopedija* appeared in 1942 in Lithuania already occupied by the Germans. During this period, 433 publications on numismatics were issued, an average of 16 each year. 9 publications dealt with bonistics, 67 – phaleristics, 9 – medallism, and 348 – numismatics. Their number varied, however, every year (see Fig.1. Amount of publications in 1918–1943).

The first six years, 1918 to 1923, saw as few as 18 publications coming out. Six of these were devoted to decorations and six items reported on coin hoards found. In 1920, the numismatist-collector of the Lithuanian émigré community Aleksandras Marija Račkus (1893–1965) published, in the English language, an article about the medal of Lithuania's independence in the numismatics magazine „The Numismatist“ issued in the USA (No. 535). A year later, another article by Račkus appeared in the same magazine. It reported about the use of amber as a means of settlement and other material money (No. 1752).

The year 1922, when two small articles were issued in the *Karys* (The Warrior) magazine can be considered the year of the first numismatic research in independent Lithuania. One article dealt with the history of money, the other one – with the name of Lithuania's currency unit (No. 719, 1382). A review of the book of the Polish numismatist Marian Gumowski *Numizmatyka litewska wieków średnich* (Lithuanian Medieval Numismatics) by Vaclovas Biržiška (1884–1956) was published in the *Mūsų žinynas* (Our News Paper) magazine in 1923 (No. 832). The book *Mūsų istorijos pradžiamokslis* (A Beginner's Book in Our History) by Jonas Trinkūnas issued in the same year in Šiauliai contained a description, in section „Money“, of the French money in the 18th century (No. 2133).

In 1924–1928, there was a nearly six-fold increase in articles: 101 publication came out (20 each year). The first writings dealing with the subject of bonistics and medallism were published in independent Lithuania. 1 publication focused on bonistics, 17 – phaleristics, 7 – medallism, and 76 – numismatics, of which 54 represented short items on coin hoards found or single coin findings.

The first publication on bonistics appeared in the *Panevėžio balsas* (Voice of Panevėžys) newspaper in 1927. An article by Stasys Banelis reported about the paper money stored in Panevėžys Museum (No. 8).

Of 14 publications on phaleristics, articles-items on newly established awards represented the majority. An article on the Vytis Cross order in Lithuania and on similar decorations in neighboring countries by Stasys Raštikis (1896–1985) (No. 268), published in the *Kardas* (The Sword) magazine, should be singled out. The article *Vyties Kryžiaus istorijos bruožai* (Peculiarities of the history of the Vytis Cross) by Petras Tarasenka (1892–1962) (No. 316), published in the *Karys* (The Warrior) magazine in 1927, is worth mentioning as well.

The first publications on the subject of medallism appeared in 1924. Articles about the medals designed by the sculptor Petras Rimša and the art of medal making in general were published in the magazines *Rytas* (The Morning) and *Lietuva* (Lithuania) (No. 379, 412). A number of articles on medallism were also published in 1927 (No. 410, 605). Of these, an article on the Lithuanian art of medal making and artists by Eduardas Volteris (1856–1941), published in the *Iliustruotoji Lietuva* (Lithuania Illustrated) should be noted.

This was a period of extensive writing on numismatics. A book about Lithuanian finance by Alfonsas Moravskis (1864–1941) was issued in Kaunas in 1925. It contained a section on money, credit, and banks in Lithuania; a short history of money was included too (No. 1593). In the same year in Chicago, USA, A. M. Račkus issued a catalogue of the currencies of Asia, Africa and the Pacific Islands he had collected (No. 1751), wrote an article on the etymology and the country of origin of the currency unit, shilling (No. 1762). In 1926, Dzidas Budrys (1903–1971) wrote about money (theory and history) in the magazine *Kultūra* (The Culture) (No. 858), Vytautas Petrulis (1890–1940) – about the minting of the Lithuanian coins of the year of issue 1925 in the newspapers *Lietuva* and *Rytas* (No. 1694); an article on amber in numismatics by A. M. Račkus was published in the *Lietuvių tauta* (The Lithuanian Nation) (No. 1752).

In 1927, E. Volteris wrote an article about Lithuanian coins in Kaunas Museum (No. 2203). An article on the origin of Vytis and its image in coins by Jonas Ilgūnas (1881–1956) was published in the *Mūsų žinynas* magazine in 1928

(No. 1111). Section „Coins“ of the book *Lietuvos archeologijos medžiaga* (The Lithuanian Archaeological Material) by P. Tarasenka reported on Arab coins and Lithuanian bars (No. 2075). Interesting articles urging to collect data on Roman coins; items on the determination of the Lithuanian Society of Bonists and Numismatists to write a comprehensive history of Lithuanian coins and about the Lithuanian numismatist in emigration A. M. Račkus were published (No. 1110, 1114, 1595, 1708).

In 1929–1933, 115 publications were issued, an average of 23 annually. 4 publications dealt with bonistics, 14 – phaleristics, 1 – medallism and 96 – numismatics, of which 63 articles reported on hoards found and single coin findings. In 1929, an article by A. M. Račkus about the author of the US one-cent coin Victor David Brenner, a Jew from Lithuania, whom the author called a Lithuanian – V. Baranauskas was published in the magazine „The Numismatist“ in the United States of America. A year later, this article was published in the newspaper of Chicago Lithuanians *Draugas* (The Friend) (No. 1763, 1764). It probably was this article that the message spread to the Lithuanian press from (No. 709, 2183).

The 500th death anniversary of the Grand Duke of Lithuania, Vytautas the Great, marked in 1930, was the subject in the centre of attention. A large number of writings were dedicated to marking this anniversary both in Lithuania and the Lithuanian émigré community. In 1930, articles about the insignia of Vytautas by Ignas Jonynas (1884–1954) were published, in which coins featuring the insignia of Vytautas, a spearhead and a cross, were also described (No. 1234, 1235). The insignia of Vytautas and his image on coins was also the theme considered by Mstislavas Dobužinskis (1875–1957) (No. 930, 931). A lengthy article *Lietuvos pinigai Vytauto Didžiojo gadynėje* (Lithuanian money in the times of Vytautas the Great) by A. M. Račkus was published in the Lithuanian émigré newspaper *Draugas* (No. 1756). Račkus also wrote about money in the times of Vytautas the Great in the book *Vytautas Didysis* (Vytautas the Great) by K.S. Karpavičius, issued in the USA in 1930 (No. 1765).

In 1929–1933, other significant publications appeared as well. In 1930, the book *Pirmasis nepriklausomas Lietuvos dešimtmetis 1918–1928* (The first decade of independent Lithuania, 1918–1928) by Albinas Rimkus (1886–1944) considered money and credit (No. 1880). In 1930, E. Volteris described two Roman coins that A. M. Račkus attributed to Lithuanian ones (No. 2201, 2206), in 1931 – ribbon-shaped bars (twisted in a form of a spiral) and West European coins stored in Kaunas Museum (No. 2202). In 1933, a book by M. Dobužinskis, *Vytis* (The Mounted Knight) was issued, which described the featuring of Vytis in coins (No. 932). In the same year, the book *Ekonomikos pagrindai* (The Ba-

sics of Economics) by Petras Šalčius (1893–1985) came out, one section of which centred on money (No. 2050). The book presented an economist's approach to money and highlighted the history of money. Beginning with 1933, the *Lietuviškoji enciklopedija* (The Lithuanian Encyclopedia) was issued. Its first volume contained articles on the Russian and French paper money, coins of the Russian and Roman Empire, and an important article on Arab money in Lithuania by V. Biržiška. An article by Povilas Karazija published in 1932 and his book about a hoard found in Vilnius issued in the same year are of particular significance (No. 1261, 1262). The latter represents the most serious numismatic study ever issued by that time, which is still valuable nowadays.

The next five years (1934–1938) were the most productive ones during the period of independent Lithuania: 160 publications were issued, an average of 32 annually. The year 1936 (39 publications came out) and the year 1937 (51 publication) were the most fruitful. In the course of five years, 4 publications focused on bonistics, 25 – phaleristics, and 131 – numismatics. Information on hoards found and single coin findings was published in 71 article and item. The increase in writings on numismatics can be associated with the issue of the Encyclopedia. 36 rather lengthy articles appeared in the *Lietuviškoji enciklopedija* between 1934 and 1938, close to an average of 7 annually. The record amount of publications (51) issued in 1937 was brought about by the number of items reporting on hoards and coins found – as many as 30 of these were published that year.

An article on banknotes by Dz. Budrys (No. 23) and an article on the coin of the State of Poland and Lithuania, *auksinas* by V. Biržiška (No. 830), published in the *Lietuviškoji enciklopedija* in 1934, should be singled out. In the same year, the „*Литовский голос*“ (The Lithuanian Voice) newspaper carried an article about the collector of coins and medals Mykolas Šlepavičius (1863–1948) and described the most valuable exhibits in his collection (No. 2299). The article was published to mark the 30th anniversary of the collector's activity. A year later, another two articles about Šlepavičius and his collection were written (No. 918, 2226). The numismatic collection of A. M. Račkus and the exhibition he organized during the Congress of the Lithuanians Worldwide in Kaunas were described in 1935 too (No. 1116, 1614). The exhibition featured about 80 thousand exhibits, including an abundant numismatic set. In 1936, the first investigations of the numismatist Jonas Karys-Kareckas (1903–1984) were published. He published three articles on the Lithuanian coins in the 14th–17th centuries (No. 1266, 1289, 1309), an article of general character on the history of coins (No. 1350) and the Lithuanian coins minted in Vilnius (No. 1352). The book *Lietuvos istorija* (The History of Lithuania) (edited by A. Šapoka) issued in 1936 (Annex 2) presented a short history of Lithuanian money (No. 1478).

Two significant articles were published in the *Lietuviškoji enciklopedija* in the same year. One of them considered bonistics, the other one, by V. Biržiška, described the boratine (a copper shilling of the State of Poland and Lithuania of the 17th century) (No. 13, 831). In 1937, an article by A. M. Račkus, *Lietuvos numizmatikos bruožai* (Features of Lithuanian numismatics) describing the history of Lithuanian numismatics was published in the *Naujoji Romuva* (The New Romuva) (No. 1755). Important articles were published in the *Lietuviškoji enciklopedija* in 1937: an article on the money of the German occupation authority issued in 1916–1918 for Lithuania and other occupied territories by Dz. Budrys and an article on the lead seals found in Drohiczyn (Poland) by Jonas Puzinas (1905–1978) (No. 24, 1743). In 1938, the book *Pinigai* (Money) by Vladas Jurgutis (1885–1966) that presented quite a comprehensive history of money was issued (No. 1248). An article on Kaunas Mint *Spindulys* by J.K. Karys (No. 1267) was published in the *Ūkininko patarėjas* (The Farmer's Guide) newspaper.

In the next five-year period (1939–1943), only 39 writings were published, of which 5 related to phaleristics, 1 – to medallism and 33 – to numismatics. The number of the publications declined more than four times compared to the previous five years, which could be explained by political circumstances. On 22 July 1940, Lithuania lost its independence – it was incorporated into the USSR. In June 1941, the German army occupied Lithuania. The bulk of the numismatic articles that appeared in the period 1939–1943 (19 in number) were published in the *Lietuviškoji enciklopedija*, last issued in 1942. Only 10 items or three times less than the figure for the previous five years reported on hoards found and single coin findings. Not a single numismatic article was published in 1943. The graph below illustrates the decline in the amount of publications (see Fig. 1).

Of all writings of that time, only two should be singled out: in 1940, an article on the Lithuanian money before the death of Vytautas the Great published by J.K. Karys in the magazine *Trimitas* (The Trumpet) (No. 1308), and in 1941, P. Karazija's works on Aluona Šklėriai and Krūminiai coin hoards important to Lithuanian numismatics (No. 1263, 1264). These works provide an extensive study on the 15th century Lithuanian coin hoards found in Trakai and Varėna regions, an analysis of technology for the production of the coins, references to their weight, diameter, fineness; the types of the coins are singled out.

The best part of numismatic publications throughout the period of the existence of independent Lithuania were published in the *Lietuviškoji enciklopedija* (61 article) and the *Lietuvos aidas* (The Echo of Lithuania) daily (56 articles). Half of the amount was published in the *Karys* weekly. The graph below presents eight publications that carried most numismatic articles (see Fig. 2).

The period 1944–1989

In 1944–1989, occupied Lithuania was one of the fifteen Soviet republics incorporated into the USSR. This period gave rise to 1097 publications on numismatics (books, articles, items) both in Lithuania and abroad, an average of 24 annually. 47 publications related to bonistics, 77 – phaleristics, 138 – medallism, and 835 – numismatics. The number of publications increased 2.5 times compared to those issued in independent Lithuania. However, publications varied in number each year. The change in this amount is shown in the graph below (see Fig. 3. Amounts of works published in 1944–1989).

We reviewed the numismatic literature published in independent Lithuania breaking it up into five-year periods. The period 1944–1989 will be reviewed in the same way, with the sole exception of the first decade.

Articles on numismatics did not appear yearly and they averaged below five during the first decade. A total of 40 articles were published during the ten years (5 on bonistics, 1 on phaleristics, 1 on medallism, and 33 on numismatics). The best part of them (33) was published in the press of American Lithuanians. 6 articles published in Lithuania reported on coin hoards found.

An article on the coins of the Grand Duchy of Lithuania was published in the Lithuanian émigré press (*Naujienos* (The News), Chicago) in 1944. The first two publications in post-war Lithuania reporting on coin hoards found appeared as late as in 1948. Beginning with 1951, publications appeared annually already, although their number varied from 1 to 4.

An article by Georgy Fedorov, published in 1951, providing a review of the topography of the hoards containing Lithuanian bars and the first Lithuanian coins is considered to be the most significant publication in the decade under review (No. 1053).

Apart from this article, published in Lithuania, several scholarly works published in the USA should be pointed out. The research of the prominent numismatist of the Lithuanian émigré community, Jonas Karys-Kareckas deserves to be mentioned first. An article on the history of Lithuanian money by J.K. Karys was published in 1951 in the *Draugas* (The Friend) daily issued in Chicago (No. 1294). Another similar article by him was published in the *Aidai* (Echoes) magazine issued in Brooklyn (No. 1311). The first book by J.K. Karys *Nepriklausomos Lietuvos pinigai* (Money of Independent Lithuania), providing a historical and numismatic research on the money of independent Lithuania came out in 1953 in New York (No. 1319). A year later, this work received two reviews (No. 825, 1757). Another important article by J.K. Karys was published in 1954: the author had an article on the old Lithuanian money published in the magazine *Karys* (No. 1318).

1953 was the starting date for the issue of the *Lietuvių enciklopedija* (The Encyclopedia of the Lithuanians) in the USA, in which 26 articles, ranging in scope, were published in the course of two years. Of these, an article on the money of German lending funds in Lithuania in 1916–1919 by J.K. Karys (No. 41) and an article on Arab money in Lithuania by Jonas Puzinas (No. 1742) should be noted.

In 1955–1959, 98 publications appeared – an average of 20 annually. 4 publications related to bonistics, 3 to phaleristics, 5 to medallism, and 86 – to numismatics. Of these as large an amount as 51 were published in the United States of America. 32 articles and items published in Lithuania described coin hoards and single findings.

Among the publications on bonistics, an article by J. Lingys on the 10 Litas banknote of the year of issue 1938, never put into circulation (No. 63), which appeared in the USA in 1955 and an article by K. Papečkys on the 14th century Chinese paper money stored in Kaunas M.K. Čiurlionis National Museum, published in the *Mokslas ir gyvenimas* (Science and Life) magazine in 1958 (No. 68) are worth mentioning.

Of the publications on medallism, an article by Z. Didžgalvis on two medals of the State of Poland and Lithuania of the 16th–17th centuries struck in the Mint of Vilnius, published in the *Vakarinės naujienos* (Evening News) daily in 1959 (No. 405) should be noted. An article by A. M. Račkus on the miniature medals issued to mark the sobriety movement, published in the *Tautos praeitis* (The Past of the Nation) in the USA in the same year should be noted as well (No. 534).

Two numismatic articles on a „satirical“ coin, the three-groat (No. 1633, 1937) struck in the Mint of Vilnius in 1565–1566 should be mentioned along with the first post-war articles on coin collection and an exhibition of numismatic sets arranged in Panevėžys Museum of Ethnography in 1958 (No. 798, 799). An article by J. Karys on the oldest Lithuanian „money“, amber and furs was issued in the *Tautos praeitis* in 1959 (No. 1333). In the same year, J.K. Karys issued his second numismatic book *Senovės lietuvių pinigai. Istorija ir numizmatika* (Ancient Lithuanian currencies: History and Numismatics) about the coins of the Grand Duchy of Lithuania, in Bridgeport (No. 1334).

In 1960–1964, 159 numismatic publications appeared (81 in the USA and 78 in Lithuania), an average of 30 annually. 7 of these were publications on bonistics, 3 – phaleristics, 6 – medallism, and 143 – numismatics. 50 articles and items reported on hoard and single coin findings.

The following publications should be noted among all the publications of that period. An article by A. M. Račkus, *Pilies vartų herbo kilmė* (The origin of the emblem of the gateway to castle), which considered the first Lithuanian coins, was issued in the *Tautos praeitis* in 1960 (No. 1758). An article on the

history of the Lithuanian money from the most ancient times to the mid-20th century by J.K. Karys was published in the Lithuanian émigré magazine *Lietuvių dienos* (The Days of the Lithuanians) in 1961 (No. 1325). The book *Lietuvos archeologijos bruožai* (Features of the Lithuanian Archaeology) was issued in Vilnius in 1961, in which Pranas Kulikauskas wrote about Roman coins found in Lithuania and Regina Kulikauskienė – about the origination of the monetary system in Lithuania and Lithuanian silver bars (No. 1413, 1414). In the same year, Edmundas Laucevičius (1906–1973) had his article about the Mint of Kaunas in the 17th century (No. 1452) published in the *Iš lietuvių kultūros istorijos* (From the Lithuanian Culture History) and Mykolas Michelbertas – an article about findings of Roman coins in the territory of Lithuania published in the *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai. A serija* (Works of the Lithuanian SSR Academy of Sciences. Series A) (No. 1549). J.K. Karys described the gold coins of Sigismund III Vasa of a value higher than 10 ducats in the *Aidai* magazine in 1962 (No. 1355). In two years, another important article by him, *Išskiriamieji ženklai lietuviškoje numizmatikoje* (Distinguishing symbols in Lithuanian numismatics) appeared, in which various symbols featured on Lithuanian coins from the most ancient times to the money of independent Lithuania were described (No. 1291). Another article by J.K. Karys was published in the same year 1964 in the *Tėviškės žiburiai* (The Lights of the Homeland) newspaper. This time it was an article on the minting of Lithuanian coins in England in 1925 and in the Mint of Lithuania in Kaunas in 1936–1939 (No. 1343).

Articles on museum collections are worth mentioning too. Stasys Tomonis wrote about the numismatic collection of Kaunas Museum of Art (No. 2129) and Adolfas Nezabitauskas – about antique coins in Šiauliai Museum *Aušra* (No. 1626). Information about collectors: a resident of Klaipėda P. Jonuškevičius (No. 2054, 2424) and a resident of Prienai B. Juška (No. 1459, 2363) was also published.

In 1965–1969, 137 publications came out, an average of 27 per year. 19 of these were published in emigration. 4 concentrated on bonistics, 6 – phaleristics, 3 – medallism, and 124 – numismatics. Compared to the previous five-year period, there was a four-fold reduction in émigré publications (from 81 to 19). To take alone publications in the *Lietuvių enciklopedija*, these declined six times (from 67 to 11). The main reason for the decline was completed issue of the *Lietuvių enciklopedija* in the USA in 1968. Whereas the number of publications on numismatics in Lithuania increased 1.5 times over the period under review (from 78 to 118): as many as 69 articles and items on hoard and single coin findings were published (previously 50).

Three articles about paper money should be mentioned first among all publications. Articles by Vytautas Jurkštas on the provisional currency of Klaipėda

and Panevėžys in 1918–1922 (No. 35, 36) were published in the magazine *Švyturys* (The Beacon) in 1967 and 1968, while J. Daugailis described the stamps and banknotes of independent Lithuania designed by Adomas Varnas in the *Draugas* newspaper issued in Chicago (No. 28).

The book *Žinynas apie Lietuvos numizmatiką* (Cyclopedia of Lithuanian Numismatics) by A. M. Račkus issued in 1965 in Chicago, describing the pre-coin period, should be noted (No. 1766). In the same year, an article by Adolfas Tautavičius on new findings of silver bars and of the first Lithuanian coins in the territory of Lithuania was published in the *Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai* (No. 2090). The work was one of the most significant publications in the Lithuanian numismatic research for a long time, retaining its value nowadays.

An article by J.K. Karys about the mints of Kaunas – in the mid-17th century and *Spindulys* Mint in the period of independent Lithuania was issued in the newspaper *Draugas* in 1966 (No. 1300). In the same year, an article by Ona Navickaitė-Kuncienė on West European import in Lithuania in the 9th–12th centuries describing, among other things, West European coins found in Lithuania was published in the *Mokslų Akademijos darbai* (No. 1615).

Three works of crucial importance appeared in 1967. These include: an article by Stanislovas Janušonis (1937–1983) on the Prague groat in Lithuania's money circulation in the 14th–16th centuries that he presented at a scientific conference in Vilnius (No. 1220); an article by Vytautas Urbanavičius on the coins of the 14th–17th centuries in Lithuania's burial grounds (No. 2136), and an article by Z. Daunienė on the currency names and currency units as used in the clerical documents of the Grand Duchy of Lithuania (No. 2314).

An article on the history of the Lithuanian money from the most ancient times to the 20th century by J.K. Karys was published in volume 15 of the *Lietuvių enciklopedija* in 1968 (No. 1301).

Two articles on collectors, A. Furman and J. Rekašius as well as an article by Zenonas Dukša on the numismatic fund of the Museum of History and Ethnography of the Lithuanian SSR (now – National Museum of Lithuania), published in 1969, should be noted (No. 2071, 1464, 964).

In 1970–1974, 77 publications appeared – an average of 15 per year. 17 of these were published in emigration. No publications on bonistics came out, 2 related to phaleristics, 11 – to medallism, and 64 – to numismatics. This represented a two-fold decline in publications as compared to the previous five-year period. It was mainly due to their reduction in Lithuania as the number of émigré publications declined by two only. There was as great as a four-fold reduction in articles and items on hoard and single coin findings. As few as 17 of them were published (previously – 69).

The third book on numismatics *Numizmatika. žodynas, raštai* (Numismatics dictionary, studies) by J.K. Karys, issued in the USA in 1970, should be singled out first among the publications of that period. It contained the author's explanations of the key numismatic terms and provided a bibliography of his major and most recent numismatic works issued in émigré press, as well as a few letters of his at the end of the book (No. 1322). A new Lithuanian encyclopedia, *Encyclopedia Lituanica* appeared in the same year in the USA, but this time in the English language. Its first volume contained an article on the history of Lithuanian money by J.K. Karys, „Currencies“ (No. 1271).

A catalogue of the exhibition „Old Lithuanian Money“ that was organized in the Museum of History and Ethnography of the Lithuanian SSR, drawn up by Z. Duksa, was for the first time issued in Lithuania in 1970 (No. 1009). An article on old coins in Lithuanian museums by Duksa appeared in the *Kultūros barai* (The Fields of Culture) magazine in the same year (No. 1010). R. Volkaitė-Kulikauskienė wrote about findings of Arab and West European coins, silver bars and the monetary system in her book *Lietuviai IX–XII amžiais* (Lithuanians in the 9th–12th Centuries) issued in 1970 (No. 2200).

An article by M. Michelbertas, *Prekybiniai ryšiai su Romos imperija* (Trade relations with the Roman Empire), which described Roman coins from graves, hoards, and single findings among other things (No. 1540) and an article by O. Kuncienė, *Prekybiniai ryšiai IX–XIII amžiais* (Trade Relations in the 9th–13th centuries), which dealt with Arab and West European coins and silver bars (No. 1421) were published in the book *Lietuvos gyventojų prekybiniai ryšiai I–XII a.* (Trade Relations of the Lithuanian Population in the 1st–12th Centuries) issued in 1972.

An article on a 61-coin hoard found in Lithuania between 1951 and 1971 by Z. Duksa was published in the Polish magazine *Wiadomości numizmatyczne* (Numismatic News), issued in Warsaw, in 1973 (No. 1025). An article about the Lithuanian shillings of 1660–1661 by S. Janušonis was published in Vilnius in the same year (No. 1223). Another article by S. Janušonis on the copper shillings of John Casimir, 1663–1667 m. *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų kalyklų infliacinių vario šilingų kaldinimo nežinomos ataskaitos* (Unknown statements of mints of the Grand Duchy of Lithuania of 1663–1667 on striking inflationary copper shillings) (No. 1224) appeared a year later.

In the period 1975–1979, 102 publications came out, 20 publications yearly on average. 14 of these were published in emigration. 9 publications dealt with the issues of bonistics, 6 – phaleristics, 19 – medallism, and 68 – numismatics. To compare with the previous five-year period, the number of publications increased (from 15 to 20 per year), in particular, the studies of bonistics (none published previously) and medallism (10 published previously). 16 articles and

items on hoard and single coin findings were published, i.e. only 1 publication less than throughout the previous five-year period. The increase in publications is linked with the beginning of the issue of the *Lietuviška tarybinė enciklopedija* (The Lithuanian Soviet Encyclopaedia) in Vilnius, in 1976. During the four years 26 articles on the topics related to numismatics were published there.

In 1979, a significant article on medallism *Lietuvių medalininkystės bruožai* (Features of Lithuanian medallism) by Antanas Olbutas was published in the *Dailė* („Art“) (No. 503).

Only some publications out of all published could be considered to be of greater significance. In 1975, S. Janušonis published the article which has already been mentioned by us, in the periodical *Wiadomości numizmatyczne* about the unknown statements on copper shillings of the mints of the Grand Duchy of Lithuania in 1663–1667 (No. 1219). In 1977, Vincas Žilėnas described Povilas Karazija's numismatic collection (No. 2277). In the same year, an article on Greek coins discovered in Lithuania was published by M. Michelbertas (No. 2373).

In 1978, M. Michelbertas publicised additional data on Roman coins found in the territory of Lithuania (No. 1537). M. Michelbertas' article *Romos monetos* (Roman coins), published in the 4th volume of the *Lietuvos TSR archeologijos atlasas* (Archaeological Atlas of the Lithuanian SSR) in the same year, referred to 73 locations of Roman coin findings in the territory of Lithuania (No. 1545). In 1978, Vladas Terleckas wrote about money of independent Lithuania before the introduction of national currency, the Litas, in 1922 in the *Švyturys* magazine (No. 2114).

In 1979, an article by Ieva Aleksienė about the collections of the Numismatics Department of M.K. Čiurlionis Art Museum in Kaunas, appeared (No. 695, 2279).

In the period 1980–1984, 169 publications came out, 20 per year on average. By the way, only 8 of them appeared in the emigration. 12 works were published on the subject of bonistics, 19 – phaleristics, 26 – medallism and 112 – numismatics. The number of publications grew up more than 1.5 times (from 20 to 34 yearly), compared to the previous period. 46 published articles and items referred to single coin findings.

The number of publications during the period under review increased due to the articles about hoard and single coin findings and grew more than three times (from 14 to 46). A greater amount of articles (46 compared to 40) was published also in the *Lietuviška tarybinė enciklopedija*. More writings were published on the subjects of bonistics, phaleristics (3 times) and medallism (1.5 times).

Some publications out of those published throughout this five-year period are worth mentioning, such as an exhaustive article by Z. Duksa about the Numismatics Department of the Museum, its collections and the history of the

collections in the publication *Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus 1855–1980* (Museum of History and Ethnography of the Lithuanian SSR 1855–1980) (No. 993) and the article by V. Terleckas *Nuo kriauklių iki elektroninių pinigų* (From Shells to Electronic Money), which appeared in the magazine *Mokslas ir gyvenimas* in the same year and revealed the history of money from the most ancient times to the present days (No. 2112). In 1981, the book *Lietuvių materialinė kultūra IX–XIII amžiuje* (Lithuanian Material Culture in the 9th–13th Centuries) came out. It included an article by Z. Dukša *Pinigai ir jų apyvarta* (Money and their circulation), analysing findings of Arab, Byzantine and West European mediaeval coins in the territories of Lithuania and neighboring countries (No. 997). In the same year the book by Laima Vaitkunskienė *Sidabras senovės Lietuvoje* (Silver in Ancient Lithuania), one chapter in which dealt with silver bars, was issued (No. 2149). In 1984, an article by S. Janušonis about the inventory of Kaunas Mint in 1692 was published (No. 1225).

Two articles about collectors, one about P. Karazija by V. Žilėnas (No. 2276) and the other one about V. Zenkevičius by V. Butkus (No. 2296), both published in 1983, should be also mentioned.

In the period 1985–1989, as many as 314, publications appeared, 62 yearly on average. The number of publications increased nearly twice in comparison with the previous five-year period (34 yearly). 22 publications came out in emigration. 6 publications dealt with bonistics, 37 (previously 19) – phaleristics, 66 (previously 26) – medallism and 205 (previously 112) – numismatics. Articles and items on hoard and single coin findings made up a total of 78 (previously 38) publications. How can such a sharp rise in publications be explained?

In the first, it happened due to the issue of the *Tarybų Lietuvos enciklopedija* (The Encyclopaedia of Soviet Lithuania) in 1985. 47 articles and items (about ten per year) on the subject of numismatics were published in four of its volumes, issued until 1988.

In the second, the number of publications related to medallism grew markedly. Publications on the subject increased 2.5 times compared to the previous five-year period. The fact can be associated with the exhibitions, more often arranged by medallists in Lithuania. Exhibition catalogues were issued in addition to articles and items on exhibitions.

In the third, the political situation started to change beginning with 1988. The rebirth movement *Atgimimo sąjūdis* emerged in Lithuania. There was a turn-back to the past. Numismatics was not left without attention either. Particular regard was paid to the decorations and currency of the independent Lithuania. In 1988, as many as 80 publications appeared, i.e. none of the Soviet regime years saw such a large number of publications.

In the fourth, the amount of publications on phaleristics increased nearly two times. It became particularly evident from 1989 onwards, when a number of articles about decorations of the pre-war independent Lithuania were published.

In the fifth, new authors joined the ranks of those writing on numismatic issues and published a series of works in the press of the five-year period under review.

These were the factors to trigger off such a sharp increase in publications.

Some notable writings about the subject of medallism appeared.

In 1987, the book *Lietuvos TSR dailės ir architektūros istorija* (History of the Art and Architecture of the Lithuanian SSR) by Tadas Adomonis and Klemensas Čerbulėnas was issued. In its chapter *Medaliai* (Medals) the authors described renaissance portrait medals and their creators (No. 378). The catalogue *XVI–XX a. pirmosios pusės lituanistiniai medaliai Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejuje* (Medals of the 16th–20th centuries related to Lithuania at the Museum of History and Ethnography of the Lithuanian SSR), compiled by Vincas Ruzas (No. 571) was published in 1988. The Materials of the 2nd Triennial Baltic Conference *Istorinė medalio raida* (Historical Evolution of the Medal) were issued in 1989 (No. 626). There, Janina Abdulskytė discussed Lithuania's historical events and people, featured in the 19th century medals (No. 612), Giedrė Jankevičiūtė – the art of medal making in the Republic of Lithuania (1919–1940) and V. Ruzas – medals, reflecting the history of the Grand Duchy of Lithuania (No. 639).

Among the writings on numismatic themes an article by Vytautas Aleksiejūnas about the first Lithuanian coins which appeared in the Polish publication *Biuletyn numizmatyczny* (No. 675) in 1985, should be singled out. The same coins were also described by Z. Dukša in his article *Lietuviški pinigėliai* (Lithuanian Small Coins), printed in the magazine *Mokslas ir gyvenimas* in 1986 (No. 967).

The proceedings of Varniai Conference issued in the publication *Biržulio baseino kompleksinių tyrinėjimo dešimtmetis* (The tenth anniversary of a complex research in the Biržulis lake-basin), published in 1987, included three articles on numismatics: V. Aleksiejūnas wrote about the numismatic material from the upper reaches of Virvytė (No. 688), Mikas Balčius, referring to a hoard, discussed money circulation in Northern Samogitia in the second half of the 16th century (No. 761) and Eugenijus Ivanauskas summarised his research on the circulation of gold coins in Lithuania (No. 1133). E. Ivanauskas had another significant writing published – an article on monetary reforms in the second half of the 15th century (No. 1198).

In 1988, M. Balčius and E. Ivanauskas wrote about the coin policy under the reign of Žygimantas Senasis (Sigismund the Elder) (1506–1544/48) (No. 773), as well as the first Lithuanian coins (No. 777) and gold coins dis-

covered in Lithuania (No. 767). In the same year, Z. Dukša compiled the catalogue of the exhibition *Numizmatiniai ekslibrisai iš Zenono Dukšos rinkinio* (Numismatic Ex libris from the Collection of Zenonas Dukša) under the title *Ex Libris Numismaticis* (No. 954); E. Ivanauskas published an article about the first coins of the Grand Duke of Lithuania Jogaila (No. 1175); S. Janušonis – an article about the Lithuanian groats in 1535–1536 (No. 1222); Schamil Bektinejev, a native of Belarus, overviewed the circulation of Prague groats in the Grand Duchy of Lithuania (No. 2292) and Ivan Sintschuk, also a Belarussian, wrote about terners of the Kingdom of Scots in the money circulation of the State of Poland and Lithuania (No. 2410). Also, a few articles on money of the period of independent Lithuania appeared in 1988. The article by V. Terleckas *Pinigų cirkuliacija buržuazinėje Lietuvoje iki 1922* (Money circulation in the bourgeois Lithuania before 1922) was among the publications of major importance (No. 2115). In the same year, Rūta Kuncienė composed a reminder of the exhibition *Pinigai Lietuvoje 1915–1941* (Money in Lithuania 1915–1941), which was of great significance too (No. 1424).

In 1989, the articles on Lithuanian thalers by E. Ivanauskas (No. 1158, 2336) and Livonian coin dies, discovered in the Lower Castle of Vilnius, by E. Ivanauskas and A. Kuncėvičius (No. 1208) were published.

The book *Lietuvos numizmatikos įvadas* (Introduction into Lithuanian Numismatics) by M. Michelbertas was the most significant publication issued in 1989 (No. 1529). Tailored as an aid for teaching students the book was of essential importance to everyone interested in numismatics. It was the first and the only book covering the period from antiquity to the second half of the 20th century issued in Lithuania in 1944–1989.

Throughout the period of 1944–1989, the majority of articles on numismatics, 170, were published in the *Lietuvių enciklopedija*, issued in Boston from 1953 to 1985. In Lithuania, numismatic articles were mainly published in the daily paper *Tiesa* (The Truth) – 73, in the *Lietuviškoji tarybinė enciklopedija* – 66 and in the daily *Vakarinės naujienos* – 60. The graph below presents a list of the publications which carried most articles on numismatics (see Fig. 4).

The period 1990–1999

On 11 March 1990, Lithuania became an independent state again. In the period from 1990 to 1999, 924 publications on numismatics, of which 39 referred to bonistics, 158 – phaleristics, 132 – medalism and 595 – numismatics, appeared in and outside Lithuania, 92 yearly on average. The number of publications exceeded the amount published in the pre-war independent Republic of Lithuania more than five times, and that published in Lithuania occupied

by the Soviets – more than three times. The number of publications, however, varied from year to year. These variations are shown in the graph below (see Fig. 5. Development of the amount of publications in 1990–1999).

Over the first five-year period (1990–1994), 359 publications came out, a yearly average of 71. 16 publications focused on bonistics, 76 – phaleristics, 61 – medallism, 206 – numismatics. 35 articles and items were published on hoard and single coin findings

The amount of publications increased by 46 items to compare with the previous five-year period. Only increase in the amount of publications on bonistics and phaleristics (2.6-fold and two-fold, respectively) was impressive. Publications on medallism slightly decreased, and those on numismatics increased. Publications about hoard and single coin findings decreased by half, while the publications on the history of money of the Republic of Lithuania in 1918–1940 became more numerous – 27 writings were published.

Articles on bonistics should be noted among the publications of the five-year period under review. In 1993, the newspaper *Voruta* carried some articles by Kuncienė about the designs of Lithuanian banknotes and the interim banknotes issued by the Bank of Lithuania in 1922 (No. 58–60).

With regard to the publications on the subject of phaleristics, articles about the awards of the State of Poland and Lithuania should be mentioned first of all. In 1991 and 1994, articles on the subject were published by Raimondas Klimavičius (No. 213–215) and Karpijevičius of Belarus (No. 187–190).

The decorations of the independent Lithuania is another phaleristics theme, which gained a great attention as well. The articles by Algimantas Astikas (1929–1990) published in the official gazette *Valstybės žinios* in 1990 (No. 121–122, 124–125) should be noted. J. Abdulskytė wrote about Lithuanian awards in the magazine *Mūsų žodis* (Our Word) in 1991 (No. 93–105). In the same year, the magazine *Karys* printed some articles by Vilius Kavaliauskas about the Lithuanian decorations (No. 203–204, 208–209). Rolanda Gaidukaitė was another person to write about Lithuanian awards. Her articles were published in the *Vakarinės Naujienos* daily (No. 163–168, 354–359) in 1993. But the most impressive publication was the work by A. Astikas *Lietuvos ordinai, medaliai ir ženkleliai 1918–1940* (Orders, Medals and Badges of Lithuania 1918–1940) (No. 119). This book is the first comprehensive work on both, state and non-state Lithuanian decorations and badges.

Several articles referred to collections: Violeta Rutkauskienė described the collection of the decorations of the Republic of Lithuania at Kaunas M.K. Čiurlionis National Art Museum (No. 369). V. Ruzas outlined the phaleristics collections of the National Museum Lithuanian in Vilnius (No. 281) and, separately, the decorations of the Republic of Lithuania, stored at the Museum (No. 286).

An article by Aleksandras Kubilas on baroque portrait medals (No. 470) and the articles by G. Jankevičiūtė about the medals designed by the prominent sculptor Petras Rimša (No. 438) and the artist Petras Repšys (No. 442) should be singled out among the publications on the subject of medallism. An article on the history of medallism in Lithuania published in the daily *Lietuvos Rytas* by Elena Spudytė was significant as well (No. 583). In addition, four exhibition catalogues came out (No. 386, 394, 396, 540). The publications, printed on the subject of medallism over the period under review, were crowned with the book-catalogue *Radvilų medaliai* (Medals of the Radvilas family) (No. 559) prepared by V. Ruzas and issued in 1993. It presented and described the medals related to the family of the prominent Lithuanian noble.

An article by V. Aleksiejūnas about the first particularly rare Lithuanian coins published in 1990 (No. 667), is also worth mentioning. In the same year 1990, some publications on the use of the Lithuanian state symbols in coins appeared: articles by M. Balčius and E. Ivanauskas in the *Voruta* (No. 775), A. Gedvilas and L. Klimka – in the *Mokslas ir gyvenimas* (No. 1160), Stanislovas Sajauskas – in the *Kultūros barai* (No. 1928), and Vidas Žigas – in the *Mokslas ir gyvenimas* (No. 2247, 2267, 2269). The history of money was surveyed by V. Terleckas (No. 2463).

Two catalogues – a catalogue of the exhibition, revealing the money of Estonia, Latvia and Lithuania in 1915–1940 (No. 1460) and the catalogue *Eustachijus Tiškevičius ir numizmatika* (Eustachy Tyszkiewicz and Numismatics) (No. 1897) should also be mentioned.

In 1991, M. Balčius and E. Ivanauskas published an article on findings of Swedish coins in Lithuania. The article was printed in the Swedish press, and its abbreviated version – in the *Voruta* (No. 772, 780). In the same year, the book of Edvardas Gudavičius *Miestų atsiradimas Lietuvoje* (The Emergence of Cities in Lithuania) was issued. The book included a chapter on the issue of money, in which Lithuanian silver bars were discussed (No. 1099). Lithuanian silver bars were also described by E. Ivanauskas (No. 1137). In addition, he published an article about Swedish counters and their findings in Lithuania (No. 1170). E. Ivanauskas and the co-author A. Kuncevičius presented the Livonian coin dies, found in the Lower Castle of Vilnius, in the Danish press (No. 1207). In Lithuania, this especially rare finding was described by A. Kuncevičius in the *Kultūros barai* (No. 1418). Proceeding with the theme of his diploma work, Vytautas Kučinskas published an article about the West European thalers of the 16th–18th centuries in Lithuania in the *Mokslas ir gyvenimas* (No. 1410). It is worth mentioning the articles about the original models made by the sculptor Juozas Zikaras for coins of the independent Lithuania and about *Spindulys* Mint in Kaunas by R. Kuncienė (No. 1422, 1426).

The most significant publication of 1991 was the book *Monetos pasakoja* (Coins Narrate) by Z. Dukša (No. 982). The book from the series *Noriu žinoti* (I want to know) was meant for senior schoolchildren, nevertheless information presented is of great value to many people interested in the subject of numismatics. It was for the first time that the book contained a catalogue of Lithuanian coins and a short glossary on numismatics, as well as other information never published in Lithuania before.

A reference should be made to the following publications of 1992: articles on the circulation of Arab and West European coins and hammered bars in Lithuania (No. 671) and on the typology of the first Lithuanian coins (No. 2280) by V. Aleksiejūnas; on money related issues in the Grand Duchy of Lithuania in 1495–1569 (No. 774) and on the Mints of Polotsk and Smolensk (No. 778) by M. Balčius and E. Ivanauskas; writings on the findings of the 18th century coins of the Saxonian Duchies in Lithuania, published in the Lithuanian and German press (No. 1138, No. 1183) and an article on the falsifications of the 17th century copper shillings of Johan Casimir in the territory of Latvia (No. 1141) by E. Ivanauskas, as well as the articles by the same author about John Trilner and Pietro Platina, masters of Vilnius Mint (No. 1149, 1197), on findings of French coins in Lithuania (No. 1179) and on the Mint of Tikocin, which operated from 1565 to 1568 (No. 1190). Moreover, E. Ivanauskas prepared for printing an article about Lithuanian mints by S. Janušonis (No. 1217). A. Kuncevičius and V. Aleksiejūnas wrote about the first Lithuanian coins and seals discovered in the Lower Castle of Vilnius (No. 1419), Jonas Putrius – about Swedish plate-coins (No. 1740–1741). S. Sajauskas overviewed the Lithuanian money of the 12th–15th centuries (No. 1918, 1920).

In 1992, V. Terleckas published the book *Pinigai Lietuvoje 1915–1944* (Money in Lithuania 1915–1944) dealing with numismatic and economic issues (No. 2113). It focused on money circulation in Lithuania before the introduction of the national currency, the Litas, and on the historical development of the national currency unit of Lithuania.

The year 1993 appeared to be the most fruitful throughout the period under review – 85 publications came out. Some of the writings published are worth mentioning: an article on the currency system of the Grand Duchy of Lithuania under the reign of Vytautas the Great by V. Aleksiejūnas (No. 689); articles about the minting of Curonian and Livonian coins under force majeure in 1578–1579 (No. 1168) and the assayer of Vilnius Mint Georg Helvetius by E. Ivanauskas (No. 1196); the articles referred to the circulation of the Netherlands coins in Lithuania (No. 1200), the Lithuanian coins of the Grand Duke of Lithuania Casimir (No. 1202) and of the Duke of Lithuania Vytautas the Great (No. 1204, 1205) by E. Ivanauskas and M. Balčius. In addition,

E. Ivanauskas prepared and published one more article by S. Janušonis, this time dealing with the initials G.F.H. in the 1663–1666 Lithuanian copper shillings (No. 1221). V. Ruzas wrote an article on the science of numismatics at Vilnius University in the early 19th century (No. 1902).

The most weighty publication of the year 1993 is the book under the title *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės numizmatika* (Numismatics of the Grand Duchy of Lithuania) by S. Sajauskas and D. Kauburyš (No. 1931). Actually, the book is a catalogue of the Lithuanian coins, covering the period of the 14th–18th centuries. It also presented a comprehensive survey of the problematic issues relating to the first Lithuanian coins and a short description of the coin systems and monetary reforms attributed to different rulers. It is the first numismatic book of this sort in Lithuania.

Among the notable publications of 1994, the writings of several authors should be distinguished: an article by V. Aleksiejūnas referring to the stamp of a Lithuanian coin found in the Lower Castle of Vilnius (No. 678); articles describing the findings of Danish coins in Lithuania by M. Balčius and E. Ivanauskas (No. 769, 1201); articles on Lithuanian coin rarities at foreign auctions by Z. Duksa (No. 1104); on findings of Swedish coins in Lithuania by E. Ivanauskas (No. 1146), on lead seals of the 14th–16th centuries, found in Vilnius Lower Castle (No. 1443), by Linas Kvizikevičius and on the numismatic collection of Povilas Karazija by Vytautas Smilgevičius (No. 2009).

The most significant publication issued in 1994 was the book *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lydiniai ir monetos nuo 1387 iki 1495 metų* (The Bars and Coins of the Grand Duchy of Lithuania since 1387 till the year of 1495) (No. 1203) by E. Ivanauskas and M. Balčius. The book comprised some articles previously published by the authors. The work arose a lot of discussions, as it was the first time that the authors attributed anew the first Lithuanian coins to one or another ruler, presented the dating and nominal value of the coins.

In the period 1995–1999, as many as 565 publications appeared in total, 113 per year on average, of which 23 related to bonistics, 82 – phaleristics, 71 – medalism, and 389 – numismatics. 72 articles and items reported on hoard and single coin findings.

The amount of publications increased 1.5 times in comparison with the previous five-year period. The rise in publications dealing with bonistics, phaleristics and medalism was negligible, while the increase in publications on numismatic subjects was nearly two-fold. The amount of articles and items on hoard and single coin findings gained by a half. The greatest number of publications, 122 in total, appeared in 1997.

The articles by A. Kubilas on the interim currency issued in various cities of Lithuania throughout the period 1917–1921, published in the magazine *Kolekcija*

(The Collection) of the Lithuanian Collectors Association, should be singled out among the publications on the subject of bonistics. The author described the paper money of Klaipėda, Rusnė, Seda, Šilutė, Telšiai and Vilnius (No. 50–52, 54–57).

Several publications out of those referring to phaleristics are worth mentioning: a catalogue of the Exhibition of orders and medals of Estonia, Latvia and Lithuania in 1918–1940, compiled by V. Kavaliauskas and issued in 1997 in Lithuania, Denmark and Czech Republic (No. 205–207), an article by the same author about unrealised designs of regiment plaquettes (No. 202), the articles on the Lithuanian state awards from the most ancient times to the present (No. 272) and on the Dragon's order awarded to the Grand Duke of Lithuania Vytautas (No. 278) by V. Rutkauskienė, published in the daily *Draugas* (The Friend) of the Lithuanian émigré community, an article on the badges of Lithuanian partisans in 1945–1954 (No. 295) by S. Sajauskas, and an article on the decorations of the Republic of Lithuania in 1918–1945, stored at M. K. Čiurlionis National Museum, by Rūta Verkeliene (No. 327, 329).

Some publications dealing with medalism should also be noted: an article by G. Jankevičiūtė on medals of the period 1975–1990 printed in the publication *Skulptūra 1975–1990* (Sculpture 1975–1990) (No. 440), an article on religious miniature medals, found in the Lower Castle of Vilnius, by Eduardas Remecas (No. 537), some articles by V. Ruzas on the medals of Augustas II, Augustas III and Stanislovas Augustas, the rulers of the State of Poland and Lithuania, published in *Diena* (No. 547, 549, 562, 563) and an article on medals of Vladislovas Vaza, the ruler of the State of Poland and Lithuania, by the same author (No. 570).

1998 saw the most weighty work of all the publications on medalism ever issued in Lithuania, the album *Lietuva medaliuose. XVI a. – XX a.* (Lithuania in Medals. The 16th – early 20th Centuries) compiled by V. Ruzas (No. 551). The album presented a great number of medals, medallions, plaquettes and badges.

An article by V. Aleksiejūnas about the coins, discovered in nine burial grounds investigated, was one of notable publications on numismatics in 1995 (No. 681). In the same year, E. Ivanauskas wrote about the masters of Vilnius Mint, namely Daniel Kosthe, Georg Helvetius, Pietro Platina and Johan Dila (No. 1135, 1142, 1145, 1148) and, also, about findings of Swiss coins in Lithuania (No. 1140), rates of coins in the late 17th– early 18th centuries according to the Biržai Manor court books (No. 1199). In addition, E. Ivanauskas prepared an article of S. Janušonis about Lithuanian money in the first years of existence of the Two-Nation Republic (No. 1216). M. Michelbertas published an article on findings of Roman coins in Lithuanian burial grounds (No. 1544), V. Smilgevičius wrote about the numismatist Povilas Karazija (No. 2002). Some articles by the same author were published in the daily *Diena*. They outlined

the evolution of money in Lithuania from the most ancient times to the early 19th century on the basis of hoards discovered. The *Lietuvos archeologija* published an article by Eugenijus Svetikas about the coins of the 14th–17th centuries from Lithuanian burial grounds (No. 2047). Up till now this publication is considered to be the most comprehensive writing on the coins found in the burial grounds investigated in the territory of Lithuania.

In 1995, two books on numismatic issues came out. E. Ivanauskas composed a register of coin hoards under the title *Lietuvos pinigų lobiai: paslėpti 1390–1865* (Lithuanian Money Hoards: Hidden in 1390–1865) (No. 1159). Previously, numismatists were to restrict themselves to separate publications on findings of money hoards. It is very important, that the Register has also included the coin hoards discovered in Lithuania before 1940, information of which could be found in the periodical press of that time only.

Another important work was the catalogue *Lietuvos pinigai (1915–1941)* (Money in Lithuania) compiled by R. Kuncienė (No. 1423). It was also the first publication reflecting the development of money of the Republic of Lithuania. Interim money, which were in circulation before the introduction of the monetary unit of Lithuania, the Litas, as well as designs of Lithuanian currency and models of coins, were included in the catalogue too.

In 1996, Dalia Grimalauskaitė had some articles on the collections of the Numismatics Department of National Museum of Lithuania printed in three issues of the *Voruta* (No. 1083). E. Ivanauskas published the articles about the value of a groat and a half-groat in Lithuania in the second quarter of the 18th century (No. 1143), the appearance of Lithuanian groats issued by Žygimantas Senasis (No. 1151), bars, silver adornments and fragments of coins in money circulation of Lithuania (No. 1157) and thefts in the Mint of Vilnius in the 16th–17th centuries (No. 1192). E. Remecas surveyed Prussian, Russian and Swedish coins found in Vilnius Lower Castle (No. 1856, 1859, 18630), S. Sajauskas and D. Kaubrys wrote about the currency of Polish occupant military units in the period 1925–1939 (No. 1929).

In 1996, three publications dealing with numismatics appeared. S. Sajauskas and D. Kaubrys prepared the priced catalogue *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetos* (Coins of the Grand Duchy of Lithuania) (No. 1930), as an annex to the catalogue *Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės numizmatika* (Numismatics of the Grand Duchy of Lithuania) issued by the same authors earlier. A special publication dedicated to the exhibition *Lietuva 1990–1995: numizmatika, faleristika, filatelija* (Lithuania in 1990–1995: Numismatics, Phaleristics and Philately), arranged in the National Museum of Lithuania, was issued (No. 1467).

Some writings should be mentioned as notable publications of 1997: an article on the numismatic collection of A. M. Račkus at the M.K. Čiurlionis Na-

tional Museum by J. Abdulskytė (No. 649); an article on the development of minting in the Grand Duchy of Lithuania up till the Liublin Union (No. 670) by V. Aleksiejūnas, the articles on the 1578–1579 coins of Curonia and Livonia (No. 1131), on the location of minting the Lithuanian coins of Augustus II (No. 1132) and on Mint of Tikocin (No. 1139, 1180) by E. Ivanauskas. In the same year, L. Kvizikevičius wrote about the masters of Vilnius Mint, brothers Vilkovičiai (No. 1431); Egidija Laumenskaitė narrated about money and attitude towards money in the Grand Duchy of Lithuania (No. 1456), A. Luchtanas discussed the dating of the first Lithuanian coins, making reference to the archaeological data (No. 1498). In 1977, an article by M. Michelbertas on findings of Byzantine coins in Lithuania (No. 2373) and an article by V. Smilgevičius on the numismatic collection of Povilas Karazija at the Vilnius University Museum (No. 2023) were published.

In 1997, two substantial publications appeared: *Kulautuvos lobiai* (Kulautuva hoards), dealing with the 14th century silver bars, adornments and their fragments found in Kaunas region (No. 1155) by E. Ivanauskas and *Lietuvos proginės monetos* (Commemorative Coins of Lithuania) issued by the Bank of Lithuania (No. 1479).

In 1998, an article about the coins of the Mint of Vilnius in the collection of the Lithuanian Museum of Art (No. 853) by L. Bubnelis and an article on the Mint of Vilnius in 1565–1571 (No. 1082) were published. E. Ivanauskas wrote an article *Iškirtos lietuviškuose pusapvaliuose lydinuose* (Cuttings in Lithuanian half-round bars), analysing their names and purpose (No. 1144), and the articles about Simon Ludeman, the coin master of Vilnius Mint (No. 1174) and about Curonian coins in money circulation of Lithuania (No. 2337). Some more writings were published in 1998: the articles about cloth lead seals (No. 1438, 2452) and the coins of Torun and Russia in money circulation of Lithuania (No. 2344, 2346) by L. Kvizikevičius, Lithuanian portugals and countersignatures of collectors on the coins by Zenonas Pažarauskas (No. 1671–1672), Lithuanian coins to the wedding of Jogaila, king of Poland (No. 1912), newly discovered types of coins of the Grand Duchy of Lithuania (No. 1921) and coin striking at the Mint of Kaunas (No. 2408) by S. Sajauskas.

In 1999, the articles about the American sculptor V.D. Brenner (No. 758) by M. Balčius and the Numismatic collection of the Karaim Museum in the National Museum of Lithuania (No. 2311) by D. Grimalauskaitė were published. L. Kvizikevičius described lead seals discovered in the Lower Castle of Vilnius (No. 1437), the 16th–17th century lead seal findings in the city of Vilnius (No. 1439) and new silver bar findings in Lithuania and Kaliningrad region (No. 2345). E. Remecas publicised the research data on the coins, found in the Lower Castle of Vilnius in 1994–1995 (No. 1961) and the counters discovered in Vilnius

(No. 1864). S. Sajauskas analysed legends of the coins of the Grand Duchy of Lithuania (No 1917), Bektinejev of Belarus discussed the money-weight system of Polotsk–Vitebsk in the 13th–14th centuries (No. 2291).

In 1999, many significant publications were issued: *Pasaulio valiutų ir monetų žinynas* (A Guide to the Currencies and Coins of the World) by Antanas Buračas; a new catalogue of coins of the Grand Duchy of Lithuania s „Coins of Lithuania 1386–1707“ in the English language arranged by E. Ivanauskas and R. Douchis (No. 1206), the album *Mažieji Lietuvos istorijos paminklai. Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus numizmatikos skyriaus rinkiniuose* (The Small Monuments of Lithuanian History. From the Collections of M.K. Čiurlionis National Art Museum Numismatics Department), compiled by J. Abdulskytė, S. Sajauskas and R. Verkeliene of the M.K. Čiurlionis National Art Museum Numismatics Department (No. 1513). The publication *Lietuvos banko muziejus* (Museum of the Bank of Lithuania) prepared by Vidmantas Laurinavičius and dedicated to the Museum of the Bank of Lithuania, opened in Vilnius on 25 June, 1999 (No. 1473). The publication presents a short historical overview of Lithuanian money. Trakai History Museum issued the catalogue *Numismaticis* linked to the exhibition of the 4th international triennial-competition of ex-libris related to numismatics (No. 1638).

Throughout the period of the re-established independent Republic of Lithuania the greatest number of numismatic publications, as many as 66, were printed in the weekly magazine *Voruta*. A slightly less amount of articles was published in the Journal of the Lithuanian Collectors Association *Kolekcija*, which has been issued since 1994. As many as 58 articles were printed in seven issues of the Journal. The daily *Diena* had 43 publications printed. A number of articles dealing with numismatics was published in the newspapers *Lietuvos Aidas* and *Lietuvos Rytas*. A list of the publications who have printed the greatest number of writings on numismatics is presented in the table below (see Fig. 6).

Summary

Over the period 1815–1999, 2 466 publications (2 516, if re-printed publications are included) came out in total, of which 95 (97) referred to bonistics, 291 (298) – phaleristics, 280 (282) – medallism and 1800 (1839) – numismatics.

In the period 1815–1917, 63 publications were published (an average of one every two years) of which 3 dealt with medallism and 60 with bonistics. Articles and items on hoard and single coin findings made up a total of 32. 23 publications were printed outside Lithuania.

In the period 1918–1943, 434 publications appeared (16 per year on average), of which 10 referred to bonistics, 63 – phaleristics, 10 – medallism and

351 – numismatics. Articles and items on hoard and single coin findings totalled 204. 17 publications were printed outside Lithuania.

In the period 1944–1989, 1095 publications came out (24 per year on average), of which 47 dealt with bonistics, 77 – phaleristics, 137 – medallism and 834 – numismatics. Articles and items on hoard and single coin findings made up a total of 314. 267 publications were printed outside Lithuania.

In the period 1990–1999, 924 publications appeared (91 per year on average), of which 40 referred to bonistics, 158 to phaleristics, 132 to medallism and 594 to numismatics. Articles and reports on hoards and single coin findings amounted to 106. 267 publications were printed outside Lithuania.

As the graph shows, the curve of the amount of publications has recently reached one of the peaks (Fig. 7). At present, about 100 publications on numismatics are issued annually. The least attention is paid to bonistics, though many publications on bonistics are attributed to the field of numismatics, which covers investigations of all, metal and paper, money. Medallism and phaleristics received the same attention, but as we can see from their development, the attention to medallism increased only after the Second World War, and phaleristics gained an exceptional attention after 1990. In the course of nearly 200 years, the greatest attention was paid to numismatics. The percentage of numismatic publications accounted for 95 per cent in 1815–1917, 81 per cent in 1918–1943, 76 per cent in 1944–1989 and 64.6 per cent in 1990–1999 in the total of publications throughout different periods. It is evident that the number of numismatic publications has been decreasing, if compared to bonistics, phaleristics and medallism, but, in general, it has a tendency to grow. The greatest number of works on numismatics, as many as 80, were published in 1995.

A marked drop in the amount of publications on hoard and single coin findings during recent decades should be noted (see Fig. 8). In 1815–1917, such publications accounted for 51 per cent, in 1918–1943 – 58 per cent, in 1944–1989 – 37 per cent and in 1990–1999 – only 17.9 per cent of all numismatic writings. By the way, in the period 1918–1943, 14 per cent of publications were printed in encyclopaedias, and in 1944–1989 such publications made up 23 per cent. No numismatic publications were published in encyclopaedias in the last decade. The amount of reports and items on findings has been also decreasing, and a growing attention is paid to scientific research.

In the period 1815–1917, numismatic publications were published very often outside Lithuania; they accounted for 36 per cent of all publications. However, in the period 1918–1943, following the establishment of the independent state of Lithuania, as few as 4 per cent of all publications were published abroad. When Lithuania was deprived of its independence, from 1944 to 1989, the number of publications printed outside Lithuania grew up markedly over the pe-

riod and reached 24 per cent, of which as much as 22.5 per cent were published in the Lithuanian émigré press. In the period 1990–1999, after the restoration of the independence, the amount of publications abroad fell down to 3.6 per cent, and publications in the Lithuanian émigré press made just 1.3 per cent.

Throughout the period 1815–1999 the greatest amount of publications was printed in newspapers and magazines. In particular, it is characteristic of the period 1918–1943, when a great number of items on findings of hoards was published. In 1944–1989, and, especially, in the second half of the period, the number of scientific publications increased. The majority of them were published in the recent decade. In the course of nearly 200 years, the greatest number of publications, scientific as well as popular, was published by E. Ivanauskas, J. K. Karys and Z. Duksa. A list of the most productive authors is presented in the table below, indicating the number of publications and the period they were published.

The authors who have the greatest amount of numismatic works published

<i>Name and first name, year of birth</i>	<i>Period</i>	<i>Amount of publications</i>
1. Ivanauskas Eugenijus (1959)	1983–1999	103
2. Jonas Karys-Kareckas (1903–1984)	1936–1993	102
3. Duksa Zenonas (1941)	1958–1999	100
4. Ruzas Vincas (1955)	1987–1999	62
5. Smilgevičius Vytautas (1971)	1994–1999	52
6. Michelbertas Mykolas (1939)	1961–1999	48
7. Aleksiejūnas Vytautas (1955)	1983–1999	42
8. Sajauskas Stanislovas (1946)	1972–1999	35
9. Žigas Vidas (1950)	1989–1999	34
10. Balčius Mikas (1948)	1986–1999	31
11. Tautavičius Adolfas (1925)	1965–1999	30
12. Abdulskytė Janina (1950)	1987–1999	23
13. Olbutas Antanas (1943)	1979–1999	21
13. Račkus Aleksandras M. (1893–1965)	1920–1965	21
15. Kvizikevičius Linas (1967)	1994–1999	18

In the course of nearly 200 years (from 1815 to 1999), 2 466 publications came out in total. The amount of publications expressively increased in the late 20th century. This fact signifies that numismatics has become an important part of the historical science. It is reasonable to expect that the new century will see no less an amount of publications on orders, medals and money, and scientific research will gain a more pronounced attention.

Einführung

Die Numismatik ist ein Nebenzweig der Geschichtswissenschaft, welche Münzen, ihre Prägung und Geldumlaufgeschichte erforscht. Eng mit der Numismatik sind folgende Gebiete verbunden. Die Bonistik erforscht Papierzahlungsmittel, die Faleristik beschäftigt sich mit Auszeichnungen, d.h. mit Medaillen, Orden sowie Abzeichen. Die Medaillenkunde ist Wissenschaft zur Medaillenkunst.

Bis heute gab es in Litauen keine Ausgabe einer Bibliographie der Numismatik gegeben. Numismatische Bibliographien waren in den bibliographischen Werken anderer historischer Wissenschaften enthalten. In der Bibliographie zur Archäologie der Litauischen SSR, die 1970 herausgegeben wurde und den Zeitraum von 1940 bis 1967 umfaßte, wurde auch eine numismatische Bibliographie präsentiert, in der mehr als 150 Positionen aufgeführt waren.¹ Weitere der Numismatik gewidmete Publikationen können wir in den Bibliographien der Geschichte der Litauischen SSR finden, die 1980 und 1992 veröffentlicht wurden. Diese Bibliographien umfassen die Zeit von 1966 bis 1975 und enthalten 55 numismatische Bibliographien.² Die neueste Ausgabe ist die im Jahre 2000 von Adolfas Tautavičius zusammengestellte und veröffentlichte Bibliographie zur Archäologie Litauens von 1782 bis 1998.³ In diesem Buch, das über 17000 Positionen verfügt, ist ein großer Teil der litauischen numismatischen Literatur aufgeführt worden. Dennoch sind diese Arbeiten in allen bis heute veröffentlichten Bibliographien erwähnt worden, die sich mit der archäologischen Numismatik beschäftigten oder in wissenschaftlichen Prestigeausgaben herausgegeben wurden. Außerdem sind die Positionen in der von A. Tautavičius zusammengestellten Bibliographie in chronologischer Rei-

- 1 Pagirienė L., Numizmatika // Lietuvos TSR archeologija (1940–1967). Bibliografinė rodyklė, – V., 1970, p. 99–100, 213–233, Nr. 2489–2651.
- 2 Adomonienė O., Numizmatika // Lietuvos TSR istorijos bibliografija 1966–1970, – V., 1980, p. 119–123, Nr. 1053–1087; Adomonienė O., Strazdūnaitė R., Numizmatika // Lietuvos istorijos bibliografija 1971–1975, – V., 1992, p. 113–115, Nr. 934–953.
- 3 Lietuvos archeologijos bibliografija (1782–1998) / sudarė Tautavičius A., – V., 2000, 768 p.

henfolge aufgeführt, was das Suchen nach der Information erschwert, obwohl auch Register angefügt wurden. In den bis heute veröffentlichten Bibliographien finden wir leider keine Informationen, die die Geldgeschichte des unabhängigen Litauen widerspiegeln würden. Ebenso sind Publikationen über Außengeld, die in litauischen Enzyklopädieen veröffentlichten Artikel sowie Arbeiten, die sich mit der Bonistik, Faleristik und der Medaillenkunde beschäftigen, nicht aufgeführt.

Die Numismatik ist relativ jung. Deshalb gibt es nicht ausreichend viele Bücher und Artikel, die sich mit diesen Fragen auseinandersetzen. In dieser Bibliographie sind 2 466 Publikationen zusammengestellt, die den Zeitraum von 1815 bis 1999 umfassen. Das trifft nämlich auf alle mit der Numismatik verbundenen Bücher, Artikel, relevante Aussagen aus Artikelsammlungen sowie der periodischen Presse zu. Die numismatische Literatur ist in dieser Arbeit in vier Gruppen aufgeteilt. Der erste Abschnitt beschäftigt sich mit Bonistik, der zweite – mit Faleristik, der dritte – mit Medaillenkunde, während der vierte und größte der Numismatik gewidmet ist. Diesem Kapitel gehören auch Aufsätze zu Geldschätzen, einzelnen Geldfunden, Münzprägestätten sowie Prägungsmeistern, Bleistempeln – Bleiverschlüssen, Rechenpfennigen, Benennungen von Geldnoten, heraldischen Zeichen im Geld und allen sonstigen mit Geld verbundenen Positionen: Artikel über Sammler, Sammlungen und Bestände, Ausstellungen, Konferenzen und Praxislager. Einzelne Abschnitte enthalten auch Rezensionen. Es sind nicht alle enzyklopädischen Artikel aufgeführt und zwar nur diese, die sich nicht auf einen oder zwei Sätze beschränken, sondern die Information ausführlicher beleuchten.

Diese Bibliographie enthält nur diejenigen Veröffentlichungen, die in litauischer oder in einer Fremdsprache in Ausgaben auf dem Gebiet des heutigen Litauen herausgegeben worden sind. Das trifft auch auf Arbeiten zu, die im Ausland in litauischer oder in einer Fremdsprache gedruckt worden sind. Mit einzelnen Nummern sind auch die früher erwähnten Arbeiten eingetragen worden, die in andere Sprachen übersetzt sind.

In der Bibliographie fehlen Veröffentlichungen von Fremdausgaben, verschiedene Regierungsmitteilungen sowie Meldungen von Presseagenturen, ebenso fehlen nichtlitauische Publikationen aus Vilnius Gebiet zwischen 1919–1939.

Alle Publikationen sind in alphabetischer Reihenfolge aufgeführt und in die vier früher erwähnten Abschnitte gegliedert. Die in russischer Schrift veröffentlichten Editionen sind am Ende des lateinischen Alphabets aufgeführt.

Am Schluß des Buches sind fünf Register hinzugefügt: ein Personennamenregister, ein Sachregister, ein chronologisches Register, ein geographisches Register sowie das von periodischen und Schriftenreihen.

Das Register der Personennamen enthält die Autoren der Publikationen und Schriftstücke über die Verfasser. Zur beschriebenen Person werden Angaben zu deren Tätigkeit angegeben. Hier finden sich auch Kryptonime sowie Pseudonyme.

Das Sachregister ist auch in vier Abschnitte aufgeteilt. Jeder Abschnitt ist in einzelne Themen gegliedert. Diese Sachthemen sind nach Zeitabschnitten sowie nach geographischen Gebieten gegliedert. Bevorzugt wurden Sachthemen, die in vielen Veröffentlichungen behandelt worden sind. In allen Abschnitten dominieren diese Themen, wie z.B. Sammlungen, Ausstellungen sowie Gutachten. Gesondert stehen Publikationen zu den Museen im Sachkatalog.

Im chronologischen Register stehen die behandelten Zeiträume und die in diesen Jahren veröffentlichten Nummern der Publikationen.

Im geographischen Register sind Regionen, das Ausland sowie Staaten mit deren Staatlichkeit angegeben. Litauische Regionen sind mit einem Hinweis auf die Benennungen der Gemeinden angegeben. Zu manchen Regionen sind nur Bezirke angegeben, wenn es nicht möglich war, sie genau zu lokalisieren. Regionen, die zu einem Stadtterritorium gehören, wurden im Register neben diesen Städten eingetragen.

Das Register von periodischen und Folgeerscheinungen ist in Abschnitte für Zeitungen, Zeitschriften sowie Folgeerscheinungen aufgeteilt. Hier finden sich die Titel von Ausgaben und deren Erscheinungsjahr.

Diese Bibliographie verfolgt das Ziel, die litauische Entwicklung der wissenschaftlichen Münzkunde darzustellen; nämlich die Entwicklung von verschiedenen Aspekten sowie Hauptakzenten auf bestimmten Gebieten dieser Wissenschaft im Laufe von 200 Jahren. Obwohl die Bibliographie aufgrund der genannten Kriterien nicht ganz ausführlich ist, halte ich sie für sehr notwendig, weil sie es ermöglicht, sich nicht nur mit den früher veröffentlichten und erforschten Themen besser auseinanderzusetzen, sondern auch in Zukunft alte und neue Themen besser zu bearbeiten.

DIE ENTWICKLUNG DER LITAUISCHEN NUMISMATIK

Historischer Überblick

Die Entwicklung der litauischen Numismatik ist eng mit der unseres Staates verbunden. Darin spiegeln sich alle wichtigsten historischen Ereignisse wider. Anders könnte es nicht sein, weil das Geld, in dem heraldische Zeichen eines Staates abgebildet sind, ist eines der staatlichen Symbole. Unter der Berücksichtigung der historischen Entwicklung Litauens läßt sich die litauische numismatische Entwicklung in vier Hauptetappen aufteilen: 1815–1917, 1918–1943, 1944–1989, 1990–1999. Hinfort lassen wir uns beim Überblick ins Detail.

Der Zeitabschnitt von 1815 bis 1917

Das Jahr 1815 haben wir deswegen ausgesucht, weil die erste numismatische Veröffentlichung nämlich in diesem Jahr in Litauen erschien, das damals von russischen Zaren verwaltet wurde. Im Laufe von hundert Jahren erschienen kaum 63 Publikationen zu numismatischen Fragen (durchschnittlich eine in zwei Jahren). In der Hälfte von ihnen wurde von den Funden der Münzenschätze mitgeteilt. Zu jener Zeit widmete man der Numismatik wenig Aufmerksamkeit. Diese Wissenschaft steckte in den Anfängen, aber einige Arbeiten jener Zeit sind auch heutzutage noch wertvoll.

Die ersten relevanten Arbeiten sind mit der Tätigkeit der Universität Vilnius verbunden. Im Kultur- und Literaturmagazin der Universität Vilnius von 1815 und 1817 „Dziennik Wileński“ (Vilniusser Tageszeitung) waren die ersten Beiträge über Medaillen gedruckt. In einem von ihnen wurde die Medaille beschrieben, die dem Polen Krzysztof Szydłowiecky gewidmet war. Im zweiten analysierte man die Medaille, die dem Publizisten und Pädagogen Stanisław Konarski (hier und weiter siehe Nr. 595 und 380) gewidmet war. Die erste Schrift, die dem Geld gewidmet war, wurde 1822 gedruckt. Das vom Vilniusser Professor Joachim Lelevel (1786–1861) veröffentlichte Buch zu den Nebenfächern in Geschichte „Nauki dające poznawać źródła historyczne“ enthält

einen Abschnitt, der der Numismatik gewidmet ist. Auf sechs Seiten positionierte man zur Numismatik, außerdem wurde die antike und mittelalterliche Geschichte der Numismatik dargelegt (Nr. 1461). 1844 wurde das Buch von Tadeusz Czacky (1765–1813) „Zbiór ciekawy XIV tablic numizmatycznych rytych na miedzi“ in Vilnius gedruckt, in dem die Münzen von Polen und Litauen sowie die in Litauen gefundenen arabischen Dirhemen (Nr. 883) beschrieben wurden. Alle diese Arbeiten sind in polnischer Sprache geschrieben worden. 1845 erschien das erste Werk zur Numismatik in litauischer Sprache – das Buch von Simonas Daukantas (1793–1864) „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ (Charakter der alten Litauer, Hochlitauer und Niederlitauer), das in Petrapil (Sankt-Petersburg) gedruckt wurde und ein Kapitel zum litauischen Geld im Altertum enthielt (Nr. 908). Darin erwähnte man das älteste Geld in Litauen. Auf eine andere Arbeit in litauischer Sprache sollte man etwa 40 Jahre warten.

In demselben Jahr 1845 wurde ein Beitrag von Eustachy Tyszkiewicz (1814–1873) über die litauischen Münzen (Nr. 2121) aus dem XIV.–XV. Jh. in der Folgeerscheinung zu „Athenaeum“ veröffentlicht. In fünf Jahren erschien in Vilnius das Buch von E. Tyszkiewicz „Badania archeologiczne nad zabytkami przedmiotów sztuki i rzemiosła i t. d. w dawnej Litwie i Rusi Litewskiej“, das der Archäologie gewidmet war und eine Seite zur Numismatik enthielt: im Kapitel „Achtung“ waren litauische Silberbarren beschrieben (Nr. 2122). 1857 wurde ein litauisches Buch von Edvard Kotlubaj (1822/23–1879) über Radvilas von Nesvyžius in Vilnius herausgegeben. Darin finden wir ein Kapitel über Medaillen, wo auch die in der numismatischen Sammlung von Nesvyžius vorhandenen ehemaligen Medaillen von Radvilas beschrieben sind (Nr. 468). Das war wohl die letzte numismatische Arbeit, die in polnischer Sprache in Litauen, das sich damals unter dem Regiment der russischen Zaren befand, veröffentlicht wurde.

Nach dem Aufstand von 1863–1864, der nach der Staatlichkeit strebte, setzte infolgedessen die Russifizierung ein, und sämtliche Arbeiten wurden nur in russischer Sprache gedruckt. Bis 1879 sind keine bedeutenden numismatischen Arbeiten mehr erschienen. Lediglich vier Artikel über die gefundenen Münzenschätze wurden veröffentlicht. 1879 wurde der Sachkatalog des Altertummuseums Vilnius von Flarijan Dobrianski (1848–?) herausgegeben, wo auch die numismatische Abteilung kurz beschrieben wurde (Nr. 2385). 1885 wurde der zweite Sachkatalog des Altertummuseums von Vilnius ergänzt, wo die numismatische Geschichte und ein volles Verzeichnis der im Museum verwahrten Münzen, Rechenpfennige und Medaillen aufgeführt wurden (Nr. 2384). 1892 erschien noch eine Arbeit des Altertummuseums – und zwar ein Reiseführer durch das Museum vom Leiter des Altertummuseums Fiodor Pokrovskij (1855–1903). Darin ist ein Kapitel zur Numismatik enthalten. Hier

wurden die ältesten litauischen Münzen und Silberbarren (Nr. 2391) beschrieben. 1898 wurde der dritte Katalog des Altertummuseums von Vilnius veröffentlicht, der von F. Pokrovskij erstellt wurde. Dabei wurden die neuen Exponate, darunter Geldstücke und Medaillen, nicht zuletzt die im Museum verwahrten Münzenschätze (Nr. 2390), zusammengefaßt. Noch ein Artikel zum Altertummuseum erschien 1904 in der Zeitung „Виленский вестник“ (Vilniusser Almanach). Hier berichtete man über die im Museum verwahrten schwedischen Münzprägeplatten und deren Geschichte (Nr. 2376).

Neben den in russischer Sprache publizierten Arbeiten erschienen auch Veröffentlichungen in litauischer Sprache am Ende des 19. Jh. Die ganze litauische Presse jener Zeit wurde nicht im Territorium des russischen Imperiums gedruckt, wo die lateinische Schrift verboten war, sondern in Ostpreußen und in den Vereinigten Staaten von Amerika. 1883 erschien eine Nachricht in der ersten litauischen Zeitschrift in lateinischer Schrift „Aušra“ (Morgenröte) über einen Münzschatz, der in der Nähe des Bahnhofs von Radaškavyčiai gefunden wurde (Nr. 729). Zwei Jahre später findet sich in derselben Zeitschrift noch eine Nachricht über einen Münzschatz, der in der Umgebung von Biržai gefunden wurde (Nr. 887). Ernstere numismatische Untersuchungen sind 1891 in der Monatszeitschrift „Varpas“ (Glocke), die in Tilsit gedruckt wurde, veröffentlicht worden. Darin wurde der Artikel von Vincas Pietaris (1850–1902) „Das Geld im Altertum und seine Benennungen auf russisch und litauisch“ (Nr. 1699) veröffentlicht. 1892 wurde wiederholt das Buch von S. Daukantas „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ (Charakter der alten Litauer, Hochlitauer und Niederlitauer) herausgegeben. Hier wurde nicht nur der Artikel des Autors über das litauische Geld im Altertum veröffentlicht, sondern auch als Anlage der Beitrag von Juozas Adomaitis-Šernas (1859–1922) „Das litauische Geld im Altertum“ (Nr. 654 und 908) herausgebracht. 1898 erschien eine Nachricht in einer Zeitung in den USA über polnische und litauische staatliche Münzen in einer Ausstellung der Münzprägestätte in Philadelphia (Nr. 708). Im selben Jahr erschienen noch vier Nachrichten über Münzen und deren Funde in litauischen Zeitungen sowohl in den von Amerika als auch von Kleinlitauen (in Ostpreußen). Im nächsten Jahr wurden noch drei Nachrichten über die gefundenen Münzschätze veröffentlicht. 1904 wurde das erste litauische Buch verlegt, das den Geldern gewidmet war. Es ist von Kostas Stiklius (1880–1962) erstellt worden. Das Buch hieß „Pinigai, jų atsiradimas, išsiplėtimas ir dabartinis stovis“ (Geld, dessen Entstehung, Entwicklung und gegenwärtige Lage) (Nr. 2035). Das Buch umfaßt nur 31 Seiten, hat wirtschaftswissenschaftlichen Charakter, enthält historische Tatsachen. In der Zeitung „Lietuviška ceitunga“ (Litauische Zeitung), die 1905 in Klaipėda erschien, ist ein Artikel zum litauischen alten Geld veröffentlicht worden (Nr. 1955).

Am 7. Mai 1904 wurde das Verbot der litauischen Presse aufgehoben. Schon am 18. November 1905 wurde ein Artikel zur Numismatik von I. Schopara zum ersten Mal auf litauisch im zarischen Litauen in der Zeitung „Vilniaus žinios“ (Nachrichten aus Vilnius) veröffentlicht. Hierbei handelte es sich um einen in Ivija, im Bezirk Lyda, gefundenen Münzschatz (Nr. 2066). Im selben Jahr waren drei Artikel zur Numismatik in der litauischen Zeitung „Lietuvių laikraštis“, die in St.Petersburg im Druck erschien, veröffentlicht. Zwei von ihnen stammten von Algirdas Vilčinskis (1828–1908). Der eine handelt von litauischem Geld, der andere – von den von Teodoras Narbutas erwähnten Münzen des litauischen Königs Mindaugas (Nr. 2184, 2185). In den darauffolgenden Jahren beschränkte man sich auf kurze Berichte über Münzfunde. Die letzte Veröffentlichung, die der Numismatik gewidmet war, erschien 1914 im zaristischen Litauen.

Im Laufe der russischen Zarenherrschaft in Litauen waren 63 Publikationen gedruckt – durchschnittlich eine in zwei Jahren. Der Medaillenkunde waren 3 und der Numismatik 60 Publikationen gewidmet; 7 davon erschienen in polnischer Sprache, 23 in russischer und 33 in litauischer Sprache gedruckt, 18 davon im Ausland (je 9 in Kleinlitauen und in den USA). Vier Publikationen erschienen in St.Petersburg und Seinai, und zwar im Territorium des heutigen Litauen nur neun. 30 Berichte sowie Beiträge zu einzelnen Schätzen und Münzfunden waren in dieser Zeit veröffentlicht worden.

Der Zeitabschnitt von 1918 bis 1943

1918–1943 umfaßt die Zeit des unabhängigen Litauen und der deutschen Besatzung. Am 16. Februar 1918 wurde die staatliche Unabhängigkeit Litauens ausgerufen, und 1919 erschienen die ersten Berichte zur Numismatik. 1942 erschien die letzte Publikation im schon von Deutschen besetzten Litauen in der litauischen Enzyklopädie „Lietuviška enciklopedija“. In dieser Zeit wurden 433 Veröffentlichungen, durchschnittlich 16 pro Jahr gedruckt. 9 davon waren der Bonistik, 67 der Faleristik, 9 der Medaillenkunde und 348 der Numismatik gewidmet. Allerdings variierten die Veröffentlichungen in ihrer Zahl pro Jahr (siehe Bild 1, Die Zahl der Publikationen von 1918 bis 1943).

In den ersten sechs Jahren, von 1918 bis 1923, erschienen nur 18 Publikationen. Sechs von ihnen befaßten sich mit den Auszeichnungen, wiederum wurde in den nächsten sechs Berichten von den gefundenen Münzschätzen mitgeteilt. 1920 ließ der litauische Auswanderer, Numismatiksammler Aleksandras Marija Račkus (1893–1965) in englischer Sprache einen Artikel zur Medaille der litauischen Unabhängigkeit in der in den USA herausgegebenen Zeitschrift „The Numismatist“ veröffentlichen (Nr. 535). Im nächsten Jahr erschien noch

ein Artikel von A. M. Račkus über den Einsatz des Bernsteins als Zahlungsmittel sowie über andere Gegenstandsgelder (Nr. 1752).

Das Jahr 1922 kann man als erstes Jahr numismatischer Forschungen im unabhängigen Litauen halten, als zwei kleinere Artikel in der Zeitschrift „Karys“ (Soldat) erschienen. Der erste behandelte die Geldgeschichte, der zweite – die Benennungen der Geldeinheit (Nr. 719, 1382). In der Zeitschrift „Mūsų žinynas“ (Unser Nachschlagewerk) von 1923 wurde eine Stellungnahme von Vaclovas Biržiška (1884–1956) zum Buch des polnischen Münzforschers Marijan Gumowski „Numizmatyka litewska wieków średnich“ (Nr. 832) veröffentlicht. Im selben Jahr wurde das Buch von Jonas Trinkūnas „Mūsų istorijos pradžiamokslis“ (Elementarbuch unserer Geschichte) in Schiauliai herausgegeben, in dem das französische Geld (Nr. 2133) des XVIII. Jh. analysiert wurde.

1924–1928 versechsfachte sich die Zahl der Artikel. Es erschienen 101 Publikationen (also 20 pro Jahr). Im unabhängigen Litauen erschienen die ersten Arbeiten zum Thema Bonistik und Medaillenkunde. Eine Arbeit befaßte sich mit Bonistik, 17 – mit Faleristik, 7 – mit Medaillenkunde und 76 Publikationen – mit Numismatik, darunter berichteten sogar 54 kurz über die gefundenen Münzschatze oder über einzelne Münzfunde.

Die erste der Bonistik gewidmete Publikation erschien 1927 in der Zeitung „Panevėžio balsas“ (Die Stimme von Panevėžys) – das war ein Artikel von Stasys Banelis über das im Museum von Panevėžys aufbewahrte Scheingeld (Nr. 8).

14 Artikel waren der Faleristik gewidmet. Diese enthielten meist Berichte zu den neu gestifteten Preisen, so der Artikel von Stasys Raštikis (1896–1985) über den Orden des Kreuzes von Vytis (Vytis ist das Reiterbild im litauischen Staatswappen) und über analoge Auszeichnungen in den Nachbarländern (Nr. 268), der in der Zeitschrift „Kardas“ (Degen) 1926 veröffentlicht wurde. Erwähnenswert ist noch der Beitrag von Petras Tarasenka (1892–1962) „Züge der Geschichte des Kreuzordens von Vytis“, der in der Zeitschrift „Karys“ 1927 veröffentlicht wurde (Nr. 316).

Die ersten Publikationen zur Medaillenkunde erschienen 1924 in den Zeitungen „Rytas“ (Morgen) und „Lietuva“ (Litauen), wo wir Artikel vom Bildhauer Petras Rimša zu den von ihm geschaffenen Medaillen und überhaupt zur Medaillenkunst (Nr. 379, 412) finden. 1927 wurden auch Artikel zur Medaillenkunde (Nr. 410, 605) publiziert, darunter ein Artikel von Eduardas Volteris (1856–1941) über die Malerei der litauischen Medaillen und über die Maler, der in „Iliustruota Lietuva“ (Illustriertes Litauen) veröffentlicht wurde.

In jener Zeit finden sich zahlreiche Aufsätze zur Numismatik. 1925 wurde das Buch von Alfonsas Moravskis (1868–1941) über das litauische Finanzwesen herausgegeben. Hier findet sich ein Artikel über Geld, Kredit und Banken in Litauen und eine kurze Geldgeschichte (Nr. 1593). Im selben Jahr gab

A. M. Račkus in den USA in Chicago einen Katalog über das von ihm selbst gesammelte Geld von Inseln des Stillen Ozeans, Asiens und Afrikas heraus (Nr. 1751), außerdem einen Aufsatz zur Etymologie und zum Ursprung der Geldeinheit – Schilling (Nr. 1762). 1926 schrieben Dzidas Budrys (1903–1971) in der Zeitschrift „Kultūra“ (Kultur) über das Geld (Theorie und Geschichte) (Nr. 858), Vytautas Petrulis (1890–1940) in den Zeitungen „Lietuva“ (Litauen) und „Rytas“ über die Prägung der litauischen Münzen im Jahr 1925 (Nr. 1694), A. M. Račkus in „Lietuvių tauta“ (Litauische Nation) einen Artikel zur Rolle des Bernsteins in der Numismatik (Nr. 1752).

1927 verfaßte E. Volteris einen Beitrag über die litauischen Münzen im Museum von Kaunas (Nr. 2203). In der Zeitschrift „Mūsų žinynas“ (Unser Nachschlagewerk) wurde 1928 ein Bericht von Jonas Ilgūnas (1881–1956) zur Herkunft von Vytis (dem Reiterbild im litauischen Staatswappen) und dessen Gestaltung auf Münzen (Nr. 1111) veröffentlicht. In P. Tarasenkas Buch „Lietuvos archeologijos medžiaga“ (Der Stoff der litauischen Archäologie) finden sich Erklärungen im Kapitel „Münzen“ über arabische Münzen und über litauische Silberbarren (Nr. 2075). Es wurden interessante Artikel publiziert, die aufforderten, über römische Münzen zu forschen. Litauische Bonisten und die numismatische Gesellschaft erwogen eine ausführliche Geschichte über litauische Münzen und Gutscheine sowie über den litauischen Auswanderer A. M. Račkus (Nr. 1110, 1114, 1595, 1708) zu verfassen.

Von 1929 bis 1933 gab es 115 Veröffentlichungen – durchschnittlich 23 pro Jahr. Mit Bonistik befaßten sich 4 Publikationen, mit Faleristik 14, mit Medaillenkunde eine und mit Münzkunde 96. In 63 davon wurden gefundene Schätze und einzelne Münzfunde besprochen. 1929 brachte A. M. Račkus in den Vereinigten Staaten von Amerika in der Zeitschrift „The Numismatist“ einen Artikel über den Gestalter einer amerikanischen Centmünze, Viktor Deivid Brener, einen Juden aus Litauen heraus, den der Autor für den Litauer V. Baranauskas hielt. Nach einem Jahr wurde dieser Artikel in der Zeitschrift der Litauer in Chicago „Draugas“ (Freund) veröffentlicht (Nr. 1763, 1764). Vermutlich erschien dieser Artikel auch in der litauischen Presse (Nr. 709, 2183).

Einer großen Beliebtheit erfreute sich das fünfhundertjährige Todesjubiläum des litauischen Großfürsten Vytautas im Jahr 1930. In Litauen und in der Emigration wurden viele Aufsätze zu diesem Thema geschrieben. 1930 sind Artikel von Ignas Jonynas (1884–1954) zum Symbol von Vytautas veröffentlicht worden, in denen Münzen mit dem Symbol von Vytautas – ein Lanzenendstück und ein Kreuz besprochen werden (Nr. 1234, 1235). 1932 und 1933 schreibt Mstislav Dobužinskis (1875–1957) über das Symbol von Vytautas sowie dessen Abbild auf Münzen (Nr. 930, 931). In der Zeitung der litauischen Auswanderer „Draugas“ (Freund) wurde ein langer Artikel von A. M. Račkus

„Lietuvos pinigai Vytauto Didžiojo gadynėje“ (Litauisches Geld in der Zeit des Großen Vytautas) herausgebracht (Nr. 1756). A. M. Račkus schrieb über das Geld in der Zeit des Großfürsten Vytautas auch in K. S. Karpavičius' Buch „Der Große Vytautas“, das 1930 in den USA herauskam.

1929 und 1933 erschienen auch andere bedeutende Publikationen. Albinas Rimkus' (1886–1944) Buch „Pirmasis nepriklausomos Lietuvos dešimtmetis 1918–1928“ (Das erste Jahrzehnt der litauischen Unabhängigkeit 1918–1928) von 1930 behandelt auch das Geld und Kreditwesen (Nr. 1880). 1930 schrieb E. Volteris über zwei römische Münzen, die A. M. Račkus als litauische erklärte (Nr. 2201, 2206). 1931 äußerte er sich zu Spirallegierungen und Münzen Westeuropas (Nr. 2202). 1933 veröffentlichte M. Dobužinskis sein Buch „Vytis“ (Reiterbild) wo auch die Darstellung des Reiterbildes im Staatswappen beschrieben wird (Nr. 932). Im selben Jahr wurde Petras Šalčius (1893–1958) Buch „Ekonomikos pagrindai“ (Wirtschaftsgrundlagen) herausgegeben, in dem sich ein Kapitel über das Geldwesen (Nr. 2050) sowie über die Geldgeschichte findet. 1933 verlegte man die litauische Enzyklopädie (Lietuviškoji enciklopedija). Im ersten Band wurden Artikel zu russischen und französischen Geldscheinen, zu Münzen des Russischen und Römischen Reiches und ein wichtiger Artikel von V. Biržiška zum arabischen Geld in Litauen aufgenommen. 1932 erschien ein bedeutender Artikel von Povilas Karazija (1887–1955), im selben Jahr wurde ein Buch über den im Jahre 1930 gefundenen Schatz von Vilnius gedruckt (Nr. 1261, 1262). Dies stellte die beste numismatische Studie jener Zeit dar, die auch zu unserer Zeit ihre Bedeutung nicht verloren hat.

Die nächsten fünf Jahre (1934–1938) waren im unabhängigen Litauen die produktivsten. Es erschienen 160 Veröffentlichungen, durchschnittlich 32 pro Jahr. Am fruchtbarsten erwies sich das Jahr 1936 (es erschienen 39 Publikationen) und das Jahr 1937 (51 Publikationen). Im Laufe von fünf Jahren erschienen vier Publikationen zur Bonistik, 25 zur Faleristik und 131 zur Numismatik. Die Informationen über gefundene Schätze und einzelne Münzfunde enthielten 71 Artikel und Berichte. Das Ansteigen der Zahl von Aufsätzen zur Numismatik läßt sich auf die Ausgabe der Enzyklopädie zurückführen. In der „Lietuviškoji enciklopedija“ (Litauischen Enzyklopädie) 1934–1938 erschienen 36 umfangreiche Artikel, durchschnittlich 7 pro Jahr zu diesem Thema. 1937 wurden sogar 30 Berichte über gefundene Schätze und Münzen gedruckt, was zum Erscheinen von zahlreichen Publikationen (51) im Jahre 1937 führte.

Hervorgehoben werden muß der Artikel von D. Budrys zu Banknoten (Nr. 23) in der „Lietuviškoji enciklopedija“ und der Artikel von V. Biržiška zur Münze des Polnisch – Litauischen Staates – auksinas (Silbertaler) (Nr. 830). Im selben Jahr wurde ein Artikel über den Sammler von Münzen und Medaillen, Mykolas Šlepavičius (1863–1948), in der Zeitung „Литовский голос“ (Litauis-

che Stimme) herausgegeben, in dem die wertvollsten Stücke seiner Sammlung dargestellt wurden (Nr. 2299). Der Artikel erschien aus Anlaß des 30-sten Jubiläums der Tätigkeit des Sammlers. Innerhalb von einem Jahr wurden noch zwei weitere Artikel über M. Šlepavičius und seine Sammlung verfaßt (Nr. 918, 2226). 1935 wurde auch über die numismatische Sammlung von A. M. Račkus sowie eine von ihm veranstaltete Ausstellung während des Kongresses der Auslandslitauer geschrieben (Nr. 1116, 1614). In dieser Ausstellung wurden 80 000 Exponate präsentiert, darunter auch eine große numismatische Sammlung. 1936 waren die ersten Untersuchungen des Numismatikers Jonas Karys-Kareckas (1903–1984) veröffentlicht, es erschienen drei seine Artikel zu den litauischen Münzen des XIV.–XVII. Jh. (Nr. 1266, 1289, 1309) sowie ein verallgemeinerter Artikel zu der Münzgeschichte (Nr. 1350) und zu den in Vilnius geprägten litauischen Münzen (Nr. 1352). In der 1936 abgefaßten „Lietuvos istorija“ (Litauischen Geschichte) von A. Šapoka (in der zweiten Anlage) wird eine kurze Geschichte des litauischen Geldes vorgestellt (Nr. 1478). Im selben Jahre waren zwei brisante Beiträge in der „Lietuviškoji enciklopedija“ publiziert. In einem wurde die Bonistik berührt, im anderen schrieb man über den kupfernen Schilling des Polnisch – Litauischen Staates aus dem XVII. Jh. (boratinė) (Nr. 13, 831). 1937 war der Bericht von A. M. Račkus „Lietuvos numizmatikos bruožai“ (Züge der litauischen Numismatik) in der Zeitschrift „Naujoji Romuva“ veröffentlicht, wo auch die numismatische Geschichte Litauens erörtert wird (Nr. 1755). Relevante Berichte waren 1937 in der „Lietuviškoji enciklopedija“ untergebracht – der Artikel von D. Budrys vom deutschen Besatzungsgeld, das in Litauen und in anderen besetzten Ländern 1916–1918 im Umlauf war, und der Bericht von Jonas Puzinas (1905–1978) über die in Drohiczyn (Polen) gefundenen Bleiverschlüsse (Nr. 24, 1743). 1938 wurde das Buch von Vladas Jurgutis (1885–1966) „Pinigai“ (Geld) angekündigt, in dem ziemlich ausführlich die Geldgeschichte dargelegt wird. In der Zeitung „Ūkininko patarėjas“ (Landwirtschaftsberater) wurde der Artikel von J. K. Karys über die Münzenprägestätte in Kaunas „Spindulys“ untergebracht (Nr. 1267).

Im nächsten Jahrfünft (1939–1943) waren nur 39 Aufsätze gedruckt. Der Faleristik dienten 5, der Medaillenkunde – 1, der Numismatik – 33. Viermal weniger erschienen Verlagswerke als im vorherigen Jahrfünft. Das war mit den politischen Umständen verbunden. Am 22. Juli 1940 verlor Litauen seine Unabhängigkeit und wurde zum Bestandteil der UdSSR. Im Juni 1941 wurde Litauen von der deutschen Armee besetzt. Die meisten numismatischen Artikel von 1939–1943, deren es 19 gab, waren in der „Lietuviškoji enciklopedija“ (Litauischen Enzyklopädie) veröffentlicht, die zum letzten Mal 1942 herausgegeben wurde. Über die gefundenen Schätze und vereinzelt Münzfunde waren nur 10 Berichte herausgebracht, das war dreimal weniger als im vorherigen

Jahrfünft. 1943 erschien kein numismatischer Artikel im Druck. Den Rückgang der Publikationen können wir an der Kurve (siehe Bild 1) verfolgen.

Zwischen allen diesen Arbeiten könnte man nur zwei unterstreichen. 1940 war der Artikel von J. K. Karys über das litauische Geld bis zum Tode des Großen Vytautas in der Zeitschrift „Trimitas“ (Trompete) (Nr. 1308), 1941 wurden wichtige numismatische Arbeiten von P. Karazija über Münzfunde von Aluona Šklėriai und Krūminiai (Nr. 1263, 1264) publiziert. In diesen Werken setzt man sich ausführlich mit den litauischen Münzenschätzen aus dem XV. Jh. auseinander, die in den Kreisen von Trakai und Varėna gefunden worden sind. Dabei wird die Technik der Münzenherstellung analysiert, es werden Gewicht, Durchmesser, Qualität und Münzentypen angegeben.

Im Laufe der ganzen litauischen Unabhängigkeit sind die meisten numismatischen Publikationen in der „Lietuviškoji enciklopedija“ veröffentlicht worden – 61 Artikel, in der Tageszeitung „Lietuvos aidas“ – 56 Berichte. Zweimal weniger Artikel sind in der Wochenzeitung „Karys“ gedruckt worden. Acht Ausgaben, die die größte Zahl von numismatischen Berichten veröffentlicht haben, sehen wir auf der Tabelle (siehe Bild 2).

Der Zeitabschnitt von 1944 bis 1989

1944–1989 stellte Litauen eine der fünfzehn Sowjetrepubliken in der Zusammensetzung der UdSSR dar. In dieser Zeitspanne erschienen 1097 numismatische Publikationen (Bücher, Artikel, Berichte), durchschnittlich etwa 24 jährlich. Der Bonistik dienten 47, der Faleristik 77, der Medaillenkunde 138, der Numismatik 835 Publikationen. Ihre Zahl hat sich um 2,5 Mal gegenüber zu den Veröffentlichungen des unabhängigen Litauen vergrößert. Jährlich changierte die Auflage in ihrer Menge. Die Dynamik können wir auf der Tabelle verfolgen (siehe Bild 3; Die Zahl der veröffentlichten Arbeiten 1944–1989).

Wir haben die im unabhängigen Litauen veröffentlichte Literatur entsprechend den Jahrfünftern behandelt. Nach solchem Verfahren wird auch der Zeitraum von 1944 bis 1989 überblickt, die Ausnahme bildet nur das erste Jahrzehnt.

Im ersten Jahrzehnt erschienen numismatische Artikel nicht jährlich, ihr Durchschnitt erreichte kaum fünf. Insgesamt sind 40 Artikel in zehn Jahren publiziert worden (der Bonistik dienten 5, der Faleristik 1, der Medaillenkunde 1, der Numismatik 33. Die meisten von ihnen (33) sind in der amerikanischen litauischen Presse gedruckt worden. Die sechs in Litauen veröffentlichten Artikel berichteten über gefundene Münzenschätze.

1944 wurde der Artikel in der Presse der emigrierten Litauer („Naujienos“ – Chicago – Neuigkeiten) untergebracht, der den Münzen des Großfürstentums

Litauen gewidmet war. In Litauen der Nachkriegszeit erschienen zwei Publikationen erst 1948 – hier schrieb man über gefundene Münzenschätze. Seit 1951 erschienen Publikationen schon jährlich. Ihre Zahl schwankte nämlich von 1 bis 4.

Für die bedeutendste Publikation dieses Jahrzehnts hält man den im Jahre 1951 von Georgij Fedorov veröffentlichten Artikel, wo die Typographie der Schätze mit den litauischen Silberbarren sowie ersten litauischen Münzen überblickt wird (Nr. 1053).

Darüber hinaus muß man noch einige in den USA veröffentlichte wissenschaftliche Arbeiten betonen. Vor allem sind die Untersuchungen des berühmten emigrierten Numismatikers Jonas Karys-Kareckas zu erwähnen. In der Tageszeitung „Draugas“, die 1951 in Chicago herausgegeben wurde, war der Artikel von J. K. Karys zur litauischen Geldgeschichte veröffentlicht (Nr. 1294). Ein analoger Artikel von ihm ist 1952 in der in Brooklyn gedruckten Zeitschrift „Aidas“ veröffentlicht worden. In New York erschien das erste Buch von J. K. Karys „Nepriklausomos Lietuvos pinigai“ (Geld des unabhängigen Litauen), in dem historische und numismatische Untersuchungen über das Geld des unabhängigen Litauen vorgenommen werden (Nr. 1319). In einem Jahr wurde diese Artikel durch zwei Gutachten bewertet (Nr. 825, 1757). 1954 wurde noch eine brisante Arbeit von J. K. Karys in der Zeitschrift „Karys“ (Soldat) veröffentlicht, der dem älteren litauischen Geld gewidmet war (Nr. 1318).

Seit 1953 begann man in den USA mit der Herausgabe der litauischen Enzyklopädie „Lietuvių enciklopedija“, in der 26 Artikel vom verschiedenen Umfang in zwei Jahren geliefert waren. Davon scheinen der Artikel von J. K. Karys zum Geld aus den deutschen Darlehnskassen in Litauen 1916–1919 (Nr. 41) und der von J. Puzinas zum arabischen Geld in Litauen wertvoll zu sein (Nr. 1742).

1955–1959 erschienen 98 Publikationen, durchschnittlich etwa 20 pro Jahr. Der Bonistik dienten 4, der Faleristik 3, der Medaillenkunde 5, der Numismatik 86 Publikationen. Sogar 51 von ihnen sind in den USA gedruckt worden. In 32 in Litauen herausgebrachten Artikeln und Exponen sind Kenntnisse zu Münzenschätzen und einzelnen Funden vorzufinden.

Von den Publikationen, die der Bonistik dienten, sind diese erwähnenswert: der in den USA von J. Lingys verlegte Artikel zum 10 Litschein, der 1938 nicht zum Umlauf kam (Nr. 63) sowie der in der Zeitschrift „Mokslas ir gyvenimas“ (Wissenschaft und Leben) von K. Papečkys veröffentlichte Artikel zum chinesischen Papiergeld des XIV. Jh., welches im Nationalmuseum von M. K. Čiurlionis in Kaunas aufbewahrt wird (Nr. 68).

Von den Publikationen, die der Medaillenkunde dienen, ist der Artikel von Z. Didžgalvis über zwei staatliche Medaillen von Polen und Litauen des XVI.–XVII. Jh., die in der Prägerei von Vilnius geprägt worden waren, zu erwähnen.

Der Bericht erschien 1959 in der Zeitung „Vakarinės naujienos“ (Abendnachrichten) (Nr. 405). Auch erwähnenswert ist der Artikel von A. M. Račkus zu kleinen Medaillen, die der Abstinenz dienten, welcher im selben Jahr in den USA in der Ausgabe „Tautos praeitis“ (Vergangenheit der Nation) herausgebracht war (Nr. 534).

Erwähnenswert sind zwei numismatische Artikel, die den in der Vilniusser Prägerei 1565–1566 geprägten „satyrischen“ Münzen – drei Groschen dienten (Nr. 1633, 1937). Auch hervorzuheben sind die ersten Artikel der Nachkriegszeit über Münzensammeln und Ausstellung der Sammlungen von Numismatikern, die 1958 im Heimatskundemuseum Panevėžys stattgefunden hat (Nr. 798, 799). 1959 wurde der Artikel von J. K. Karys zum ältesten litauischen „Geld“ – Bernstein und Pelz – in der „Tautos praeitis“ (Vergangenheit der Nation) veröffentlicht (Nr. 1333). In demselben Jahr ließ J. K. Karys in Bridgeport sein zweites numismatisches Buch „Senovės lietuvių pinigai. Istorija ir numizmatika“ (Altes litauisches Geld. Geschichte und Numismatik) verlegen, das den Münzen des Großfürstentums Litauen gewidmet war (Nr. 1334).

1960–1964 erschienen 159 numismatische Publikationen (81 in den USA, 78 in Litauen), durchschnittlich etwa 30 pro Jahr. Der Bonistik dienten 7, der Faleristik – 3, der Medaillenkunde – 6, der Numismatik – 143. 50 Artikel und Berichte machten mit den Schätzen und Funden der einzelnen Münzen vertraut.

Erwähnenswert sind Publikationen jener Zeit: der im Jahre 1960 von A. M. Račkus in der Ausgabe „Tautos praeitis“ veröffentlichte Artikel „Pilies vartų herbo kilmė“ (Die Herkunft des Wappens des Schloßtores), in dem über die ersten litauischen Münzen verkündet wurde. 1961 wurde der Artikel von J. K. Karys zur Geschichte des litauischen Geldes seit Mitte der frühesten Zeiten bis zum XX. Jh. in der Zeitschrift der emigrierten Litauer „Lietuvių dienos“ (Litauische Tage) veröffentlicht (Nr. 1325). 1961 wird das Buch „Lietuvos archeologijos bruožai“ (Züge der litauischen Archäologie) in Vilnius angekündigt, in dem Pranas Kulikauskas über die in Litauen gefundenen römischen Münzen berichtet. Hier schreibt Regina Kulikauskienė über die Entstehung des Geldsystems in Litauen und litauische Silberbarren (Nr. 1413, 1414). Im selben Jahre bringt Edmundas Laucevičius (1906–1973) in der Ausgabe „Iš lietuvių kultūros istorijos“ (Aus der Geschichte der litauischen Kultur) den Artikel über die Geldprägestätte in Kaunas Mitte des XVII. Jh. unter (Nr. 1452), und Mykolas Michelbertas schreibt den Bericht über die Funde der römischen Münzen auf dem Territorium Litauens in der Ausgabe „Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai. A serija“ (Arbeiten der Akademie der Wissenschaften der Litauischen SSR. A Folge) (Nr. 1549). 1962 schrieb J. K. Karys in der Zeitschrift „Aidai“ (Echo) über die goldenen Münzen von Sigismunt III. Vasa, deren Wert dreimal größer war als der von Dukaten (Nr. 1355). In zwei Jahren

erschien sein nächster wichtiger Artikel „Išskiriamieji ženklai lietuviškoje numizmatikoje“ (Hauptzüge in der litauischen Numismatik), wo über verschiedene Zeichen in den litauischen Münzen seit den ältesten Zeiten bis zum Geld des unabhängigen Litauen geschrieben wird (Nr. 1291). 1964 wurde noch ein Artikel von J. K. Karys in der Zeitung „Tėviškės žiburiai“ (Lichter der Heimat) gedruckt, diesmal handelte es sich um die Prägung der litauischen Münzen 1925 in England und später in den Jahren 1936–1939 um die litauischen Münzen in der Prägestätte von Kaunas (Nr. 1343).

Dabei muß man Artikel über Museumsammlungen erwähnen. Stasys Tomonis schrieb über die numismatische Sammlung des Kunstmuseums in Kaunas (Nr. 2129), und Adolfas Nezabitauskas über die Antikenmünzen im „Aušros“ (Morgenröte) Museum zu Šiauliai (Nr. 1626). Es wurde auch über die Sammler geschrieben, wie z.B. P. Jonuškevičius aus Klaipėda (Nr. 2054, 2424) und B. Juška aus Prienai (Nr. 1459, 2363).

1965–1969 erschienen 137 Veröffentlichungen, durchschnittlich 27 pro Jahr. In der Emigration sind 19 zu verzeichnen. Mit der Bonistik beschäftigten sich 4, mit der Faleristik – 6, mit der Medaillenkunde – 3, mit der Numismatik 124. Gegenüber dem vorherigen Jahrfünft ging die Zahl der Veröffentlichungen mehr als um viermal zurück (von 81 bis 19), allein Publikationen, die in der „Lietuvių enciklopedija“ untergebracht waren, reduzierten sich sechsmal (von 67 bis 11). Dieser Umstand wurde meistens durch die „Lietuvių enciklopedija“, die in den USA in litauischer Sprache herausgegeben war, bedingt. Mittlerweile vergrößerte sich die Zahl der Veröffentlichungen, die in Litauen gedruckt waren und der Numismatik dienten, um anderthalb (von 78 bis 118). Es wurden sogar 69 Artikel und Berichte über Schätze und einzelne Münzfunde veröffentlicht (früher 50).

Erwähnenswert sind drei Artikel über Papiergeld. 1967 und 1969 waren die Artikel von Vytautas Jurkštas über das provisorische Geld von 1918–1922 der Städte Klaipėda und Panevėžys in der Zeitschrift „Švyturys“ (Leuchtturm) gedruckt (Nr. 35, 36). 1968 schrieb J. Daugailis in der Zeitung „Draugas“ über die von Adomas Varnas geschaffenen Briefmarken und Banknoten des unabhängigen Litauen (Nr. 28).

Erwähnenswert ist das von A. M. Račkus in Chicago herausgegebene Buch „Žinynas apie Lietuvos numizmatiką“ (Nachschlagewerk über die litauische Numismatik), in dem die Vormünzenzeit beschrieben wird (Nr. 1766). Im selben Jahr war der Artikel von Adolfas Tautavičius im Werk „Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai“ (Arbeiten der Akademie der Wissenschaften der Litauischen SSR) über neue Silberbarren und die ersten litauischen Münzfunde auf dem Territorium Litauens veröffentlicht. Diese Arbeit war lange Zeit eine der wichtigsten numismatischen Untersuchungen. Sie hat auch heute an Bedeutung nicht eingebüßt.

1966 war der Artikel von J. K. Karys zu den Münzenprägestätten in Kaunas, bzw. zu der Prägerei des XVII. Jh. und der des unabhängigen Litauen „Spindulys“ in der Zeitung „Draugas“ untergebracht (Nr. 1300). Im selben Jahr war der Artikel von Ona Navickaitė-Kuncienė zum Import von Westeuropa nach Litauen im IX.–XII. Jh. in „den Arbeiten der Akademie der Wissenschaften“ untergebracht, wo auch die in Litauen gefundenen westeuropäischen Münzen beschrieben sind (Nr. 1615).

1967 erschienen drei sehr wichtige numismatische Arbeiten: der Vortrag von Stanislovas Janušonis (1937–1983) zum Pragaer Groschen im Geldumlauf Litauens im XIV.–XVI. Jh., der in der wissenschaftlichen Konferenz in Vilnius gehalten wurde (Nr. 1220). Der nächste Artikel war von Vytautas Urbanavičius über die Münzen des XIV.–XVII. Jh. auf den litauischen Gräberfeldern (Nr. 2136). Der letzte Artikel von Z. Daunienė verkündete über die Geldbezeichnungen und die der Geldeinheiten in den Papieren der Schriftführung des Großfürstentums Litauen (Nr. 2314).

1968 erschien ein Artikel von J. K. Karys über die litauische Geldgeschichte seit der frühesten Zeit bis zum XX. Jh. im Band Nr. 15 „Lietuvių enciklopedija“ (Nr. 1310).

Erwähnenswert sind zwei Artikel über die Sammler – A. Furman und J. Rekašius sowie der von Zenonas Dukša veröffentlichte Artikel über den numismatischen Bestand des historisch-ethnographischen Museums der Litauischen SSR (heute das Nationalmuseum Litauens (Nr. 2071, 1464, 964).

1970–1974 erschienen 77 Publikationen – durchschnittlich 15 pro Jahr, in der Emigration – 17. Die Veröffentlichungen der Bonistik sind in dieser Zählung nicht enthalten, mit der Faleristik befaßten sich 2, mit der Medaillenkunde 11 und mit der Numismatik 64 Publikationen. Gegenüber dem vorherigen Jahrfünft reduzierte sich die Zahl der Publikationen zweimal. Das trifft vor allem auf den Rückgang in Litauen zu, weil es in der Emigration um zwei Publikationen weniger gab. Sogar viermal verminderte sich die Zahl von Artikeln und Berichten über Schätze sowie einzelne Münzfunde. Es sind nur 17 (es gab 69) herausgekommen.

Betont werden muß das dritte 1970 in den USA herausgegebene numismatische Buch von J. K. Karys – „Numizmatika. Žodynas, raštai“ (Numismatik. Nachschlagewerk, Schriften). Da gibt der Autor Definition der numismatischen Haupttermini, und am Schluß des Buches druckt er seine wichtigsten sowie aktuellsten numismatischen Werke, deren Erscheinen in der Emigrationspresse folgte, darüber hinaus Bibliographie und einige seine Briefe (Nr. 1322). Im selben Jahr erschien eine neue litauische Enzyklopädie, nur diesmal in englischer Sprache „Encyclopedie Lituanica“. Im ersten Band wurde der Artikel von J. K. Karys über die litauische Geldgeschichte „Currencies“ aufgenommen (Nr. 1271).

1970 war der Katalog der Ausstellung „Senieji Lietuvos pinigai“ (das alte litauische Geld), die im historisch-ethnographischen Museum der Litauischen SSR veranstaltet wurde, herausgegeben, der von Z. Dukša zusammengestellt war (Nr. 1009). Im selben Jahr findet sich ein Artikel von Z. Dukša über alte Münzen in den Museen Litauens (Nr. 1010). Im Buch von R. Volkaitė-Kulikauskienė „Lietuviai IX–XII amžiais“ (Litauer im IX.–XII. Jh.), das 1970 verlegt war, schreibt man über arabische und westeuropäische Münzfunde, Silberbarren und über das Geldsystem (Nr. 2200).

Im 1972 gedruckten Buch „Lietuvos gyventojų prekybiniai ryšiai I–XII a.“ (Handelswege der litauischen Einwohner im I.–XII. Jh.) war der Artikel von M. Michelbertas „Prekybiniai ryšiai su Romos imperija“ (Handelsbeziehungen mit dem Römischen Reich) veröffentlicht, in dem darüber hinaus römische Münzen aus Gräbern, Schätzen und einzelnen Funden behandelt werden (Nr. 1540). Hier findet sich auch ein Artikel von O. Kuncienė „Prekybiniai ryšiai IX–XIII amžiais“ (Handelsbeziehungen im IX.–XIII. Jh.), in dem man über arabische und westeuropäische Münzen und das Geldsystem schrieb (Nr. 1421).

1973 war ein Artikel von Z. Dukša über die in den Jahren 1951–1971 in Litauen gefundenen 61 Schätze in der polnischen Ausgabe „Wiadomości numizmatyczne“ in Warschau veröffentlicht (Nr. 1025). Im selben Jahr erschien ein Artikel von S. Janušonis über litauische Schillinge im Jahr 1660–1661 (Nr. 1223). Nach einem Jahr war noch ein Artikel von S. Janušonis über kupferne Schillinge von Jonas Kazimieras „1663–1667 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pinigų kalyklų infliacinių vario šilingų kaldinimo nežinomos ataskaitos“ (Unbekannte Rechenschaftsberichte der Prägung von Inflationkupferschillingen in den Geldprägestätten des Großfürstentums Litauen 1663–1667) veröffentlicht (Nr. 1224).

1975–1979 erschienen 102 Publikationen – durchschnittlich 20 pro Jahr, davon in der Emigration 14. Mit Bonistik befaßten sich 9, mit Faleristik – 6, mit Medaillenkunde – 19 und mit Numismatik – 68 Veröffentlichungen. Gegenüber dem vorherigen Jahrzehnt vergrößerte sich die Zahl der Publikationen (von 15 bis 20 jährlich), besonders die, welche der Bonistik (es gab keine einzige) und der Medaillenkunde (es gab 10) dienten. Es waren 16 Artikel sowie Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen publiziert, d.h. nur um 1 weniger gegenüber dem vorherigen Jahrfünft. Das Ansteigen von Aufsätzen war mit der „Lietuviškoji tarybinė enciklopedija“ (Litauische sowjetische Enzyklopädie) verbunden, die man 1976 in Vilnius aufzulegen begann. In vier Jahren waren 26 Artikel hier zum numismatischen Thema herausgebracht.

Ein relevanter Artikel, der sich mit der Medaillenkunde befaßte, kam in der Folgeerscheinung „Dailė“ (Kunst) heraus, das war die Arbeit von Antanas Olbutas „Lietuvių medalininkystės bruožai“ (Züge der litauischen Medaillenkunst) (Nr. 503).

Zu den wichtigeren Publikationen könnte man nur einige zählen. 1975 publiziert S. Janušonis in der Ausgabe „Wiadomości numizmatyczne“ den schon von uns erwähnten Artikel über den unbekanntem Rechenschaftsbericht von Kupferschillingen der Münzenprägestätten im Großfürstentum Litauen 1663–1667 (Nr. 1219). Vincas Žilėnas beschreibt die Sammlung von P. Karazija (Nr. 2277). Im selben Jahr war ein Artikel von M. Michelbertas über griechische Münzenfunde in Litauen veröffentlicht (Nr. 2373).

1978 verkündete M. Michelbertas zusätzliche Angaben über Funde von römischen Münzen auf dem litauischen Territorium (Nr. 1537). Im selben Jahr wies M. Michelbertas in seinem Artikel „Romos monetos“ (Römische Münzen), der im vierten Band des „Lietuvos TSR archeologijos atlasas“ (Atlas für Archäologie der Litauischen SSR) veröffentlicht wurde, auf die Fundorte von 73 römischen Münzen auf dem litauischen Territorium hin (Nr. 1545). 1978 schrieb Vladas Terleckas in der Zeitschrift „Švyturys“ (Leuchtturm) über das Geld im unabhängigen Litauen bis 1922, als die eigene Währung – litas eingeführt wurde (Nr. 2114). 1979 erschien ein Artikel von Ieva Aleksienė über Sammlungen der numismatischen Abteilung des Kunstmuseums von M. K. Čiurlionis in Kaunas (Nr. 695, 2279).

1980–1984 erschienen 169 Publikationen, durchschnittlich 34 pro Jahr, übrigens in der Emigration nur 8. Mit Bonistik befaßten sich 12 Publikationen, mit Faleristik – 19, mit Medaillenkunde – 26 und Numismatik – 112. Gegenüber dem vorherigen Zeitraum vergrößerte sich die Zahl der Publikationen mehr als anderthalbmal (von 20 bis 34 pro Jahr). Es waren 46 Artikel und Berichte über Schätze und einzelne Münzfunde veröffentlicht.

Die ausserordentliche Fülle der Publikationen in jenem Jahrfünft ist auf zahlreiche Artikel und Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen zurückzuführen. Ihre Zahl hat mehr als dreimal zugenommen (von 14 bis 46). Viele Artikel wurden in „Lietuviškoji tarybinė enciklopedija“ (Litauische sowjetische Enzyklopädie) gedruckt (früher gab es 26, mittlerweile – 40). Es hat die Zahl der Aufsätze zugenommen, die der Bonistik, Faleristik (dreimal mehr) sowie der Medaillenkunde (anderthalbmal mehr) dienen.

Über bemerkenswerte aussagefähige Konzentration verfügten folgende Publikationen: ein ausführlicher Artikel von Z. Dukša in der Ausgabe „Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus 1855–1980“ (das historisch-ethnographische Museum der Litauischen SSR 1855–1980) über die numismatische Abteilung dieses Museums, dessen Sammlungen und deren Geschichte (Nr. 993) sowie ein Artikel von V. Terleckas „Nuo kriauklių iki elektroninių pinigų“ (Von Muscheln bis zum elektronischen Geld), der im selben Jahr in der Zeitschrift „Mokslas ir gyvenimas“ (Wissenschaft und Leben) untergebracht war und die Geldgeschichte seit alters her bis zu unserer Zeit vorstellt

(Nr. 2112). 1981 erschien das Buch „Lietuvių materialinė kultūra IX–XIII amžiuje“ (Litauische materielle Kultur im IX.–XIII. Jh.). Hier fand sich ein Artikel von Z. Dukša „Pinigai ir jų apyvarta“ (Geld und sein Umlauf), wo der Autor arabische, byzantinische und westeuropäische mittelalterliche Münzfunde auf dem Territorium Litauens und Silberbarren auf dem Territorium Litauens sowie dem der Nachbarvölker behandelt (Nr. 997). Im selben Jahr kam das Buch von Laima Vaitkunskienė „Sidabras senovės Lietuvoje“ (Silber im alten Litauen) heraus, in dem sich ein Kapitel mit Silberbarren befaßt (Nr. 2149). 1984 wurde ein Artikel von S. Janušonis über das Inventar der Geldprägestätte zu Kaunas 1692 herausgebracht (Nr. 1225).

Erwähnenswert sind die im Jahre 1983 veröffentlichten Artikel über Sammler – das war der Artikel von V. Žilėnas über P. Karazija (Nr. 2276) und der von V. Butkus über V. Zenkevičius (Nr. 2296).

1985–1989 kamen sogar 314 Publikationen heraus, durchschnittlich 62 pro Jahr. Gegenüber dem vorherigen Jahrfünft nahm die Zahl der Publikationen fast zweimal zu (es gab 34 pro Jahr). In der Emigration erschienen 22. Mit Bonistik befaßten sich 6 Publikationen, mit Faleristik – 37 (es waren 19), mit Medaillenkunde – 66 (es waren 26), Numismatik – 205 (es waren 112). Es kamen 78 Artikel und Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen heraus (es waren 38). Wodurch läßt sich dieses jähe Ansteigen von Publikationen erklären?

Zunächst ist das mit „Tarybų Lietuvos enciklopedija“ (die sowjetisch litauische Enzyklopädie) verbunden, die man 1985 zu drucken begann. In ihren vier Bänden, die bis zum Jahr 1988 erschienen, waren 47 Artikel und Berichte zum numismatischen Thema veröffentlicht, fast zehn pro Jahr.

Zum zweiten nahm die Zahl der Publikationen zu, welche sich mit der Medaillenkunde befaßten. Gegenüber dem vorherigen Jahrfünft vergrößerte sich die Zahl solcher Publikationen 25 mal. Das ist mit den Ausstellungen, die von den Medailleuren erstellt wurden, verbunden. Es erschienen nicht nur Artikel und Berichte über Ausstellungen, sondern auch wurden Ausstellungskataloge angefertigt.

Zum dritten ändert sich die politische Situation ab 1988. Die Wiedergeburtbewegung nimmt ihre Tätigkeit auf. Das trifft auch auf die Vergangenheit zu. Dabei schenkt man der Numismatik Aufmerksamkeit. Man berücksichtigt Auszeichnungen und Geld des unabhängigen Litauen. Die meisten Publikationen erschienen 1988.

Zum vierten verdoppelten sich Publikationen, die sich mit der Faleristik befaßten. Man muß dabei das Jahr 1989 hervorheben, als zahlreiche Artikel über Auszeichnungen des unabhängigen Litauen der Vorkriegsjahre herauskamen.

Zum fünften fanden sich neue Autoren im Laufe des Jahrfünftes, die zu numismatischen Fragen mehrere Artikel in der Presse veröffentlichten.

Diese Faktoren bedingten nämlich das jähe Ansteigen der Zahl der Publikationen.

Es erschienen einige relevante Aufsätze zum Thema der Medaillenkunde.

1987 war das Buch von Tadas Adomonis und Klemensas Čerbulėnas „Lietuvos TSR dailės ir architektūros istorija“ (Kunst und Architekturgeschichte der Litauischen SSR) herausgegeben, wo das Kapitel „Medaliai“ (Medaillen) über Porträtsmedaillen der Renaissance und deren Gestalter schreibt (Nr. 378). 1988 kam der von Vincas Ruzas angefertigte Katalog „XVI–XX a. pirmosios pusės lituanistiniai medaliai Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejuje“ (Lituanistische Medaillen aus der ersten Hälfte des XVI.–XX. Jh. im historisch-ethnographischen Museum der Litauischen SSR) heraus (Nr. 571). 1989 wurde der Stoff „Istorinė medalių raida“ (Historische Entwicklung einer Medaille) aus der baltischen Konferenz veröffentlicht, die in Vilnius stattgefunden hatte (Nr. 626). Hier erörterte Janina Abdulskytė historische Ereignisse und Menschen in den Medaillen des XIX. Jh. (Nr. 612), Giedrė Jankevičiūtė beschrieb die Medaillenkunst der Litauischen Republik (1919–1940), V. Ruzas setzte sich mit den Medaillen auseinander, welche die Geschichte des Großfürstentums Litauen widerspiegeln (Nr. 639).

Betonenswert ist ein Artikel von Vytautas Aleksiejūnas über die ersten litauischen Münzen, der 1985 in der polnischen Ausgabe „Biuletyn numizmatyczny“ veröffentlicht wurde (Nr. 675). Über diese Münzen schreibt auch Z. Dukša im Artikel „Lietuviški pinigėliai“ (Litauisches Geldlein), der 1986 in der Zeitschrift „Mokslas ir gyvenimas“ (Wissenschaft und Leben) herausgebracht wurde (Nr. 967).

1987 waren Thesen von Vorträgen der Konferenz zu Varniai in einer Ausgabe „Biržulio baseino kompleksinių tyrinėjimų dešimtmetis“ (Jahrzehnt der Komplexuntersuchungen im Bassin von Biržuliai) gedruckt, wo sich auch drei Artikel zum numismatischen Thema finden: V. Aleksiejūnas schreibt über den numismatischen Stoff am Oberlauf der Virvytė (Nr. 688); Mikas Balčius behandelt in Anlehnung an einen Schatz den Geldverkehr in Nordniederlitauen aus der II. Hälfte des XVI. Jh. (Nr. 761); Eugenijus Ivanauskas verallgemeinert seine Untersuchungen über den Umlauf von Goldmünzen in Litauen (Nr. 1133). Im selben Jahr veröffentlichte E. Ivanauskas noch einen brisanten Artikel zu Geldreformen aus der II. Hälfte des XV. Jh. (Nr. 1198).

1988 äußerten sich M. Balčius und E. Ivanauskas zu der Münzpolitik des Großfürstentums Litauen unter Sigismund dem Älteren (1506–1544/48) (Nr. 773), auch zu den ersten litauischen Münzen (Nr. 777) sowie zu goldenen Münzen, die in Litauen gefunden worden waren (Nr. 767) Z. Dukša fertigte

1988 einen Ausstellungskatalog „Ex libris numismaticis“ für die Ausstellung „Numismatische Exlibris aus der Sammlung von Zenonas Dukša“ an (Nr. 954). E. Ivanauskas veröffentlichte einen Artikel über die ersten Münzen des litauischen Großfürsten Jogaila (Nr. 1175), S. Janušonis – über litauische Groschen von 1535–1536 (Nr. 1222). Der Weißrusse Schamil Bektinejew setzte sich mit dem Pragaer Groschenverkehr im Großfürstentum Litauen auseinander (Nr. 2292), und der Weißrusse Ivan Sintschuk bearbeitete Ternaren des Königreiches Schottland im Geldverkehr des Polnisch-Litauisch Staates (Nr. 2410). 1988 erschienen auch einige Artikel, die sich mit dem Geld des unabhängigen Litauen befaßten. Einer der wichtigsten Artikel war der Artikel von V. Terleckas „Pinigų cirkuliacija buržuazinėje Lietuvoje iki 1922 m.“ (Geldverkehr im bürgerlichen Litauen bis 1922) (Nr. 2115). Bedeutend war das im selben Jahr von Rūta Kuncienė für die Ausstellung „Pinigai Lietuvoje 1915–1941 m.“ (Geld in Litauen 1915–1941) erstellte Merkblatt (Nr. 1424).

1989 war ein Artikel von E. Ivanauskas über litauische Taler publiziert (Nr. 1158, 2336), auch ein Artikel von E. Ivanauskas und E. Kuncėvičius über livländische Münzenabdrücke, welche in der unteren Burg Vilnius gefunden worden sind (Nr. 1208).

Die bedeutendste Ausgabe des Jahres 1989 war das Buch von M. Michelbertas „Lietuvos numizmatikos įvadas“ (Einführung in die litauische Numismatik) (Nr. 1529). Es wurde als Hilfsmittel für Studenten erstellt, darüber hinaus erfreute es sich einer großen Beliebtheit bei den Numismatikern. Es stellte das erste und einzige numismatische Buch dar, das den Zeitraum seit der Antike bis zur zweiten Hälfte des XX. Jh. umfaßte und welches in Litauen im Laufe der Jahre 1944–1989 herausgebracht wurde.

Innerhalb der Jahre 1944–1989 sind die meisten numismatischen Artikel (170) in der „Lietuvių enciklopedija“ veröffentlicht worden, die in Boston herausgegeben war. In Litauen waren die meisten Artikel in der Tageszeitung „Tiesa“ – (73), in der „Lietuviškoji tarybinė enciklopedija“ – 66 und „Vakarinių naujienos“ – 60 publiziert. Das Ausgabenverzeichnis der meisten numismatischen Publikationen können wir auf der Tabelle (siehe Bild 4) verfolgen.

Der Zeitabschnitt von 1990 bis 1999

Am 11. März 1990 wurde Litauen wieder zu einem unabhängigen Staat. Seit 1990 bis 1999 erschienen 924 Publikationen zum numismatischen Thema in Litauen und außerhalb der Republik – durchschnittlich 92 pro Jahr. Mit Bonistik beschäftigten sich 39, mit Faleristik – 158, mit Medaillenkunde – 132, mit Numismatik – 595. Es waren fünfmal mehr Publikationen gegenüber denen im unabhängigen Vorkriegslitauen und dreimal mehr gegenüber denen im von

Sowjets besetzten Litauen gedruckt. Jährlich changierten Publikationen in ihrer Menge. Wie sich diese Zahl änderte, ist das an der Tabelle (siehe Bild 5, Entwicklung der Zahl von Publikationen 1990–1999) zu erkennen.

Innerhalb von fünf Jahren (1990–1994) erschienen 359 Publikationen, durchschnittlich 71 pro Jahr. Mit Bonistik befaßten sich 16, mit Faleristik – 76, mit Medaillenkunde – 61 und mit Numismatik – 206. Es waren 35 Artikel und Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen veröffentlicht.

Gegenüber dem vorherigen Jahrfünft ist ein geringes Ansteigen von numismatischen Publikationen zu verzeichnen, kaum 46. Durch ihre Fülle zeichnen sich bloß die Publikationen aus, welche sich mit Bonistik (Zunahme um 2,6 mal) und mit Faleristik (Zunahme um 2 mal) befaßten. Es erschienen etwas weniger Veröffentlichungen, welche sich mit der Medaillenkunde befaßten, und numismatische Publikationen hingegen nahmen zu. Halb so viele Publikationen zu Schätzen und einzelnen Münzen waren zu verzeichnen. Weiterhin dominierten Aufsätze, die der Geldgeschichte der Republik Litauen 1918–1940 dienten, 27 waren herausgebracht.

Was dieses Jahrfünft betrifft, soll man zwei Artikel betonen, die der Bonistik dienten. 1993 waren einige Artikel von R. Kuncienė über Projekte der litauischen Geldscheine sowie zeitweilige Banknoten der litauischen Bank, die 1922 gedruckt waren, in der Zeitung „Voruta“ untergebracht (Nr. 58–60).

Erwähnenswert sind wichtige Publikationen zum faleristischen Thema, welche den polnischen und litauischen Auszeichnungen dienten. 1991 und 1994 verfaßten Raimondas Klimavičius (Nr. 213–215) und der Weißrusse D. Karpjavičius (Nr. 187–190) Artikel zu diesem Thema.

Ein anderes faleristisches Thema, das sich einer großen Beliebtheit erfreute, beschäftigte sich mit den Auszeichnungen des unabhängigen Litauen. Zu erwähnen sind Artikel von Algimantas Astikas (1929–1990), welche 1990 in der Zeitung „Valstybės žinios“ (Staatsnachrichten) veröffentlicht waren (Nr. 121–122, 124–125). 1991 schrieb J. Abdulskytė in der Zeitschrift „Mūsų žodis“ (Unser Wort) über litauische Auszeichnungen (Nr. 93–105). Im selben Jahr waren einige Artikel von Vilius Kavaliauskas über litauische Auszeichnungen in der Zeitschrift „Karys“ (Soldat) gedruckt (Nr. 203–204, 208–209). 1993 schrieb auch Rolanda Gaidukaitė über litauische Auszeichnungen in der Zeitung „Vakarinių naujienos“ (Abendsnachrichten) (Nr. 163–168, 354–359). Alle faleristischen Arbeiten wurden 1993 durch das Werk von A. Astikas „Lietuvos ordinai, medaliai ir ženkleliai 1918–1940“ (Litauische Orden, Medaillen und Abzeichen 1918–1940) gekrönt (Nr. 119).

Dieses Buch und zugleich der Katalog ist die erste ausführliche Arbeit, die sich sowohl mit den staatlichen als auch nicht staatlichen Auszeichnungen sowie Abzeichen befaßt.

Einige Artikel dienen den Sammlungen. Violeta Rutkauskienė schrieb über die Sammlung von Auszeichnungen der Republik Litauen im Nationalen Kunstmuseum von M. K. Čiurlionis (Nr. 369), V. Ruzas – über faleristische Sammlungen, die im Nationalmuseum Litauens in Vilnius aufbewahrt werden (Nr. 281) und dazu noch über Auszeichnungen der Republik Litauen, welche in diesem Museum bewahrt werden (Nr. 286).

Erwähnenswert sind ein Artikel von Aleksandras Kubilas über barocke Medaillen (Nr. 470) und Artikel von G. Jankevičiūtė über Medaillen des berühmten litauischen Bildhauers Petras Rimša und Artikel über Medaillen des Malers Petras Repšys (Nr. 442). Wichtig ist auch der in der Zeitung „Lietuvos rytas“ (Litauens Morgen) veröffentlichte Artikel von Elena Spudytė, in dem der Überblick der Medaillenkundengeschichte in Litauen gegeben wird. Darüber hinaus waren Kataloge von vier Ausstellungen herausgebracht (Nr. 386, 394, 396, 540). Innerhalb von fünf Jahren erschien die wichtigste Arbeit zum Thema der Medaillenkunde 1993, nämlich der von V. Ruzas erstellte Buch-Katalog „Radvilų medaliai“ (Medaillen von Radziwill) (Nr. 559), in dem die mit dem Geschlecht Radziwilli verbundenen Medaillen präsentiert und beschrieben werden.

Zur Erwähnung reiht sich der von V. Aleksiejūnas veröffentlichte Artikel über die ersten besonders raren litauischen Münzen (Nr. 667). Im selben Jahr erschienen einige Publikationen über die Gestaltung der litauischen staatlichen Zeichen auf den Münzen, es waren ein von M. Balčius und E. Ivanauskas in „Voruta“ veröffentlichter Artikel (Nr. 775), ein von A. Gedvilas und L. Klimka in der Zeitschrift „Mokslas ir gyvenimas“ (Wissenschaft und Leben) herausgebrachter Artikel (Nr. 1069), ein von E. Ivanauskas in „Galvė“ gedruckter Artikel (Nr. 1160), ein von S. Sajauskas in „Kultūros barai“ (Kulturbereiche) veröffentlichter Artikel (Nr. 1928), ein von V. Žigas in der Zeitschrift „Mokslas ir gyvenimas“ gedruckter Artikel (Nr. 2247, 2267, 2269). V. Terleckas schrieb über die Geldgeschichte (Nr. 2463).

Erwähnenswert sind weitere zwei Kataloge. Der erste Katalog diente dem estnischen, lettischen und litauischen Geld von 1915 bis 1940 (Nr. 1460), der zweite Katalog „Eustachijus Tiškevičius und Numismatik“ wurde von V. Ruzas erstellt (Nr. 1897).

1991 war ein Artikel von M. Balčius und E. Ivanauskas über Funde von schwedischen Münzen in Litauen herausgebracht, er war in Schweden und die verkürzte Variante in „Voruta“ gedruckt (Nr. 772, 780). Im selben Jahr erschien das Buch von Edvardas Gudavičius „Miestų atsiradimas Lietuvoje“ (Entstehung der Städte in Litauen) im Druck, es enthält ein Kapitel zur Geldemission, wo litauische Silberbarren erörtert werden (Nr. 1099). Über litauische Silberbarren schrieb auch E. Ivanauskas (Nr. 1137). Außerdem wurde ein Artikel die-

ses Autors über Rechenpfennige sowie deren Funde in Litauen gedruckt (Nr. 1170). E. Ivanauskas und A. Kuncevičius schrieben in der dänischen Presse auch über Abdrücke liwländischer Münzen, die in der unteren Burg in Vilnius gefunden waren (Nr. 1207). Diesen abgründig raren Fund in Litauen handelte A. Kuncevičius in der Zeitschrift „Kultūros barai“ ab (Nr. 1418). Aufgrund seiner Diplomarbeit schrieb Vytautas Kučinskis über westeuropäische Taler aus dem XVI.–XVIII. Jh. in Litauen (Nr. 1410). Erwähnenswert sind auch Artikel von R. Kuncienė über die vom Bildhauer Juozas Zikaras geschaffenen Münzmodelle des unabhängigen Litauen sowie über die Geldprägestätte „Spindulys“ in Kaunas (Nr. 1422, 1426).

Die wichtigste Ausgabe von 1991 ist das Buch von Z. Dukša „Monetos pasakoja“ (Münzen erzählen) (Nr. 982). Dieses Buch gehörte zur Folge „Ich will wissen“ und war den Schülern der höheren Klassen gewidmet, in dem aktuelle und wertvolle Information auf dem Gebiete der Numismatik gegeben wurde. Zum erstenmal wurde der Katalog von litauischen Münzen in diesem Buch erstellt, ein kurzes Wörterbuch zur Numismatik zusammengestellt, hier findet sich auch eine andere nicht publizierte Information zur Numismatik.

Erwähnenswert sind folgende Publikationen von 1992: Artikel von V. Aleksiejūnas über den Umlauf von arabischen und westeuropäischen Münzen sowie von geprägten Barren in Litauen (Nr. 671) und über die Typologie der ersten litauischen Münzen (Nr. 2280), ferner Artikel von M. Balčius und E. Ivanauskas über die Geldwirtschaft des Großfürstentums Litauen von 1495 bis 1569 (Nr. 774) sowie über die Münzprägestätten in Polock und Smolensk (Nr. 778). Betonenswert ist ein Artikel von E. Ivanauskas über Münzfunde der Sächsischen Fürstentümer des XVIII. Jh. in Litauen, der in der litauischen sowie der deutschen Presse veröffentlicht wurde (Nr. 1138, 1183) auch ein anderer Artikel desselben Autors über verfälschte kupferne Schillinge von Jonas Kazimieras aus dem XVII. Jh. im lettischen Territorium (Nr. 1141), auch seine nächsten Artikel über die Meister der Münzprägestätte in Vilnius – John Trilner und Pietro Platina (Nr. 1149, 1197), über französische Münzfunde in Litauen (Nr. 1179) sowie die Münzprägestätte in Tikocin, die 1565–1568 funktionierte (Nr. 1190). E. Ivanauskas lieferte der Drucklegung den Artikel von S. Janušonis über Münzprägestätten (Nr. 1217). A. Kuncevičius und V. Aleksiejūnas schrieben über die ersten litauischen Münzen und Plomben, die in der unteren Burg in Vilnius gefunden sind (Nr. 1419), Jonas Putrius über schwedische Münzplatten (Nr. 1740–1741). S. Sajauskas überblickte litauisches Geld vom XII. bis zum XV. Jh. (Nr. 1918, 1920).

1992 wurde auch ein numismatisches Buch mit wirtschaftlicher Richtung, nämlich „Pinigai Lietuvoje 1915–1944“ (Geld in Litauen 1915–1944) von V. Terleckas herausgegeben (Nr. 2113). Hier wurde über den Geldverkehr in Litauen

en bis zur Einführung der eigenen Währung – Litas sowie über die historische Entwicklung der litauischen Geldeinheit geschrieben.

Das Jahr 1993 erwies sich als das fruchtbarste innerhalb des Jahrfünftes – es erschienen 85 Publikationen. Die wichtigeren davon sind ein Artikel von V. Aleksiejūnas über das Geldsystem des Großfürstentums Litauen unter dem Großen Vytautas (Nr. 689), Artikel von E. Ivanauskas über die Prägung liwländischer und kurischer Münzen unter ungewöhnlichen Umständen 1578–1579 (Nr. 1168) sowie über den Repunzenmeister der Münzprägestätte von Vilnius Georg Helvetius (Nr. 1196), Artikel von E. Ivanauskas und M. Balčius über den Verkehr niederländischer Münzen in Litauen (Nr. 1200) und litauische Münzen des litauischen Großfürsten Kazimieras (Nr. 1202) sowie Münzen des litauischen Großfürsten Vytautas (Nr. 1204, 1205). E. Ivanauskas bereitete einen Artikel von S. Janušonis vor und ließ ihn veröffentlichen, es handelte sich diesmal um die auf litauischen kupfernen Schillingen von 1663–1666 dargestellten Initialen G. F. H. (Nr. 1221). V. Ruzas schrieb einen Artikel über die numismatische Wissenschaft am Anfang des XIX. Jh. (Nr. 1902).

Das bedeutendste Werk von 1993 war das Buch von S. Sajauskas und D. Kaubrys „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės numizmatika“ (Numismatik des Großfürstentums Litauen) (Nr. 1931). Dieses Buch stellte den Katalog litauischer Münzen dar, der den Zeitraum vom XIV. bis zum XVIII. Jh. umfaßte. Darin wurde ein ausführlicher Überblick von ersten litauischen Münzen gegeben, hier fanden sich kurze Beschreibungen der Münzsysteme von verschiedenen Herrschern sowie die der Geldreformen. Das war das erste numismatische Buch solcher Art, das in Litauen herausgegeben wurde.

Zu den wichtigeren Publikationen von 1994 gehören ein Artikel von V. Aleksiejūnas über den Abdruck der in der unteren Burg in Vilnius gefundenen litauischen Münzen (Nr. 678), ein Artikel von M. Balčius und E. Ivanauskas über dänische Münzfunde in Litauen (Nr. 769, 1201), ein Artikel von Z. Dukša über rare litauische Münzen in Fremdversteigerungen (Nr. 1004), ein Artikel von E. Ivanauskas über schwedische Münzfunde in Litauen (Nr. 1146), ein Artikel von Linas Kvizikevičius über bleierne Plomben im XIV. – XVI. Jh., die in der unteren Burg in Vilnius gefunden waren (Nr. 1443), ferner ein Artikel von Vytautas Smilgevičius über die numismatische Sammlung von Povilas Karazija (Nr. 2009).

Herausragend war das Buch von E. Ivanauskas und M. Balčius von 1994 „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lydiniai ir monetos nuo 1387 iki 1495 metų“ (Barren und Münzen des Großfürstentums Litauen von 1387 bis 1495) (Nr. 1203). Dieses Werk enthält einen Teil der früher schon veröffentlichten Artikel. Die Ausgabe löste eine heftige Diskussion aus, weil die Autoren des Buches eine neue Abhängigkeit der ersten litauischen Münzen von einem oder anderem Herrscher, deren Datierung sowie Nominalwert betont haben.

In den Jahren 1995–1999 waren 565 Publikationen veröffentlicht, durchschnittlich 113 pro Jahr. Mit Bonistik beschäftigten sich 23, mit Faleristik – 82, mit Medaillenkunde – 71, mit Numismatik – 389. Es erschienen 72 Artikel und Berichte über Funde von Schätzen sowie einzelnen Münzen.

Gegenüber dem vorherigen Jahrfünft nahm die Zahl der Publikationen anderthalbfach zu. Die Zahl der Publikationen, welche der Bonistik, Faleristik und Medaillenkunde dienten, vergrößerte sich doch gering, während die zum numismatischen Thema sich beinahe verdoppelten. Es erschienen zweimal mehr Aufsätze über gefundene Schätze sowie einzelne Münzen. Die größte Zahl der Publikationen ist im Jahre 1997 zu verzeichnen – sogar 122.

Erwähnenswert sind Artikel von A. Kubilas, die sich mit Bonistik befaßten und welche in der Zeitschrift des litauischen Sammlerverbandes „Kolekcija“ (Sammlung) herausgebracht wurden. Dabei ging es um das in den Jahren 1917–1921 gedruckte provisorische Geld. Der Autor schrieb über Geldscheine (Nr. 50–52, 54–57).

Unter den faleristischen Publikationen sind folgende Arbeiten zu erwähnen: der 1997 von V. Kavaliauskas angefertigte estnische, lettische und litauische Ausstellungskatalog der Orden und Medaillen, welcher in Litauen, Dänemark und in der Tschechei herausgegeben wurde (Nr. 205–207), der nächste Artikel desselben Autors über nicht realisierte Projekte der Zeichen für Regimenter (Nr. 202), ferner Artikel von V. Rutkauskienė, die 1998 in der Tageszeitung in „Draugas“ (Freund) in der Emigration publiziert waren. Hier schrieb man über litauische staatliche Auszeichnungen seit den ältesten Zeiten bis zum heutigen Tag (Nr. 272) sowie über den Drachenorden, mit dem der litauische Großfürst Vytautas ausgezeichnet war (Nr. 278). Erwähnenswert sind auch ein Artikel von S. Sajauskas über Gradierungsstufen der Partisanen 1945–1954 (Nr. 295), ein Artikel von Rūta Verkeliėnė über die im Nationalen Kunstmuseum von M. K. Čiurlionis in den Jahren 1918–1940 aufbewahrten Auszeichnungen der Republik Litauen (Nr. 327, 329).

Unter den Publikationen, die der Medaillenkunde dienten, sind folgende Arbeiten zu erwähnen: ein Artikel von G. Jankevičiūtė über Medaillen von 1975–1990, der in der Ausgabe „Skulptūra 1975–1990“ (Skulptur 1975–1990) (Nr. 440) veröffentlicht war, ein Artikel von Eduardas Remecas über religiöse kleine Medaillen, die in der unteren Burg in Vilnius gefunden waren (Nr. 537), einige Artikel von V. Ruzas über Medaillen der Herrscher des polnisch-litauischen Staates, wie z.B. von August II., August III. und Stanislaw August, die in „Diena“ (Tag) gedruckt waren (Nr. 547, 549, 562, 563), sowie sein Artikel über Medaillen von Wladislaw Vasa, des polnisch-litauischen Staatsherrschers (Nr. 570).

1998 erschien das bedeutendste Werk unter den Arbeiten, die sich mit Medaillenkunde bis zu dieser Zeit in Litauen befaßten, es war also das von V. Ru-

zas erstellte Album „Lietuva medaliuose. XVI a. – XX a. pradžia“ (Litauen in Medaillen, XVI. Jh. – Anfang des XX. Jh.). (Nr. 551). In diesem Band sind zahlreiche, Medaillen, Medaillons, Plaketten und Rechenpfennige vorhanden.

Unter den numismatischen Publikationen zeichnet sich der eben schon erwähnte Artikel von V. Aleksiejūnas im Jahre 1995 über die auf neun untersuchten freigelegten Gräberfeldern gefundenen Münzen aus (Nr. 681). Im selben Jahr schrieb E. Ivanauskas über die Meister der Prägestätte in Vilnius – Daniel Kosthe, Georg Helvetius, Pietro Platina und Johan Dila (Nr. 1135, 1142, 1145, 1148) sowie über schweizerische Münzfunde in Litauen (Nr. 1140), über den Münzenkurs nach den Büchern des Hofgerichtes in Biržai am Ende des XVII. Jh. und in der ersten Hälfte des XVII. Jh. (Nr. 1199). E. Ivanauskas machte den Artikel von S. Janušonis über das litauische Geld in den ersten Jahren der Existenz der Republik von beiden Völkern bereit (Nr. 1216). M. Michelbertas publizierte einen Artikel über Funde römischer Münzen auf litauischen Gräberfeldern (Nr. 1544); V. Smilgevičius schrieb über den Numismatiker P. Karazija (Nr. 2002) und in einigen Artikeln, die in „Diena“ veröffentlicht wurden, beleuchtete anhand der Funde die Geldentwicklung von den ältesten Zeiten bis zum Anfang des XIX. Jh. In „Lietuvos archeologija“ (Litauische Archäologie) war ein Artikel von Eugenijus Svetikas über Münzen aus dem XIV.–XVII. Jh. auf litauischen Gräberfeldern publiziert (Nr. 2047). Das ist wohl die ausführlichste Arbeit über die auf dem litauischen Territorium auf freigelegten Gräberfeldern gefundenen Münzen.

1995 waren zwei numismatische Bücher herausgegeben. E. Ivanauskas erstellte ein Verzeichnis der Münzschatze „Lietuvos pinigų lobiai: paslėpti 1390–1865 metais“ (Litauische Geldschätze, versteckt 1390–1865) (Nr. 1159). Sonst begnügten sich Numismatiker nur mit einzelnen Publikationen über Funde der Münzschatze. Es ist sehr wichtig, daß dieses Verzeichnis auch die bis 1940 in Litauen gefundenen Münzschatze enthielt, Mitteilungen von denen konnte man bloß in der periodischen Presse jener Zeit antreffen. Noch ein anderes bedeutendes Buch war der von R. Kuncienė angefertigte Katalog „Lietuvos pinigai (1915–1941)“ (Litauisches Geld. 1915–1941) (Nr. 1423). Das stellte die erste Ausgabe dar, in der sich die Geldentwicklung der Republik Litauen widerspiegelte. Der Katalog enthält auch provisorisches Geld, das bis zur Einführung der litauischen Geldeinheit – Litas im Kurs war sowie Entwürfe litauischen Geldes, Münzmodelle.

1996 waren Artikel von Dalia Grimalauskaitė über Sammlungen der numismatischen Abteilung des Nationalmuseums Litauens in drei Nummern von „Voruta“ veröffentlicht (Nr. 1083). E. Ivanauskas schrieb über den Wert eines Groschen und eines Dreipölkers in Litauen im zweiten Viertel des XVIII. Jh. (Nr. 1143), über die Entstehung litauischer Groschen unter Sigismund dem Al-

ten (Nr. 1151), Barren, Silberschmuck sowie Münzbruchstücke im litauischen Geldverkehr (Nr. 1157), über Diebstähle in der Münzprägestätte in Vilnius im XVI.–XVII. Jh. (Nr. 1192). E. Remecas schrieb über Geldsysteme in Preußen, Rußland, Schweden sowie über Münzen dieser Länder, die in der unteren Burg gefunden sind (Nr. 1856, 1859, 1863). S. Sajauskas und D. Kaubrys beschrieb das Geld von besetzten polnischen Militärtruppen 1925–1939 (Nr. 1929).

1996 waren drei mit der Numismatik verbundene Arbeiten herausgebracht. S. Sajauskas und D. Kaubrys erstellten eine Preisliste „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės monetos“ (Münzen des Großfürstentums Litauen) (Nr. 1930), indem sie den von ihm herausgegeben Katalog „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės numizmatika“ (Numismatik des Großfürstentums Litauen) ergänzt hatten. Im Nationalmuseum Litauens wurde die Ausstellung veranstaltet „Lietuva 1990–1995: numizmatika, faleristika, filatelija“ (Litauen in den Jahren 1990–1995: Numismatik, Faleristik, Philatelie) und für diese Sonderausstellung war eine Ausgabe veröffentlicht (Nr. 1467). Litauische Münzprägestätte veröffentlichte zu ihrem fünfjährigen Jubiläum eine Ausgabe „Lietuvos monetų kalykla 1990–1995“ (Litauische Münzprägestätte 1990–1995), in der kurze Prägegeschichte litauischer Münzen und gegenwärtige Tätigkeit der litauischen Münzprägestätte beschrieben wurde (Nr. 1476).

Erwähnenswert sind diese im Jahre 1997 gedruckten wichtigeren Artikel: ein Artikel von J. Abdulskytė über die numismatische Sammlung von A. M. Račkus, die im Nationalen Kunstmuseum von M. K. Čiurlionis aufbewahrt wird (Nr. 649), ein Artikel von V. Aleksiejūnas über das Prägen der Münzen im Großfürstentum Litauen bis zur Lubliner Union (Nr. 670), ein Artikel von E. Ivanauskas über kurische sowie liwländische Münzen von 1578 bis 1579 (Nr. 1131), seine nächsten Arbeiten über Prägestätte litauischer Münzen unter August II. (Nr. 1132) sowie Münzprägestätte in Tikožin (Nr. 1139, 1180). L. Kvizikevičius schrieb über die Meister der Münzprägestätte in Vilnius, Brüder Vilkočiūnai (Nr. 1431), Egidija Laumenskaitė schrieb über Geld und Betrachtungsweise aufs Geld im Großfürstentum Litauen (Nr. 1456), Aleksiejus Luchtanas – über die Datierung von ersten litauischen Münzen nach den archäologischen Angaben (Nr. 1498). In Warschau waren ein Artikel von M. Michelbertas über Funde byzantinischer Münzen in Litauen (Nr. 2372) sowie ein Artikel von V. Smilgevičius über die numismatische Sammlung von P. Karazija veröffentlicht, die im Wissenschaftsmuseum an der Universität Vilnius aufbewahrt wird (Nr. 2023).

1997 erschienen zwei Ausgaben: eine von E. Ivanauskas „Kulautuvos lobiai“ (Schätze von Kulautuva), dabei handelte es sich um die im Kreis von Kaunas gefundenen Funde von Silberbarren, Schmucksachen und deren Bruchstücken (Nr. 1155), und die Ausgabe der litauischen Bank „Lietuvos pinigės monetos“ (Litauische Anlasmünzen).

1998 wurde ein Artikel von Linas Bubnelis über Münzen der Münzprägestätte in Vilnius aus der numismatischen Sammlung des litauischen Kunstmuseums (Nr. 853), ferner ein Artikel von D. Grimalauskaitė über die Münzprägestätte in Vilnius von 1565 bis 1571 veröffentlicht (Nr. 1082). E. Ivanauskas verfaßte einen Artikel „Iškirtos lietuviškuose pusapvaliuose lydinuose“ (ausgehauene Stellen auf halbrunden Barren), in dem er Bezeichnungen der ausgehauenen Stellen und deren Funktion analysierte (Nr. 1144), sowie erstellte er Abhandlung über den Münzenmeister der Prägestätte in Vilnius, Simon Lüdeman (Nr. 1174), auch schrieb er über kurische Münzen im Geldverkehr Litauens (Nr. 2337). Es waren Artikel von L. Kvizikevičius über Siegel von Bleigewebe (Nr. 1438, 2452) sowie über den Geldverkehr der russischen Münzen und der von Torun in Litauen publiziert (Nr. 2344, 2346), ferner Artikel von Zenonas Pažarauskas über litauische Portugiesen und Kontratsignaten der Sammler auf den Münzen (Nr. 1671–1672). S. Sajauskas schrieb über litauische Heiratsmünzen des polnischen Königs Jogaila (Nr. 1912), über die neu gefundenen Münzentypen des Großfürstentums Litauen (Nr. 1921) sowie über das Münzprägen in der Münzprägestätte in Kaunas (Nr. 2408).

1999 waren folgende Artikel publiziert: ein Artikel von A. Balčius über den Bildhauer aus den USA V. D. Brener (Nr. 788), ein Artikel von D. Grimalauskaitė über die numismatische Sammlung des Karäermuseums im Nationalmuseum Litauens (Nr. 2311). L. Kvizikevičius schrieb über die in der unteren Burg in Vilnius gefundenen bleiernen Plomben (Nr. 1437), über die im XVI.–XVII. Jh. entdeckten Funde der Bleiverschlüsse in der Stadt Vilnius (Nr. 1439) sowie über neue Funde von Silberbarren in Litauen und im Königsberg Gebiet (Nr. 2345). E. Remecas veröffentlichte Untersuchungsangaben über die in der unteren Burg in Vilnius 1994–1995 gefundenen Münzen (Nr. 1861) und über Rechenpfennige, die in Vilnius gefunden waren (Nr. 1864). S. Sajauskas schrieb über die Münzenlegenden des Großfürstentums Litauen (Nr. 1917), der Weißrusse Sch. Bektinejev beschrieb das System der Geldgewichte von Polock und Vitebsk im XIII.–XIV. Jh. (Nr. 2291).

1999 erschienen zahlreiche numismatische Ausgaben. Darunter waren ein Nachschlagewerk von Antanas Buračas „Pasaulio valiutų ir monetų žinynas“ (Nachschlagewerk von Währung und Münzen) (Nr. 862), ein neuer Katalog von E. Ivanauskas und R. J. Douchis über Münzen des Großfürstentums Litauen auf englisch „Coins of Lithuania 1386–1707“ (Nr. 1206), ferner das Album „Mažieji Lietuvos istorijos paminklai“ (Kleine litauische historische Denkmäler), das von den Mitarbeitern der numismatischen Abteilung des Nationalen Kunstmuseums erstellt wurde (Nr. 1513). Es war eine Arbeit von V. Laurinavičius „Lietuvos banko muziejus“ (Bankmuseum Litauens) herausgebracht, die dem am 25. Juni 1999 eröffneten Bankmuseum Litauens in Vil-

nus gewidmet war (Nr. 1473). In dieser Ausgabe war eine kurze Beschreibung der litauischen Geldgeschichte gegeben. Das historische Museum von Trakai gab einen Katalog für die internationale Exlibrisausstellung mit triennalem Wettbewerb „Numismaticis“ heraus (Nr. 1638), in dem numismatische Exlibrisse publiziert waren.

Während des Zeitraumes der unabhängigen Republik Litauen von 1990 bis 1999 waren die meisten Publikationen zum numismatischen Thema im Wochenblatt „Voruta“ – sogar 66 veröffentlicht. Etwas weniger Artikel erschienen in der Zeitschrift des Verbandes von litauischen Sammlern „Kolekcija“, die seit 1994 gedruckt wurde. In sieben Nummern waren 58 Artikel veröffentlicht. In der Tageszeitung „Diena“ kamen 43 Publikationen heraus. Viele Artikel werden zum numismatischen Thema in den Zeitungen „Lietuvos aidas“ und in „Lietuvos rytas“ veröffentlicht. Das Ausgabenverzeichnis mit den meisten numismatischen Publikationen wird in der Tabelle (siehe Bild 6) dargeboten.

Verallgemeinerungen

Während des ganzen Zeitabschnittes von 1815 bis 1999 waren 2466 Publikationen (inklusive der nachgedruckten – 2516) veröffentlicht, darunter 95 (97) befaßten sich mit Bonistik, 291 (298) – mit Faleristik, 280 (282) – mit Medaillenkunde, 1800 (1839) – mit Numismatik.

1815–1917 waren 63 Publikationen (durchschnittlich 1 in zwei Jahren) veröffentlicht. Mit Medaillenkunde befaßten sich 3, mit Numismatik – 60. Es erschienen 32 Artikel und Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen. Außerhalb Litauens waren 23 Publikationen veröffentlicht.

1918–1943 waren 434 Publikationen (durchschnittlich 16 pro Jahr) veröffentlicht. Mit Bonistik befaßten sich 10, mit Faleristik – 63, mit Medaillenkunde – 10, mit Numismatik – 351. Es erschienen 204 Artikel sowie Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen. Außerhalb Litauens waren 17 Publikationen veröffentlicht.

1944–1989 waren 1095 Publikationen (durchschnittlich 24 pro Jahr) veröffentlicht. Mit Bonistik befaßten sich 47, mit Faleristik – 77, mit Medaillenkunde – 137, mit Numismatik – 834. Es erschienen 314 Artikel sowie Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen. Außerhalb Litauens waren 267 Publikationen veröffentlicht.

1990–1999 waren 924 Publikationen veröffentlicht (durchschnittlich 91 pro Jahr). Mit Bonistik befaßten sich 40, mit Faleristik – 158, mit Medaillenkunde – 132, mit Numismatik – 594. Es erschienen 106 Artikel sowie Berichte über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen. Außerhalb Litauens waren 35 Publikationen veröffentlicht.

Wie es an der Tabelle zu erkennen ist, hat die Kurve der Menge von Publikationen einen der höchsten Werte erreicht (siehe Bild 7). Gegenwärtig werden etwa 100 Publikationen zum numismatischen Thema veröffentlicht. Relativ kleine Bedeutung kommt der Bonistik zu, aber zahlreiche bonistische Publikationen fließen ins numismatische Gebiet ein, das die Erforschung sämtlicher Gelder – Metall und Papiergeld umfaßt. Die gleiche Aufmerksamkeit galt der Medaillenkunde und der Faleristik, an der Entwicklung doch ist zu erkennen, daß sich die Medaillenkunde erst nach dem Zweiten Weltkrieg einer größeren Beliebtheit erfreute, und der Faleristik war mehr Gewicht nach dem Jahre 1990 beigemessen. Die größte Aufmerksamkeit wurde im Laufe von 200 Jahren der Numismatik gewidmet. 1815–1917 machten numismatische Publikationen unter allen übrigen 95% aus, 1918–1943 – 81%, 1944–1989 – 76%, 1990–1999 – 64,6%. Wie daraus zu ersehen ist, reduziert sich die Zahl numismatischer Publikationen ständig gegenüber der Bonistik, Faleristik sowie Medaillenkunde, dennoch ist ihr absolutes Wachstum deutlich zu spüren. Die meisten numismatischen Arbeiten wurden 1995 – 80 veröffentlicht.

Man muß sagen, daß sich die Zahl der Publikationen über Funde von Schätzen und einzelnen Münzen in den letzten Jahrzehnten stark verkleinert hat (siehe das Bild 8, Tabelle der von 1918 bis 1999 veröffentlichten Publikationen und Berichte, die sich mit Funden von Schätzen und einzelnen Münzen befassen). 1815–1917 machten solche Publikationen 51% aller veröffentlichten numismatischen Aufsätze aus, 1918–1943 – 58%, 1944–1989 – 37%, und 1990–1999 – nur 17,9%. Übrigens waren 14% Publikationen 1918–1943 in der Enzyklopädie veröffentlicht, und 1944–1989 machten solche Publikationen nur 23% aus. Im letzten Jahrzehnt enthalten Enzyklopädieen keine numismatischen Publikationen. Immer weniger erscheinen Artikel sowie Berichte über Funde, und immer größere Aufmerksamkeit wird wissenschaftlichen Untersuchungen gewidmet.

1815–1917 waren numismatische Publikationen sehr oft außerhalb Litauens veröffentlicht, ihre Zahl belief sich auf 36% aller Publikationen. Nachdem Litauen seine Unabhängigkeit verloren hatte, vergrößerte sich auf einmal die Zahl der 1944–1989 in der Emigration ausgedruckten Publikationen und erreichte 24%, darunter nicht einmal 22,5% waren in der Emigrationspresse veröffentlicht. Nachdem wir unsere Unabhängigkeit wiederhergestellt hatten, verminderte sich die Zahl der Publikationen 1990–1999 im Ausland bis 3,6%, und die Publikationen in der Presse der litauischen Emigration machten kaum 1,3% aller Arbeiten aus.

Innerhalb des Zeitraumes von 1815 bis 1999 waren die meisten Publikationen in Zeitungen sowie Zeitschriften gedruckt. Das ist für den Zeitabschnitt von 1918 bis 1943 durchaus kennzeichnend, als zahlreiche Berichte über Funde veröffentlicht wurden. Im Zeitraum von 1944 bis 1989, besonders in der zwei-

ten Hälfte, stieg die Zahl wissenschaftlicher Publikationen beträchtlich an. Die meisten von ihnen wurden im letzten Jahrzehnt veröffentlicht. Das größte Verdienst darum erwarben sich E. Ivanauskas, J. K. Karys und Z. Duksa, indem sie im Laufe von 200 Jahren sowohl wissenschaftliche, als auch populäre Publikationen veröffentlichten. Wir führen eine Tabelle mit dem Verzeichnis der produktivsten Autoren an, dabei werden die Zahl der Publikationen sowie der Zeitabschnitt, in dem sie veröffentlicht waren, angegeben.

Autoren, welche die meisten numismatischen Arbeiten veröffentlichten

<i>Name, Vorname</i>	<i>Zeitabschnitt</i>	<i>Zahl der Publikationen</i>
1. Ivanauskas Eugenijus (geb. 1959)	1983–1999	103
2. Jonas Karys-Kareckas (1903–1984)	1936–1993	102
3. Duksa Zenonas (geb. 1941)	1958–1999	100
4. Ruzas Vincas (geb. 1955)	1987–1999	62
5. Smilgevičius Vytautas (geb. 1971)	1994–1999	52
6. Michelbertas Mykolas (geb. 1939)	1961–1999	48
7. Aleksiejūnas Vytautas (geb. 1955)	1983–1999	42
8. Sajauskas Stanislovas (geb. 1946)	1972–1999	35
9. Žigas Vidas (geb. 1950)	1989–1999	34
10. Balčius Mikas (geb. 1948)	1986–1999	31
11. Tautavičius Adolfas (geb. 1925)	1965–1999	30
12. Abdulskytė Janina (geb. 1950)	1987–1999	23
13. Olbutas Antanas (geb. 1943)	1979–1999	21
14. Račkus Aleksandras M. (1893–1965)	1920–1965	21
15. Kvizikevičius Linas (geb. 1967)	1994–1999	18

Im Laufe von fast 200 Jahren (von 1815 bis 1999) waren 2466 Publikationen veröffentlicht, deren Zahl stieg beträchtlich am Ende des XX. Jh. an. Das zeigt, daß die Numismatik zu einem bedeutenden Teil der Geschichtswissenschaft geworden ist. Es bleibt zu hoffen, daß die Zahl der Publikationen über Orden, Medaillen sowie Geld auch im neuen Jahrhundert ansteigen wird und noch eine größere Aufmerksamkeit wissenschaftlichen Untersuchungen gewidmet wird.

Введение

Нумизматика – вспомогательная дисциплина исторической науки, изучающая историю монет, их чеканки и обращение денег. Близкими к нумизматике науками являются бонистика – наука о бумажных средствах расчета, фалеристика – наука о наградах, то есть орденах, медалях и значках, и наука о медальерном искусстве.

До сих пор в Литве не было отдельного издания, посвященного библиографии нумизматики. Библиография по нумизматике публиковалась в других библиографических изданиях по историческим наукам. Например, в библиографии по археологии, выпущенной в Литовской ССР в 1970 г. и охватывающей период с 1940 г. до 1967 г., была одновременно представлена и библиография по нумизматике, содержащая более чем полторы сотни позиций¹. Еще несколько публикаций, посвященных нумизматике, можно найти в библиографических сборниках по истории Литовской ССР, изданных в 1980 г. и в 1992 г. Эти сборники охватывают период с 1966 по 1975 г. и содержат сведения о 55 публикациях по нумизматике². Самое новое издание – выпущенная в 2000 г. библиография публикаций по археологии с 1782 г. до 1998 г., подготовленная археологом Адольфасом Таутовичюсом³. В этом издании, содержащем более 17 тыс. позиций, зарегистрировано также много литовской литературы по нумизматике. Однако во всей изданной до сих пор библиографии упоминались либо работы, связанные с археологической нумизматикой, либо работы, опубликованные в престижных научных изданиях. Кроме того, в библиографии, собранной А. Таутовичюсом, позиции следуют в хро-

1 Pagirienė L., Numizmatika // Lietuvos TSR archeologija (1940–1967). Bibliografinė rodyklė, – V., 1970, p. 99–100, 213–233, Nr. 2489–2651.

2 Adomonienė O., Numizmatika // Lietuvos TSR istorijos bibliografija 1966–1970, – V., 1980, p. 119–123, Nr. 1053–1087; Adomonienė O., Strazdūnaitė R., Numizmatika // Lietuvos istorijos bibliografija 1971–1975, – V., 1992, p. 113–115, Nr. 934–953.

3 Lietuvos archeologijos bibliografija (1782–1998) / sudarė Tautavičius A., – V., 2000, 768 p.